

ພະພຸດທະ ຄຳເດືອນ ພຣະສົງອຣາຊເຈົ້າ
ອາທິດທະຫັດ

ຄຳເດືອນເຈົ້າຟ້າ ຄຳພະພຸດທະສົງອຣາຊເຈົ້າ

ໄຊເດືອນໄຊ ໄຊເດືອນ
ເສັ້ນໄຊເດືອນ ແລະ ພະປະທັບ
໑ ໒ ໑

สนมกันในช่วงเวลา ๒ สัปดาห์นั้น เมื่อเขา
จากไปผมได้เสื้อผ้า และเข็มขัดของผมแก่เขา
เพราะเครื่องแต่งตัว ของเขาถูก ขะ โมย ลักเอา
ไป เห็นเขาจะรมน้ำตาขออนكيرทางกลับบ้าน
และเขาถูกคุกคามว่าเป็นตัวผม เพราะเขาแต่งตัว
ด้วยเสื้อผ้าของผม เพราะที่เขาขำง่ายจริง
ที่ประสพอันตรายถึงแก่ชีวิตเช่นนั้น”

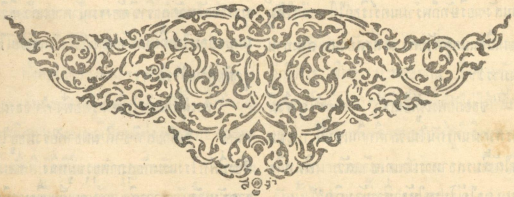
ไม่นานจึงออกตามไปยังค่ายล่อน้ำร้อน เมื่อ
ได้ความว่า บิคาถกลับจากที่นั้น นานแล้ว ก็กลับ
ตามทางได้ ได้ตาม ข้าวคราวถึง บิคา ของเขา
ตลอดมา และเมื่อถึงลำน้ำ คัทสรา ก็ได้เรือ
ที่เก็ทขึ้น เขารับตรงไปหา ชิเฮอิในกรุง
โตเกียว และก็ได้ทราบเรื่องละเอียดจากปาก
ของชิเฮอิ

คำอธิบายนั้นทำให้เรื่องแหม่งกระจ่างหมด
ท่านสมภารจึงให้ศิษย์ไปแจ้งให้ วิเฮอิ ผู้บุตร
ชิเฮอิ ทราบว่าบิดายังไม่ถึงแก่กรรม ตอน
แรก ๆ วิเฮอิหาเชื่อไม่ แต่เมื่อท่านสมภารส่ง
คนไปตามตัวหลายครั้งเข้า วิเฮอิ จึงตกลงไป
ยังโยสึด และก็ได้พบบิดาด้วยความดีใจสุด
จะพรรณนา

เขาคงไปยังอาราม มนปูกุ ขอนอนุญาต
เรือที่ส่งศพออกกูกุ เพื่อบรรพชา แน่ว่าเป็น ศพบิดา
ของเขา ท่านสมภารอนุญาตเช่นนั้นไม่ได้
เพราะกฎหมายบัญญัติว่า เจ้าเมืองผู้เดียวเป็น
ผู้อนุญาตได้ เมื่อเจ้าเมืองทราบเรื่องราว
ละเอียดแล้ว ก็อนุญาตให้เขาขุดศพได้ตาม
ประสงค์

ในระหว่างนั้น บุตรของชายเคราะห์ร้าย
จากค่ายล่อน้ำ คาวาชิ เห็นบิดาของตนหายเจ็บ

เมื่อขุดศพออกพิจารณาแล้ว เขาก็ทำได้
ว่า ศพนั้นคือบิดาของเขาเอง

ธรรมิกถา - พุทธศาสนา

คำนำ

ในศักราชก่อน (๒๔๗๑) ข้าพเจ้าตั้งใจจะ
เขียนธรรมิกถา เรื่องอนุปพพิกถา แต่
พจนานุกรมมาสน์เรื่อยเรื่อยไป หาได้ขึ้น
เทศน์ตามที่ได้กระทำมา ในศักราชก่อนนั้นไม่
คล้ายกับว่าได้ไปถึง โรงธรรมสภา แล้ว ก็
สนทนากับ ประสกร สีดาเรื่อย ไปจนหมดเวลา
แล้วก็ลา กลับ หาได้ ขึ้นเทศน์ตามพิธีธรรม
สวณะไม่ นับว่าข้าพเจ้า “ธรรมสวณมัยกุล” ไป
แต่หวังไว้ว่าเท่าที่อธิบาย พจนานุกรมมาสน์ ก็ แจ่ม
แจ้งพออยู่แล้ว เป็นแต่ ข้าพเจ้าความสงสัย
สลับซับซ้อนพระธรรมเทศนา อย่างที่ใดฟัง
ทั่วกันในวิชาขุขยาไป บ้าง แต่เป็นการเลย
ตามเลย เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอ
โอกาสเชิญท่านผู้อ่านทั้งประสกรสีดาโปรดสง
จิตร เคารพในพระพุทธรูปองค์เจ้า ทั้งใจฟัง
พระสัทธรรมเทศนาของพระองค์ ซึ่งข้าพเจ้า
จะอธิบายมาแสดง โดยย่อพอเป็นธรรมสวณมัย
กุลเสียก่อน เมื่อจบแล้วจึงเริ่มธรรมสา
กัจฉากันต่อไปภายหลัง ตามสมควรแก่เวลา
ธรรมเทศนา ที่จะแสดง บัณฑิตให้ เชื่อว่า “พุทธ

ศาสนา” ที่จริงก็มี “อนุปพพิกถา” รวม
อยู่ด้วยเหมือนกัน ทั้งจะแสดงบัณฑิตร
ทั้งจิต พัง โดยเคารพ

นโมทสส ภควโต อรหโต สมมา
สัมพุทธสส (๓ ขย)

สัพพปาปสส อกรรม กุสสสสสสสสสสสส
สัจจกตปริโยชนัง เอตัง พุทธศาสนานุกิ
ยัคชัมเหวัน วิศาขบรรณมิมหากุศล แห่ง
พุทธคยานิกชนทุกถ้วนหน้า เรียกว่าวิศาขบรร
ณาม ประเพณีนิยม เป็นโอกาสสงฆบารมณ
สคัย พระ ธรรม เทศนา และ ทั้งจิต ปฏิบัติ ตาม
ศรัทธาแห่งพุทธศาสนิกชน จึงขอเชิญเชิญ
พระธรรมแห่งพระทศพลมาเทศนา เพื่อเฉลิม
ศรัทธาสาธุ สักขบุรุษ ให้ รุ่งเรือง ใหญ่ยิ่ง ภัยโย
“มหาการุณิกโก นาโถ” อันว่าสมเด็จพระ
บรมโลกนาถศาสดาทายะ ผู้สัพพเลศิกด้วย
พระมหาการุณยคุณในสัตว์นกร ทรงทั้งพระ
หฤทัยสั่งสอนสรรพสัตว์ ในธรรมานุธรรม
ปฏิบัติแต่ เบื้อง ต้นจนถึง โลกุตตววิมมรรคผล
แม้พุทธศาสนิกมณฑลอันยิ่งใหญ่ไพศาล อยู่

อายันโมช

พฤษภา

ก็ยอม ะเพญ่เพียงไป ด้วย สรรพ ขาป ันนั้น.
จริงอยู่, ชนผู้กระทำบาปหนัก, เช่นฆ่าคน
ฆ่าคนฆ่าชีวิตมนุษย์เหล่านั้น, หาใช่จะไ้
กระทำบาปอุกฉกรรจ์เช่นนั้น เป็นครั้งแรกใน
ชีวิตของเขาไม่; เขาย่อมเชืขวชาญผลสาญ
ชีวิตสัตว์ กิริยาน้อยใหญ่, และไ้ประ
ทุรร้ายร่างกายมนุษย์, ฉกชิงวิ่งราวลักทรัพย์,
ไ้โดยกระเถิบออกไปเป็นลำดับ ๆ. จักไม่มี
ใคร ๆ ไ้โดยเป็นปกติช่นอยู่ก่อนแล้ว, อา
กระทำบาปเป็นคราวแรก ก็ผลาญชีวิตมนุษย์
ที่เกียวกั้; หรือเป็นโจรปล้นสภมณเป็นครั
แรก, ก่อนที่จะไ้โดยคักช้องย่องเบาลักเล็ก
ลักนอย, ต้องเป็นผู้ก่อยทำค่อขบกระเถิบขึ้นไป
ทีละน้อย ๆ ตามสภาพ. การฝนความรู้สึกผิด
ชอบก็ค่อย ๆ มีขึ้นไม่ใช่อันแรก ก็รู้ถึง ที่สก.
ไ้โดยนัย, จึงไ้ไ้หน้าคนให้ตกต่ำลงไปเป็น
ลำดับ, ประการทั้งบุทกลลงบันใดทีละคน ๆ,
ยอมไม่รู้สึกทิวหวากทวนใจ, แต่ก็อาลง
มาถึงยังพนธณไ้, เช่นเกี่ยวกับการกระ โศก
ลงมาถึงเกียวนั้น. อันความพริ้นต่อบาป,
ยอมเป็นลักษณะแห่งโอศติปะระ, ดังมีอุปมาว่า:
ชนผู้รักชีวิต, ถ้าขณะใดไ้เห็นอสรพิษหรือ
สัตว์อันดุร้ายเข้าแล้ว, ย่อมมีความสะกึ่งกลัว
ฉันท, ก็อุปไมยว่า: บุคคลผู้มีโอศติปะระ,

ย่อมพริ้นต่อทุจวิต, อันระสำแก่งทั้งทาง
กายวาจาใจฉันทัน.
ดังนั้น, หิริและ โอศติปะระทั้ง ๒ ประการนี้,
จึงเป็นธรรมที่คู่กัน, ย่อมมีมาในทุ่ทุกสถาน.
เช่น ในทางแห่งทรงแสงไว้ ไ้โดยฐานเป็นสัปปะ
ปริสธรรม, คือชนผู้เป็นสัคคธรรม, ย่อมดำรงอยู่
ในธรรมทั้งนี้, ไม่มีเว้น. ก็ไ้ไ้ทรงยกช
เป็นอริยธรรมในทางคนกั้, เช่นท่านหัตถก
อุบายสกลชาวเมืองอาฬวไ้เป็นต้น. อันการที่ทรง
ยกเอาหิริ โอศติปะระขึ้นเป็นอริยธรรมในท่าน
หัตถกอุบายสกลนี้, ก็ชระยอว่าท่านผู้นั้นไ้ไ้
อระมอยู่ ในระเพาะธรรมคนอย่างแก่กล้า, เป็น
พิเศษกว่าบรรดาธรรมทั้งหลาย; หรือท่าน
อาเถธเอาธรรมคนเป็นชวชั้, เพื่อนำจริยวัตร
ให้ตั้งอยู่ด้วยวิศุทธธรรมโดยทุกขณะก็ไ้เป็นไ้.
และ ในทางสถานตรัสไว้ว่า: เป็น อริยทรัพย์
คือเป็นคุณสมบัติของพระอริยบุคคล. เพราะ
พระอริยบุคคลนี้, นัยแต่แต่พระ โสคายน
ขึ้นไป, จนถึงพระอรหันต์, ก็ยอมประคอบ
ด้วยหิริ โอศติปะระทั้งนี้. พระคุณขบแห่งพระ
สงฆ์กล่าวว้: “ญาปปฏิปนโน ภควโต
สาวกสงฆโม” นั้น. แปลว่า: “พระสงฆ์
สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า, เป็นผู้ปฏิบัติ
เพื่อความฉก” ก็ถึงในความช้น, เพราะ

พระสงฆ์ยอมเว้นจากการกระทำที่ ท่าน เข้าใจ
ว่า: ‘เป็นผิด’ โดยไม่มุ่งจะปฏิบัติแต่เพียงให้
บังเกิด ลาภ, บศ, สรรเสริญ, สุข, ซึ่ง
โดยลงแม้ว่าการกระทำนั้น, จะถูกจะสมควร
แล้วใครก็ตาม. ฉะนั้น! จึงในที่ยางแห่งกัถรัส
ว่า: เป็น “สุกขธรรม” คือธรรมอันต้อง
แล้ว. เพราะเป็นพระธรรมอันบริสุทธิ์, สามารถ
ยังมวลมนุษย์ ให้ปราศจากมลทินโทษ, ควร
แก่การที่พระวิภคิสพระสัทธรรมอนให้ยัง
ขึ้นไปได้. ทั้งมีอุปมาว่า: โขมพิศตรอันต้อง
สะอาท, ขณะโดยทุกกลเขาจุ่มลงในน้ำย่อม,
ก็จักพลันชุ่มซาวย ราบเอาจรรณใน น้ำนั้นสมทั้ง
ความปรารถนาเสมอ, ฉะนั้น! ก็มิอุปไมยว่า:
บุพคุณผู้มีทิวโศตกัปะระ, มีความประพฤติ
บริสุทธิ์สะอาทครบทั้งไตรทวาร, ก็อาจบริหาร
พระสัทธรรมอนให้จำเริญยังขึ้น, และอาจยัง
ธรรมที่คนประพฤติยมิให้กำก้อย ทยลงได้,
มีแต่จะวรรณาสถาวรยังขึ้นไปเป็นลำดับ ฉน
นั้น.

อันทิวโศตกัปะระ นั้น, เนื่องจากความ เป็น
สุกขธรรม ทั้งนั้น, สมแก่พระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า: เป็น “โลกपालธรรม”
คือธรรมที่รักษาโลก, หรือคุ้มครองโลก,
เช่นในลัทธิพาเหียรอ้างว่า: มีเทวกาพิทักษ์

โลกในจักรุทิศและอัฐทิศ, ซึ่งเขานานนาม
ไว้โดยต่าง ๆ กันนั้น. แต่ทางพระพุทธศาสนา
หาได้กำหนดเขา โลกपालธรรม เป็นอริยทิพ.
เช่นการ สวก อ้อน วอน ต่อ พระ เจ้า ทั้ง นั้นไม่.
เพราะตาม พุทธ สัมมัย ย่อมไม่มี อาณภาพใด ๆ
จะเป็นใจเข้ากับผู้ก่อปรกรรมกระทำบาปไว้ ใน
โลกนั้นแล้ว, ช่วยเขาให้หนีรอดพ้นจากความ
บาปแล้วคุ้มชูไปลดแค้นเมืองฟ้าใต้. เขาย่อม
ต้องไป ตามยถากรรมในทาง ทุกคติมี นิระพาน
เป็นต้น. ไม่มีมี นุชยอศุระช่วยกันใดที่จะ
สามารถล้างบาปใน เขาผู้มีกรรมอันแยก แยก
อยู่แล้วนั้น, ให้บริสุทธิ์สะอาทได้, นอกจาก
“ธรรม” ของพระพุทธเจ้า. เพราะทางพระ
พุทธศาสนาดิฉันว่า: ธรรมที่บุคคลใดประพฤติ
ก็แล้วนั้นเอง, ย่อมรักษาผู้ประพฤตินั้นไว้ด้วย
ดี. เหตุทั้งนั้น, จึงได้มีพุทธภาษิตบรรหาร
สรรเสริญประโยชน์แห่งการ ตั้งอยู่ใน ธรรมว่า
“ธมโม หเว รกฺขติธมฺมจาริ,” ธรรมนั้น
แล ย่อมรักษายบุคคลผู้มีปกติประพฤติธรรม,
“ธมโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ,” ธรรม
ที่บุคคลประพฤติกี่แล้ว, ย่อมนำมาซึ่งความ
สุข, “เอสาณิสฺสโธ ธมฺเม สุจิณฺเณ,”
ความได้สุขนั้นเป็นอันคงดี ในธรรมที่ ประพฤติ
ไว้ก็แล้ว, “นทุกฺคฺติ คฺจณฺติ ธมฺมจาริ.”

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 10-10-2001 BY 60322

(วัดเลียบ) โทรศัพท ๒๐๘๐

โทรเลข “สุชี”

ไผ่ นก ชัย

สำนักงานล้างรูป ประสาทสุชุม

ถนนหลานหลวง (ห้างขอนแก่นชั้นเก่า) พระนคร

เราสอนการวิธีถ่ายรูป โดยส่งแบบแนะนำกำกับฟิล์ม ทุกๆ ฟิล์มที่ส่ง

มาล้าง ณ สำนักงานล้างรูปของเรา

รูปธรรมตา

ล้างรูป พิมพ์รูป ขยายรูป ฯลฯ

ภาพยนตร์

ถ่ายภาพยนตร์ ล้างภาพยนตร์ พิมพ์ภาพยนตร์ ฯลฯ

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๖ เล่ม ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒)

พุทธานุสรณ์	พจน์วิลาส	หน้า พิเศษ
พระมหาบุรุษลักษณะ ๓๒	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	๑
จิตาบูชา	พระเทพมุนี	๑๐
พระเจ้าศรีสากยวงศ์ธรรมเจดีย์	ขุนจงจันนิสสัย	๑๖
สัปปริสธรรม ๗ ประการ	อุบลวรรณ	๓๑
เบ็ดเตล็ดพงสาวดารจีน	ดินสอ	๓๖
คิดว่าปี่สาง	พ. ศ.	๔๓
ธรรมิกถา — พุทธศาสนา	อ. น. ก.	๔๓
การถือศีล	ทองปถม	๕๐
ตำนานพระธาตุ	ฉะบับเก่า	๕๔
เช็กเกียอยู่ใต้ เชนเต้เก้	เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป	๖๕
เทวธรรมาธิบาย	อายันโฆษ	๘๐
เสาวมนนิยาย	ส. ส.	๘๓
หมายเหตุเบ็ดเตล็ด	ศิริวิยานนท์	๑๐๓
แถลงการสาธารณสุขพิเศษ	กรมสาธารณสุข	๑๐๕
วิชานามรู้	พ. ศ.	๑๑๑
สารเชษม	ช. อืดเมนะชัย	๑๑๒
อันควาที่	บรรณาธิการ	๑๑๔

เครื่องคิดเลข

เบอร์โรส

คิดได้ถึงจำนวน ๙๙,๙๙๙,๙๙๙.๙๙ บวก ลบ คูณหาร ได้ ให้ความ
แน่นอนที่สุด สะอาด และเร็วทันใจ ใช้ทำบัญชี คิดเปอร์เซ็นต์ ส่วนลด
เลดเจอร์ ทำบิล ฯลฯ ได้อย่างสะดวกที่สุด เป็นเครื่องทนทานจริง ๆ ตาม
สถานที่ทำการรัฐบาล และห้างร้านใหญ่ ๆ ก็ใช้เครื่อง เบอร์โรส นี้ทั้งสิ้น

การคิดเลขโดยไม่ใช้เครื่องนั้น อาจมีทางผิดพลาดได้ และทำให้เสียการ
งาน เครื่อง เบอร์โรส จะช่วยให้การทำงานของท่านเป็นระเบียบเรียบร้อยและน่าดู
และเร็วขึ้นด้วย

ขอเชิญท่านโทรศัพท์หรือจดหมายให้ห้างนำมาแสดงให้ท่านดูที่สำนักงานของ
ท่านได้ หรือจะไปชมที่

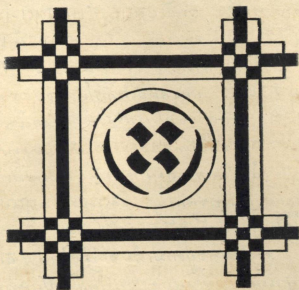
ห้างสามเหลี่ยม จำกัด

ห้างสามศรี ปากคลองตลาด พระนคร

โทรศัพท์ (วัดเลียบ) ๖๕๓ และ (วัดเลียบ) ๒๐๕๕

เป็นเอเจนต์ในกรุงเทพฯ

ຈາກໂຮງ ສະມາຈັດນາຍົກ

ກະຊວງການສູງພຣັດ ກ

ไผ่ยายเปรม

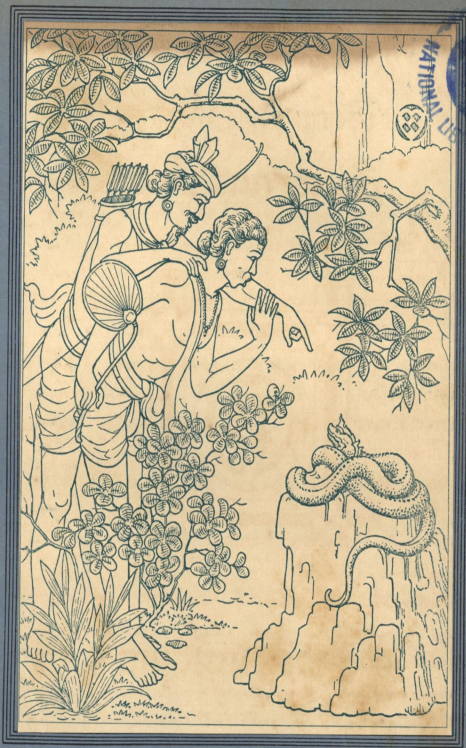
ปีที่ 6 เล่ม 1 - 12

พฤษภาคม 2472 - เมษายน 2473

ถ่ายไม่ได้อีกแล้ว

(ส.ด. 22)

คณะไทยเขมรจำลองขึ้นโดยพระกรุณาธิคุณ
ใน
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์
โปรดเกล้าพระราชทานอนุญาต

พุทธาณสสรณ์

สัพพปาปสฺส อภินิ

กฺขลลสฺส ปมฺปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ

เอตํ พุทฺธาน สาสณํ

มลายเล็กเสาะแสสร้าง

สืบสรร- พมาปนา

สรรค์สิ่งกุศลพรรณ

ผ่องแผ้ว

จรงใจแจ่มใสอัน

ละออเอี่ยม

ค่านีพุทธศาสน์แพร่

พร่ำไว้สนององค์

Not to commit any sin, to do good, and
to purify one's mind, that is the teaching
of all the Awakened.

พาณีวิลาล

พระมหาบุรุษลักษณะ ๓๒

พระนิพนธ์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

ที่หนึ่งพระโลกนาถผู้

ผ้าพระบาทเสมอลง

เช่นฉลองบาททองทรง

ไม่กระหย่งหนักสัน

ที่สองพระบาทมั่น

จักรและกำจําหมาย

ทั้งกงและคมหลาย

มีครบอาการย่อม—

ที่สามมีพระสัน

ถักแบ่งสี่ส่วนสาว—

ปลายพระบาทน้บราว

ขงมีส่วนที่สาม, ข้าง—

พทุของค์

หลากพัน

แห่งกษัตริย์ เจ้าเฮ

เช่นเชอชนผอง ๖

มีลาย

มากพร้อม

เลิศอัค— จรรย่นอ

จิตต์ให้เหนงาม ๖

อันยาว

สอบอ้าง

สองส่วน

สั้นนปฤคณี ๖

ที่กล่าวด้วยพระ—
 ทั้งหัตถ์บาทยาวรี
 แต่อังคตหัตถ์มี—
 นอกจากนั้นยาวช้อย
 พระลักษณะอันครบห้า
 ว่าพระองค์ผู้ไกล
 มีผ้าพระหัตถ์กลม—
 และผ้าพระบาทนั้น
 ธรรมิสสระให้
 ทรงลักษณะนับหน
 ว่าในพระหัตถ์จน
 มีลวดลายวิจิตรล้วน
 ที่เจ็ดตามอรรถอ้าง
 ว่าพระมุนีนาถ
 มีข้อยुकบาท
 ไม่เนื่องกับหลังเท้า

องค์ลี
 เรียบร้อย
 ส่วนยก สันแซ
 เชิดขึ้นเสมอกัน ๖
 อัดไข่
 เกลศกัน
 ลมุนอ่อน นิตยนา
 นุ่มเนื้อนิรันดร ๖
 ทศพล
 หกถ้วน
 ในพระ บาทแซ
 หลากคล้ายขำงาม ๖
 ลักษณะศาสตร์
 พุทธเจ้า
 ลอยอยู่ บนเอย
 เช่นผู้สามัญ ๖

พ.ศ. ๒๔๗๒

พระมหาบุรุษลักษณะ ๓๒

ที่แปดนั้นว่าด้วย
สมเด็จพระพิชิตพงศ์
วีริยวราจวงศ์
ว่าดุจลำแห่งแข็ง
นัยลักษณะที่เก่า
เสดจลิตขึ้นตรงดี
สองพระหัตถ์คู่ศรั
ถึงพระชาณุพร้อม
องค์าพยพแห่งไท้
ล่อนบัดด้วยผ้าจน
ตั้งลงณะมีกผล
เปนที่ลืบไม่เพี้ยน
ที่ลืบเห็ดว่าด้วย
ลีเช่นทองคำอัน
คือจัมมะเปริยบทัน
แห่งสมณินทรบันหล้า

พระขงฆ์
พิสุทธิแจ้ง
งามยิ่ง นักรร
ชาติเนื้อทรายไพร ๖
เกิดมี
ไปน้อม
ห้อยลูป
พรั่งด้วยบุญหลัง ๖
ทศพล
มีดเมี้ยน
เมล็ดแต่— บุญเฮย
นับข้อลักษณะ ๖
สุวรรณพรรณ
เอี่ยมอำ
ทองนพ— คุณแฮ
แหล่งล้วนชวนมอง ๖

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า .

พฤษภ

ที่สิบสองกล่าวพร้อม

พระฉวี

แห่งพระมหามุนี

นาถเจ้า

ลือเลื่องก่อน, ขุติ-

ล่องแผ่น ผงแฮ

จึงไม่สามารถเข้า

ติดเบื่อนวรองค์ ฯ

ที่สิบสามบ่งล้วน

โถมชาติ

แห่งพระบรมโลกนาถ

เลิศผู้

เกิดขุมละเส้นดาส-

ดาทั่ว

เป็นลักษณะควรรู้

เพื่อกู้ความเขลา ฯ

ที่สิบสี่เล่าอ้าง

อรรถขยาย

ถึงพระโถมชาติปลาย

แปลกแท้

ชูนทุกเส้นหมาย

หมดทั่ว เส้นนา

เขี้ยวขดเป็นวงแล้

แต่ล้วนเวียนขวา ฯ

ที่สิบห้าว่าไว้

วิมลญาณ

มีพระกายตรงปาน

เปรียบพร้อม

ด้วยพรหมซึ่งสุณาน

ภูมิหนึ่ง ฤใด

ไม่อ่อนไม่เอนน้อย

แต่ข้างไหนมี ฯ

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระมหาบุรุษลักษณะ ๓๒

ที่สิบหกลักษณะไท้

จีนลีห์

มังสะพระฟูดี

เจ็ดช้าง

หลังพระหัตถ์สองมี

หลังบาท สองแล

อังกฏสองข้าง

อีกทั้งพระสอ ฯ

ข้อสิบเจ็ดรูปเบื้อง

บุรพภาค

ฝั่งดุจราชสีห์หาก

เปรียบได้

อังกาพยพื่นจาก

ซึ่งกล่าว นีนา

ขาวและกลมเต็มไซ้

และสิ้นตามควร ฯ

ที่สิบแปดส่วนนี้

แจ้งราว

แห่งพระปฤษฎางค์

เขี่ยมเนื้อ

ไม่เป็นร่องดังทาง

ไถลาก

ดั่งกะกายนรเชื้อ

ชาติผู้สามัญ ฯ

สิบเก้ารูปได้

ปริมณ- ๗๓๕

นิโครทฤกษ์เทียมยล

บ่แคล้ว

วาทานทบทน

เทียบวัด

กับพระกายท่านแล้ว

เท่านั้นพอดี ฯ

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

พฤษภ

ที่ยี่สิบพระผู้

มีพาสนบารมีธรรม

มีพระลักษณะสำคัญ

คือพระสองงามแพรว

เสนอที่ยี่สิบเอ็ดข้อ

ว่าพระเส้นซึ่งลำ

นำรสเลิศหากจำ

มารวบรวมสรวมไข

ยี่สิบสองข้อพระ

พระหนุดุจมฤคินทร์

ดั่งวงแหงดาวินทร์

วันสิบสองค่ำไซ้

ยี่สิบสามนักษัตร

แห่งพระอัครทศพล

ผู้วิสุทธิวิมล

มีพระทนต์นับได้

ภควันต์

เปี่ยมแล้ว

อีกอย่าง หนึ่งนา

เพริดพร้อมกลมเสมอ ฯ

ขยายคำ

หรรษาได้

แนกกว่า ร้อยนา

ช่องเบื้องพระสอ ฯ

มุนินทร์

เทียบได้

ศุกลกฤษณ บัณฑิตนา

เปรียบได้เหมือนกัน ฯ

พระทนต์

พุทธไท้

มีงมกฏ โลกนา

สี่ทั้งกับสนุ ฯ

พลียัสสัชช

พระลักษณะ

แห่งศาลาอัคร

เอกอ้าง

พระทนต์ไม่มีลัก

สิ้นแต่ เสมอแซ

ขาวและสันบนข้าง

ล่างนั้นไม่มี ๖

ที่ยัสสัทแห่ง

วรลักษณะ

พระพุทธรูปทรงศักดิ์

ประเสริฐแท้

พระทนต์ไม่ห่างลัก

หนึ่งซี่

ล้วนแต่ชิดสนิทแล้ว

เรียบร้อยงามดี ๗

ที่ยัสสัทหกแก

อรรธา ธิบายนา

แห่งพระบรมศาสดา

จริยเจ้า

ว่ามีพระทนต์

คือพระ เขี้ยวแซ

ขาวสอาดงามเค

ชนิดแก้ววิเชียร ๘

ยัสสัทเจ็ดเปลี่ยนแก

พระชีวหา

อ่อนใหญ่กว้างแผ่มา

นลาตได้

หรือห่อสอดคืบนา

ลักก็ ได้ไถ

ห่อสอดช่องกรรมไ

ก็ได้โดยประสงค์ ๙

ยี่สิบแปดป่งข้อ
พระโลกนาถลำเนียง
กังวานก็กก้องเพียง
ตรัสคั่งนกกกรวิร้อง

ที่ยี่สิบเก้าพระ
ผู้ประเสริฐปกเกศ
มีดวงพระนัยเนตร
ในที่ควรเชียวอ้า

ที่สามสิบเนตรไท้
ควรจักทัศนายล
เพราะงามแปลกนรชน
ท่านว่าพระเนตรถ้ำ

สามสิบเอ็ดโอ้แปลก
หว่างพระโชนงนรา
เกิดมีพระอนุณา
ขาวอ่อนคั่งนุ่นให้

เทียบเคียง
เสนาะพร้อง
พรหมกล่าว พงษ์แล
สดับแล้วเหือดเหงา ฯ

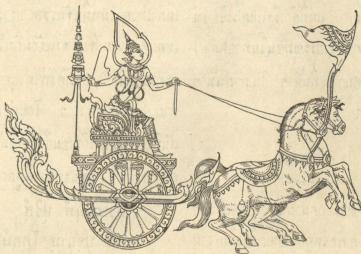
โลกเชษฐ
ทั่วหล้า
เชียวสนิท
เอี่ยมแพรว์ฉายงาม ฯ

ทศพล
แห่งหล้า
ชาติปก ดินา
เปรียบเพียงตาโค ฯ

ประหลาดตา
สพไท้
โลมชาติ
นึกแล้วเลิศจาม ฯ

สามสิบสองสิริเกล้า	ทศพล
ได้ส่วนบริมณฑล	ทั่วเกล้า
แปลกเคียรนิกรชน	ชาวโลก
ดุจประดับอุณหิสเค้า	กรอบหน้าพาชม ฯ
กล่าวนิยมลักษณะเจ้า	จอมธรรม
สามสิบสองตามกำ	หนคไไว้
เพื่อกิจพิณิตรำ	ลึกพระ- คุณเฮ
ส่วนรูปสมบัตได้	ก่อนอ้อมคุณธรรม ฯ

วิชาขบข่า

พระเทพมุนี

เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร

เจ้าคณะแขวงกลางจังหวัดพระนคร

เจ้าคณะมณฑลพายัพ

วันเพ็ญในวิชาสมาคตินิพนธ์เกื้อนพฤษภา-
คม เป็นกาลที่นิยมว่าตรงวันประสูติตรัสรู้ และ
ปรีณิพพานแห่งพระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย
เป็นโอกาสที่เตือนใจเหล่าพุทธศาสนิกะให้หวน
ระลึกถึงพระคุณที่ปรากฏ ด้วยความเป็น อติศา-
รมณ พระคุณสมบัติของพระองค์พันทิระ
กล่าวโดยคณนา แต่ที่สำเร้งเป็นประโยชน์
แก่ปัจฉิมาชนตา (ประชุมชนในภายหลัง)
มีพระธรรมเทศนาใน ที่นั้น ๆ ใน กาลนั้น ๆ
เป็นนิตินะ ฯ

ปรารภภาษิต

ในข้อพระธรรมเทศนานั้น ข้าพเจ้าเคย
บรรยายถึงมงคล คือ เหตุอันเป็นเครื่องถึงความ
เจริญที่ทุกคนปรารถนา มงคลศาตาเป็น
ประการพระหัตถ์ ที่ทรงชี้ทางให้บุคคลดำเนินไป

สู่ความเจริญ แต่มีใช้ว่าจะทรงแสดงแต่
ทางแห่งความเจริญโดยส่วนเดียว ในฝ่าย
ทางความเสื่อม ที่ ตรงกันข้าม ก็ได้ ทรงแสดง
เพื่อห้ามมิให้ดำเนินไป ทั้ง ปรารภภาษิต ที่
มีมาในปรารภสูตร ในอรรถกถาแห่งพระสูตร
นั้นแสดงว่า ต่อจากวันที่ตรัสเทศนามงคลสูตร
เหล่าเทวกาในหมื่นจักรวาล ปรารถนา จะสดับ
เหตุแห่งความเสื่อม จึงพร้อมกันไปเฝ้าพระ
เชทวันาราม อนุมติให้ เทวบุตร คนหนึ่ง ทูล
ถาม ปรารภปัญหา ฯ โดยทำนองนี้เป็นอัน
สันนิษฐานว่า เกิดเป็นปัญหาขึ้นในสภาต่างๆ
คู่เกี่ยวกับ นิพนธ์ศาตาที่ทูลถามนั้น ดังนี้

ปรารภนติ ปริส
มยิ ปุจฉาม โคตม
ภวนติ ปุจฉุมภกม
ก็ ปรารภโต มุข

พ. ศ. ๒๔๗๒

วิชาขบขะ

มีเนื้อความว่า ข้าพระองค์ขอทูลถามถึง
นรชนผู้เลื่อมมทราชม กะพระองค์ผู้ทรงพระนาม
โคคมโคยพระวงศ์ ข้าพระองค์มาเฝ้าเพื่อ
ทูลถาม อะไรเล่าเป็นทางแห่งความเลื่อม ๑
สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ครุส พระศาสดา
ทอบขบขะ ทังนี้

สุวิชาโน ภวํ โหติ
ทวิชาโน ปราภโว
ธมมกาโม ภวํ โหติ
ธมมเทสสํ ปราภโว

แปลว่า ผู้รู้ก็เป็นผู้เจริญ ผู้ชั่วเป็นผู้เลื่อม
ผู้ใคร่ธรรมเป็นผู้เจริญ ผู้ชังธรรมเป็นผู้เลื่อม ๑

ตามพระพุทธภาษิตขบขะหาพยากรณ์ศาสดา
ท่านนี้ มิได้ทรงแสดง แต่ทาง เลื่อม อย่างเดียว
ทรงแสดงทางเจริญด้วยเป็นคู่กันไป ๑ ข้อ
ซึ่งว่ารู้ ท่านนี้ อย่างไรจึงจะรู้ตัวว่ารู้ ๑ คน
ได้ศึกษาศิลปวิทยา มาก จนมีความรู้เป็นเยี่ยม
ได้ปริยญาตามชั้นแห่งความรู้ แม้ในทางหนึ่ง
หรือหลายทาง โดยมากก็ได้รับยกย่องว่า
เป็นผู้รู้ ๑ หรือมีวิชาดี แต่ความพ้นจากการ
ศึกษาแล้วมาปฏิบัติกิจงาน ถ้าไม่รู้เท่าทัน
เหตุผล ไม่รู้จักใช้ความรู้ของตนให้สำเร็จ
ประโยชน์ ก็จักว่ารู้ ๑ ไม่ได้ หรือรู้เท่าทัน
เหตุผลและสามารถในการงานที่รู้จักใช้วิชา

ให้เกิดผล แต่เสียในทางความประพฤติ
เช่น เช่นคน มีอายุแล้ว หรือเห็นแต่ ๑ ได้ ไม่
รู้จักเลือกทำทุจริตหรือสุจริต เช่นนั้นก็จักว่า
รู้ ๑ ไม่ได้ เพราะความรู้ความสามารถนั้น
ไม่คุ้มเขาได้ ตลอดกาล เข้ามาอีกทีว่า
“ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” ฉะนั้น

ความรู้ ๑ ที่ซึ่งจะเป็นทางแห่งความเจริญจึงต้อง
ได้ ในหลัก ๓ ประการ คือ ๑. รู้เท่าถึง
การณ ๒. รู้จักใช้ ความรู้ ให้สำเร็จ
ประโยชน์ ๓. รู้จัก ทำตนให้เป็นธรรม
ตามบุคคล (ผู้ใคร่ธรรมที่ชบ)

๑ รู้เท่าถึงการณนั้น หมายถึงความรอบรู้
ในเหตุผล พร้อมด้วยไหวพริบอันทันกาลที่
เป็นลักษณะยังสามาร ๑ บุคคลผู้เกิดใน
สกุลสูง ได้อบรมในกุลธรรมอันดี ได้ศึกษา
วิชาความรู้มาก ย่อมได้เปรียบบุคคล
ผู้เกิดในสกุลต่ำอยู่ ถึงอย่างนั้น ก็ไม่พิเศษยิ่ง
ไปไต่ทุกคน แม้คนชั้นต่ำแล้ว บางคนก็
สามารถศึกษาเล่าเรียนได้ ดีไม่น้อยกว่า ต้อง
ด้วยโคลงพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ ว่า
ฝูงคนก้านึกคล้าย คลึงกัน
ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ แผลงข้าง
ความรู้อาเรียนทัน กันหมด
ยกแต่ชีวิตกิจกระ้าง อ่อนแก่ ฤาไหว

ตามพระราชนิพนธ์ทรงชี้ชัดว่า วิชา
ที่ไ้เพราะการเรียนไม่สู้สำคัญนัก เป็นแค่
เพียงเครื่องประดับ ความรู้และความดีอยู่
ที่คนนั่นเอง ๑ อนึ่งบุคคลผู้ทำนุบำรุง
ที่สุกาวศานาของคนนั้น ควรเทียบด้วยคน
เกิรทางไกลกันการซึ่งระยะของกันและที่สุกาน
ห่างจากกันมาก ทั้งมีความลำบากขัดข้อง
ที่จะต้องผ่านพบและไปเป็นชั้น ๆ เหตุนี้
ความรู้เท่าถึงการณ จึงเป็นของสำคัญสักเพียง
ไร ๑ ความขัดแย้งแล้วความผลข้างหน้า
ด้วยมีหลักฐานประกอบซึ่งเป็นของพลากไ้ยาก
เป็นทางให้มั่นใจในความปฏิบัติ และความ
รู้จักผล แล้วสาวไปหาเหตุ เพื่อเป็นเครื่องเทียบ
เคียงกับความคาดผล ประกอบด้วยไหวพริบ
ที่รู้จักแก่ ใจทันทั่วที่ นี้นวมเรียกว่าความรู้
เท่าถึงการณ ซึ่งเป็นองค์ แห่งความรู้ที่
แผนกหนึ่ง ๑

บุคคลผู้รู้เท่าถึงการณ มักทำนุบำรุงไม่
ฝึกพลาก เพราะจับเหตุผลโดยตระหนักแล้ว
แก่ ใจ อุปสรรค ที่ จะต้องผ่านพบให้ลุถึง ทัน
ทั่วที่ แต่ถึงอย่างนั้นถ้าไม่ประกอบให้ช้อย
แก่กาละเทศะหรือเกินกว่าประมาณไปเหตุไว้
ใจในความสามารถของตน ก็อาจเสียผลจนได้
เหตุนี้บุคคลที่จะได้ชื่อว่า เป็นผู้รู้ ที่ ต้อง

เป็นผู้ที่รู้จักใช้ความรู้ นั้นให้สำเร็จประโยชน์ ๑

๒ รู้จักใช้ความรู้ ให้สำเร็จประโยชน์นั้น

หมายถึง ความประกอบกิจการให้ช้อย แก่

กาละเทศะและสมแก่ฐานะ ๑ กาละได้แก่

โอกาส หรือคราวครั้ง ซึ่งเหมาะแก่กิจที่คนจะ

พึงประกอบ แม้ที่ผู้มีความรู้และสามารถ

แต่ยกพลเข้าโจมตีข้าศึกในเวลาที่ยังไม่เป็นที่

ก็จำต้องเสียพลเป็นอันมากในอันใช้เหตุหรือ

อาจถึงปราชาภัยก็เป็นได้ ด้วยยกพลเข้าที่ใน

เวลาที่เป็นที่ ย่อมจะได้ชัยชนะเป็นอย่างงาม

เหตุนี้ ความประกอบชื้อให้เหมาะแก่เวลาจึง

เป็นกิจที่จำปรารถนา ๑ ประเทศ คือดินแดน

อันเป็นที่ตั้งแห่งการงาน ก็เป็นอัน จำต้อง

ปรารถนาให้เหมาะแก่กิจ เหตุนี้ สมเภา

พระผู้มีพระภาคเจ้า จึง สรรเสริญความอยู่ใน

ปฏิรูปเทศ ว่าเป้นสมยัตติการประการ ๑ เป้น

ประสงค์ลือรตให้ถึงความเจริญ ๑ การ

ทำไม่เหมาะแก่ประเทศ แม้อย่างต่ำเพียง

ตกแต่งร่างกาย ยังคงเป็นทันว้างเกีย หรือ ถึง

ชวนทวิภูมิ ยิ่งในทางกิจการยิ่งเป็นของ

จำเ็นกว่า เหตุนี้ ความประกอบกิจให้ถูก

แก่ประเทศ จึงนับได้ว่าเป็นทางแห่งความ

เจริญ ๑ ฐานะ คือ พนเพของนหรือภูมิชั้น

ของความรู้และความสามารถ ก็ควรสงเคราะห์

เข้าด้วย เพราะแม้จะไม่บกพร่องโดยประการ
อื่น แต่บกพร่องโดยประการนี้ อันว่าทรง
กิจที่ทำก็ไม่อาจสำเร็จผล เพราะเกินพินเพ
ของคนที่ความสามารถ ๑ ความประกอบ
กิจให้เหมาะแก่ กาลเทศะ และไม่ เกินฐานะ
รวมเรียกว่ารู้จักใช้ความรู้ ให้สำเร็จประโยชน์
จักเข้าในองค์แห่งความรู้ ๑

บุคคลใด แม้มี ความรู้เท่าถึงการณ และ
รู้จักใช้ความรู้ ให้สำเร็จประโยชน์ แต่มี
ความประพฤติไม่เป็นธรรม เช่นเห็นแก่จะ
ได้ประโยชน์คนด้อยเกี้ยว ไม่แลเหลียวถึง
ผู้อื่นโดยฐานที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ใครจะเสีย
ประโยชน์อย่างไร ก็ช่าง หรือ ประพฤติตน
เป็นคนลว จนไม่พอที่จะเรียกว่าเป็นผู้สภาพ
จักว่าเป็นผู้เสียความประพฤติ เช่นนี้เป็นคน
รู้ก็ไม่ได้ เพราะสิ่งที่ขัดจิตตินิยมว่าเป็น
สำคัญอยู่ที่ ความประพฤติ หาใช่ ความรู้ ไม่
บุคคล แม้มี วิชาความรู้ ใน ทางศึกษา ก่อนข้าง
อื่น แต่ถ้าเป็นผู้มีความประพฤติดี อาจ
ก่อร่างสร้างตัวได้เจริญกว่าผู้มีความรู้แต่ปฏิบัติ
มิชอบ แต่ถ้าแม้ ได้พร้อมกันทั้ง ๒ สถาน
คือทั้งความรู้ และความประพฤติก็ด้วยแล้ว ก็
ยังเป็นผู้เจริญยิ่งขึ้น เหตุนี้ ความรู้จัก
ทำตนให้เป็นธรรมกามบุคคล จึงเป็นของ

สำคัญยิ่งนัก ๑

บุคคลมีลักษณะเป็นเช่นไร จึงจะได้นามว่า
ธรรมกามบุคคล จะของคไว์บรรยายในข้อ
เป็นลำดับ ๑

ตามที่ได้บรรยายมาแล้ว เป็นอันชื่อว่า
บุคคลใดที่ชื่อว่า เป็นผู้รู้ ก็ ต้องประกอบ
ด้วยองค์ ๓ ประการ คือ ๑. รู้เท่าทันเหตุ
ผล ๒. รู้จักใช้ความรู้ ให้สำเร็จประโยชน์
๓. รู้จัก ทำตนให้เป็น ธรรม กามบุคคล ๑
บุคคลผู้ประกอบด้วย องค์ ๓ ประการนี้ แม้
พินพิเคราะห์ก่อนข้างคำ ก็สามารถที่จะส่ง
เสริมฐานะของตน ให้องงามไพบูลย์ ถ้า
ฐานะก็อยู่แต่เดิมแล้ว ก็ยิ่ง รุ่งเรืองไพศาล
เหตุนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ จึงตรัสว่า
สุวิชาโน ภว โหติ ผู้รู้ ก็เป็นผู้เจริญ ๑

โดยนัยตรงกันข้าม บุคคลแม้มีพินพิ
มาแต่เดิม ทรงประกอบด้วยการศึกษาคิลป์
วิชาความรู้ เป็นอย่างดี จนมีผู้นับถือว่าเป็น
ผู้มีความรู้ แต่ขาดความรู้ ในหลัก ๓ ประการ
ถึงกล่าวแล้วข้างต้น ก็ย่อมจะหาความเจริญ
มาสู่ตนไม่ได้เลย ก็จะขอจำแนกประเภท
แห่งความเสื่อมเป็นข้อ ๆ โดยสังเขป ดังนี้

๑. ขาดความรู้เท่าถึงการณ คือ ไม่
รู้จักเหตุ ซึ่งเป็นทางให้เกิดผลในข้างหน้า

พระเทพมุนี

พจนานุกรม

บุคคลผู้ขาดความรู้ ชื่อนี้ มักประกอบกิจ
โดยเฝ้าฯ เป็นทางให้เสียผล และไม่รู้จักผล
คือไม่อาจสาวหาเหตุในหนหลังได้ ทำให้
ขาดทางสันนิษฐานในเหตุประการอื่น ๆ และ
ขาดความไหวพริบ ไม่อาจแก้ปัญหาค้นเกิด
ขึ้นในระหว่างที่ทันทั่วทั้งที่ ๆ

๒. ขาดความรู้จักใช้ความรู้ ให้สำเนา
ประโยชน์ คือใช้ความรู้ของตนไม่ชอบแก่
กาละเทศะ คือถึงคราวที่จะทำ ยังหาได้ทำ
ไม่ หรือทำคว่นไขในเมื่อยังไม่ถึงคราว ใน
ประเทศที่ควรทำไม่ได้ทำ แต่กลับกระทำใน
ประเทศที่ไม่สมควร หรือไม่รู้จักประมาณ
ในหน้าที่ของตน และค่าแห่งความรู้ ทำให้
เกินไป ๆ

๓. ขาดความรู้ทำตนให้เป็น ธรรม กาม
บุคคล คือ เป็นคนมีความประพฤติเลวทราม
หรือไม่เช่นนั้น เป็นคนเห็นแต่จะได้อำนาจ
ไม่แลเหลียวว่าชอบธรรมหรือผิดธรรม ๆ

บุคคลผู้ขาดหลักแห่งความรู้ ๓ ประการ
นี้ แม้จะมีสติปัญญาเป็นเลิศ ก็ถือว่าเป็นผู้
รู้ที่ไม่ได้ ทรงกันข้าม ต้องเรียกว่า เป็นผู้
รู้ชั่ว ผู้รู้ชั่วย่อมไม่มีความเจริญ มีแต่
ความเสื่อมทรามเป็นของหน้า จึงทรงกับ
พระพุทธานิเทศว่า ทูวิชาโน ปราภโว ผู้

รู้ชั่วเป็นผู้เสื่อม ๆ
จึงได้บรรยายหลักแห่งความรู้ ๓ ไว้ ใน
เบื้องต้นแล้ว ๓ ประการ ย่อมยังชักชวนใน
ตัวเองว่า ในหลัก ๓ ประการนั้น มีความ
รู้จักทำตนให้เป็นธรรมกามบุคคลเป็นข้อสำคัญ
ที่สุด ฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
จึงได้ทรงยกขึ้นเป็นหัวข้อ ซึ่งจะได้อธิบาย
ต่อไป

คำว่า ธรรม ในที่นี้ หมายถึงสิ่งชอบ
ทั่วไป ๆ ความเที่ยงธรรมไม่เข้ากับตนและ
ผู้อื่น เพราะเหตุปรารถนาหรือปรารถนาโลก
หรือ เพราะอคติ ที่ชักให้เสีย ความยุติธรรม
เพราะรัก เพราะชัง เพราะหลง และเพราะกลัว
หรือเกรงใจ เรียกว่า ธรรม อีกนัยหนึ่ง
ความงกเว้นทุจริต ไม่ขี้ขลาดเขินอายบุคคลอื่น
ทางกาย ทางวาจา และทางใจ และประกอบ
กัลยาณธรรมให้เป็น เครื่องอุปถัมภ์ สวรรค์ให้
ไพบูลย์ ทางกาย คือ มีเมตตากรุณาช่วย
บำรุงสุข และบำเพ็ญทุกขะของผู้อื่น ประกอบ
การเลี้ยงชีพเป็นสัมมาอาชีวะ และยินดีแต่
เฉพาะค่าครองชีพของตน ทางวาจา กล่าวแต่
คำสัตย์จริง เป็นที่ไว้วางใจ ของผู้อื่น ชักนำ
บุคคลในทางสามัคคี มีวาทะสุภาพคึกคัก
น่ารักใคร่ และกล่าวแต่คำที่เป็นหลักฐาน

พ. ศ. ๒๔๗๒

วิชาขบชา

ชี้แจงให้ ผู้ฟัง ได้รับประโยชน์ ทางใจ มี
สันโดษ รู้จักเพียงพอในทรัพย์สมบัติของตน
มีเมตตาการุณา เห็นสุขทุกข์ของผู้อื่นเสมอ
กับตน และมีความเห็นชอบด้วยทำนองคลอง
ธรรม อย่างนี้ เรียกว่า ธรรม ๗ บุคคล

ผู้ใด มาประพฤติ ตามทำนอง คลองธรรมทั้ง
กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมเป็นผู้ควรแก่คำว่า
“ธรรมกามะ ผู้ใคร่ธรรม” เป็นผู้มีความ
ความเจริญส่วนเกี่ยว เพราะธรรมนั้นเป็น
ประคุณที่ส่งเสริม ให้ลอยเด่นแวววาวอยู่
ด้วยความดี เหตุนี้ จึงมีพระพุทธานุญาต
สรรเสริญว่า ธรรมกาโม ภว โหติ ผู้
ใคร่ธรรมหรือปรารถนาดีชอบ เป็นผู้เจริญ ๗

ในทางตรงกันข้ามกับที่บรรยายมา ผู้ใด
เป็นผู้ที่ชั่วธรรม คือ ไม่ปรารถนาที่จะประพฤติ
สิ่งชอบ มีความประพฤติอันต่ำทราม เห็น
ประโยชน์ตนเป็นสำคัญกว่าอย่างอื่น มิได้มี
ความเที่ยงธรรม ประกอบแต่ทำทุจริตเป็นเบื้อง
หน้า เช่นนี้ เขาก็มีความเจริญอย่างไรได้

ก็เพียงที่จะมีแต่ความเสื่อม แม้จะมีพินพิต
มาแต่เดิม ก็คงต้องย่อยยับอับปรากาศ เหตุนี้
ในข้อสุดท้ายนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
เจ้า จักรพรรดิ รมม เทสส์ ปราชญ์ ผู้
ซึ่งธรรมเป็นผู้เสื่อม ๗

โดยเหตุผล ดังได้บรรยายมา สาธุชน
ทั้งหลายพึงเห็นเถิดว่า ถึงจะรู้วิชาใดๆ ก็
ก็ยังไม่ดีถ้าขาดความรู้ที่ประกอบด้วย วิชา
นั้น ๆ จึงจะเจริญยิ่งยวดขึ้นไปได้ ถ้าขาด
ความรู้ก็เสียแล้ว วิชาที่มีอยู่ก็เป็นหมัน แต่
หลักสำคัญของความรู้ ก็อยู่ที่ความประพฤติ
คือ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้ใคร่ต่อธรรมที่ชอบ จะ
ประกอบกิจการใด อย่างมุ่งแต่จะไถ่ถอนแต่ตน
จึงยินดีแค่ผลที่เป็นสุจริตไม่ผิดศีลธรรม ถ้าจะมีแต่
ความดีความงาม อันเป็นข้อที่มุ่งหมาย ๗

ในที่สุดแห่งธรรมบรรยาย ขออำนาจพร
แก่พุทธบริษัท จง ประสพ สุข สิริ สวัสดิ
ปราศจากโรคาพาธ จะมีความประเสริฐใดที่
เป็นธรรม ของสำเร็จทั้งมีในรทุกประการ ๗

พระเจ้าศรีสาकยวงศ์ธรรมเจดีย์

ขุนนางจัตินิสสัย

ในโอกาสแห่งวิชาสามาสน ท่านผู้อ่านหนังสือ
ไทยเขมม ย่อมได้มีโอกาส อ่านเรื่องต่าง ๆ ที่
เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา โดยสำนวน และ
ความรู้ อันมีประเภทต่าง ๆ กัน ข้าพเจ้าจึง
ขอโอกาส เช่นนั้น เล่าเรื่องพระพุทธศาสนา
ของประเทศรามัญซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของเรา อัน
ปรากฏมาแล้วเมื่อ ๓๔๐ ปีที่แล้วมานี้ แท้จริง
ความรู้เรื่อง ในพระพุทธศาสนา ของ ประเทศ
รามัญ แม้ในสมัยนั้น กันความผู้ทรงคุณในพระ
ไตรปิฎกเป็นอย่างดี ไม่ลดหย่อนไปกว่าสมัย
นั้นนัก พะยานชื่อนั้นจะพึงเห็นได้จากข้อความซึ่ง
ท่านจะอ่านต่อไปนี้ อนึ่งความในตอนที่ปริศนา
ตอนท้าย ของเคมียังมีเคลือบคลุมอยู่บ้าง
ไม่ชัดนัก ข้าพเจ้าได้ไขความให้ชัดเจน
ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการบรรยายธรรม
บางประเภทที่ควรรู้ สำหรับเป็นเครื่องประคอง
สติปัญญา ผู้ที่ใส่ใจในพระพุทธศาสนาว่าทวย
หวังว่าจะเป็นธรรมสวณมัย และที่จะได้เป็นการ
เชิดชู พระพุทธคุณ ของ องค์ สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น.

—นิสสัย

เมื่อจุลศักราช ๙๔๙ พระมหากษัตริย์ ซึ่ง
เป็นขัตติย์วงศ์ คณะนางพญาท้าว นางกษัตริย์
ผู้ครองรามัญประเทศนั้น ได้ขึ้นเป็นพระเจ้า
แผ่นดิน ดำรง ศิริราชสมบัติ ใน ประเทศ รามัญ
แต่หาได้เฉลิมพระนามอันวิเศษ เพื่อให้สมแก่
พระปรีชาสามารถโดยประการใดไม่ จนนาง
และราษฎร ทั้งปวงก็ คงเรียกพระนามว่า “พระ
เจ้ามหากษัตริย์” ตามพระนามเดิมนี้เอง
ฝ่าย คณะ นางพญาท้าว นั้น ครั้นมอบศิริ
ราชสมบัติ แก่ขัตติย์วงศ์แล้ว ก็ทรงสละราชสมบัติ
ทรงพระเสนาหา ในพระเจ้าแผ่นดินใหม่ นั้น เสมอ
ดังพระราชโอรส อันเกิดแก่พระอูทร ส่วนพระ
องค์ พระเจ้าแผ่นดินเล่า ก็ทรงกลั้วเกรงนย
นอบ กระทำสักระยะ และทรงปฏิบัติรักษาศะ
นางพญาท้าว นั้น เสมือน หุ่นพระราชมารดา ยัง
เกิดเกล้า ทรงคงแค้นไว้ใน ที่สมเด็จพระชนน
หลวง แล้วพระองค์ ก็ทรงพระราชสัทธาบำ
เพ็ญพระราชกุศลเป็นอันมาก และทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สร้างพระที่นั่งแห่งหนึ่ง
ในพระราชวัง พระราชทานนามว่า “พระที่นั่ง

พ. ศ. ๒๔๘๒

พระเจ้าศรีสากยวงศ์

ธรรมสภา” สำหรับเสด็จพระราชดำเนินออกมา
บอกพระไตรปิฎก แก่ พระสงฆ์ วัน ละ ๑๐๐ รูป
มิได้ขาด

ครั้นต่อมา พระเจ้ามหาปิฎกธรรมาจารย์โปรด
เกล้าให้ รักษาลำเล้าหนึ่ง ยืนทุกสัปดาห์อาหาร
และไพร่พลพร้อมแล้ว จึงตรัสสนทนากับพระ
สงฆ์ วาชาคณะ ผู้ใหญ่ องค์ หนึ่ง ชื่อ พระพุทธ
โฆมาจารย์ กับทวย พระภิกษุที่ ชำนาญใน จิต
กรรมรูปภาพเลขา ให้ไปเขียนภาพปราสาท
ภาพพระพุทธบาทและภาพพระวิหารทั้ง ๑๖ แห่ง
ซึ่งมีอยู่ ณ เมืองลังกาทวีนัน พระพุทธโฆมา
จารย์ รับพระโองการ แล้วถวายพระพรลา ลง
สู่ลำเล้ากับทวยพระภิกษุสงฆ์พร้อม จึงให้
ใช้ โยแล่นลำเล้าไปจนถึง ท่าท่าของคณะลังกาทวีนัน

พระเจ้าลังกาได้แจ้งว่า มีพระสงฆ์ไปแต่
สมเด็จพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง จึงตรัสสั่งให้ขุนนาง
มารับพระพุทธโฆมาจารย์ เข้าไปเฝ้ายังพระราช
วังสถาน ขุนนางกับพระพุทธโฆมาจารย์
เข้าไปเฝ้า พระเจ้าลังกาเสด็จออก ถวาย
นมัสการแล้วก็ตรัสถามว่า “พระผู้เป็นเจ้า
มาแต่ประเทศชาพเจาน ทวยพระสงฆ์ สักใด ”

พระ พุทธ โฆมาจารย์ จึง ถวาย พระ พร ว่า
“เจ้าแผ่นดินกรุงรามัญ ผู้ ทรง ทศพิธราชธรรม
อัน ประเสริฐ พระ องค์ มี พระราช สัตถา

อาราธนา ให้ ถวาย ภาพ พวพระภิกษุ ผู้ชำนาญ
ในจิตรกรรมเลขา มา เขียนภาพ โยชยันต์ มหา
ปราสาท ภาพพระพุทธบาทลัญจกร และ
ภาพพระวิหารทั้ง ๑๖ แห่งเข้าไปถวาย จะ
ทรงสถาปนาสร้างไว้ในรามัญประเทศ เพื่อ
จะไว้ เป็นที่ ยำรุง พระราช สัตถาเป็นผลานิสงส์
เนื่องบุญคุณในพระบวรพุทธศาสนา และเป็น
พระเกียรติยศสืบไปจนชั่วกัลปาวสาน ”

พระเจ้าลังกาได้ทราบข่าว พระเจ้ากรุงรามัญ
มี พระราช สัตถา เลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนา
เป็นอันมากดังนั้น ก็ทรงพระ โทมนัสยิ่งนัก จึง
ตรัสสั่งให้ นามพระสงฆ์ รูปหนึ่ง ในพระอาราม
หลวง ให้ เป็นผู้นำพระพุทธโฆมาจารย์และ
พระภิกษุทั้งนั้น ไปเขียนภาพทั้งปวงไว้เสร็จ
แล้ว พระพุทธโฆมาจารย์ ก็ส่งสนทนากับ
พระสงฆ์ ทั้งนั้นเป็นธรรมสากัจฉา เสร็จแล้ว จึง
กลับ เข้า ไปถวายพระพรลา พระเจ้ากรุงลังกา
แล้วก็พาพระภิกษุสงฆ์ ทั้งปวงลงสู่ลำเล้าเร่งให้
ใช้ โยแล่นมาสู่ประเทศรามัญ จึงนำภาพทั้ง
ปวงเข้าถวายพระเจ้ามหาปิฎกธรรมาจารย์

พระเจ้ามหาปิฎกธรรมาจารย์ทอดพระเนตร เห็น ภาพ
ทั้ง ๓ นั้นแล้ว ก็มิพระทัยน้อย จึงตรัส
สั่งให้ สร้างภาพพระเจ้ายักษ์ทั้ง ๑๖ แห่ง ขึ้น
หนึ่งใกล้ไว้ และโปรดเกล้าให้สร้างพระมหา

ขุนนางจิดนิสสัย

พฤษภ

ปราสาทองค์หนึ่ง ครั้นเสร็จแล้วจึงให้หล่อ
รูปพระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ คือ พระกัณโธ
พระโกนาคมน์ พระพุทธกัสสป พระสมณโคตม
โดยกำหนดขนาดพระกาย สูงใหญ่ พอควร แก่
พระราชสีทอา ครั้นแล้วเสร็จก็ให้ อัญเชิญ
พระพุทธรูปทั้ง ๔ พระองค์ ขึ้นประดิษฐาน
ไว้บนปราสาท ๔ องค์ และสร้างให้
พระมหาวีหารทั้ง ๑๖ ทิศ เมื่อสำเร็จแล้วก็ทรง
พระราชอุทิศ ส่วย สาธารณไว้สำหรับปฏิสังขรณ์
พระวิหาร ที่พระพุทธไสยาสน์นั้น ก็ให้
เขียนพระพุทธบาทด้วยสรสร้างไว้ ในพระอาราม
จึงให้นมิต พระสงฆ์ อันทรงพระ ไภวียุก มา
ครองอุปัชฌาย์พระอาราม แล้วโปรดเกล้าให้แก่ง
การฉลอง มีงานมโหรีศพสมโภช ๗ วัน ๗ คืน
พระองค์ ก็ทรงพระเศาทอง หลั่งน้ำทักษิโณทก
ลงเหนือเมณฑล แต่ส่วนพระราชกุศลให้แก่
สัตว์โลกทั้งปวง ด้วย พระราชหฤทัยจ้านง พระ
โพธิญาณเหตุ ทรง พระ ราช สีทอาเลื่อมใส ใน
พระบรมพุทธานุภาพ นั้นเหลือที่จะพรรณาคำใด

ขณะนั้นกรุงรามัญรุ่งเรือง ไปด้วยพระพุทธ
ศาสนาเป็นอันงาม กิตติยศ กิตติคุณของ
พระเจ้านมหารัษฎากรก็ ขจรไปในนานา ประเทศทั้ง
ปวง ฝ่ายพระเจ้าเชียงใหม่ พระเจ้าล้านช้าง
พระเจ้าศรีอยุธยา และกษัตริย์พระนครอื่น ๆ

ก็มีพระทัยชื่นชม ต่างให้แก่งพระราชสาส์น
องค์ละฉบับ พร้อมด้วยเครื่องบรรณาการ ให้
ราชทูตอุปทูตกับไพร่พลคนมาถวายทุกประเทศ
พระเจ้านมหารัษฎากรก็ให้แก่งการรับ และมี
ทอไปโดยแบบอย่างตามธรรมเนียม

ครั้นอยู่มาพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโปรดเกล้า
ให้แก่งพระราชสาส์นปริศนาฉบับหนึ่ง ให้พระ
มหาราชครูเป็นราชทูต จุนว่งเป็นอุปทูต จำ
ทูตพระราชสาส์น พร้อมด้วยไพร่พลพอสมควร
มาถวายพระเจ้ากรุงรามัญ ราชทูตอุปทูตก็
ถวายบังคมลา อัญเชิญพระราชสาส์นปริศนาขึ้น
มามากับไพร่ รี้บเร่ง มาจนถึง ประเทศรามัญ
เสนาบดีได้แจ้งแล้ว ก็นำความขึ้นกราบทูลพระ
เจ้านมหารัษฎากร พระเจ้านมหารัษฎากรจึงตรัสสั่ง
ให้สมิงพริ้ว ๑ สมิงจำกอง ๑ ให้ไปรับพระ
ราชสาส์น และแขกเมืองตามประเพณี แล้ว
ให้เชิญพระราชสาส์น นำทูตเข้าเฝ้า ราชทูต
อุปทูตก็เข้ามาเฝ้า กราบบทถวายบังคมพระเจ้านม
หารัษฎากร พระเจ้ากรุง รามัญ จึงตรัสสั่งให้
เจ้าพนักงานอ่านถวาย :

ในพระราชสาส์น ปริศนานั้นว่า “เราผู้
ครองกรุงเทพทวารวดี ศรีอยุธยา ขอนแจ้ง
ความมาถึง พระสหาย ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินกรุง
รามัญ ผู้ทรงพระปรีชาญาณสูงส่งมีภักภาพ

พ. ศ. ๒๔๘๒

พระเจ้าศรีสุทโธ

ยิ่งกว่ากษัตริย์ ทั้งปวง ด้วยเราปรารถนาจะ
ใคร่แจ้งในปริศนา ๓ ประการ คือ ปริศนาที่
หนึ่ง ว่า

(๑) ต้นไม้ ในชมพูทวีปนี้ มีใบเท่าใด

(๒) ดอกไม้ สิ่งใดเป็นใหญ่กว่าดอกไม้
ทั้งปวง

(๓) ใบไม้ สิ่งใดเป็นใหญ่กว่าใบไม้ทั้งหมด
ขอพระสหายเราผู้ มีปรีชาเขวี้ยงอันเฉียบแหลม
และชำนาญในการเทศน์มาแต่ก่อน จงวิ
เคราะห์มาให้เราแจ่มชัด

พระเจ้านายกษัตริย์ในพระราชสำนัก
ปริศนาทั้งนั้น ก็เยี่ยมพระสรวล จิต
ทำนายปริศนาว่า ;

“ต้นไม้ ในชมพูทวีปนี้ เมื่อแรกเกิดขึ้น
นั้นเป็น ๒ ใบมีใบมาก ถ้าใครจะเห็นความ
จริง ก็จงขึ้นสูดดมกลิ่นผลมะม่วงเมื่อแรกเกิด
ใบ หรือจะว่าโดยจำนวนไวหรรษอย่าง ๑
ต้นไม้ทั้งนั้น ๓ ใบเหมือนกันหมดทั่วโลก
คือ ใบอ่อน ใบช้ำ (ปานกลาง) และ
ใบแก่

“ดอกไม้ สิ่งใดเป็นใหญ่ นั่น คือ ดอกไม้
ดอกหนึ่งหรือหลายดอกก็ตาม ถ้าคนเก็บมา
ร้อยกรองเป็นพวงมาลัย แล้วเสียบเห็น
ประคิบไว้เหนือเกษา ดอกไม้นั้นจึงเป็นดอก

ไม่เล็กน้อย เกิดแต่ต้นอยู่ในแผ่นดินต่ำ ก็
ควรเรียกว่าเป็นของสูง ถ้าแม้ร้อยร้อย
พระเศียรพระมหากษัตริย์แล้ว คนก็ยำเกรง
มิอาหยาบด้วยได้ ฉะนั้นดอกไม้เป็นประคิบอยู่
เหนือเศียรเกล้านั้น เรียกว่าเป็นใหญ่กว่า
ดอกไม้ทั้งปวง

“ใบไม้ สิ่งใดเป็นใหญ่ นั่น คือ ใบไม้ ชื่อ
โก ๆ ก็งาม แต่ถ้ามักเก็บมาร้อยกรอง
เข้าแล้วและมุงไว้ ทิ้ง ใครมีมันพระมหา
กษัตริย์ และสมณะเจ้าพรหมณรัษฎา ภาษา
ชาติที่ระบิลสูงค่าประการใด เข้าอาศัยได้
ใบไม้ นั้นอยู่ที่สูงแล้ว ก็เรียกว่าเป็นใหญ่กว่า
ใบไม้ทั้งปวง อันจะกำหนดโดยฤทธาธิษฐาน
ชาติเล็กและใหญ่อย่างอื่นนั้น หาสิ้นเชิงไม่
เราตรึกตรองแก่ ใจดังนี้ นั้นและเห็นสันดาน
และเชิงปริศนาที่ถามมา .”

ครั้นแล้วพระองค์ จงครุสสังให้ ขุนนางฝ่าย
ฮาลักษณ ซึ่งรู้ กฤตยภาษาไทยให้หาคำ
แก้ ปริศนาทั้ง ๓ ในแผ่นพระสุพรรณบัฏ แล้ว
โปรดเกล้า พระราชทาน รางวัล แก่ราชทูต และ
อุปทูตโดยสมควร

ส่วนราชทูตอุปทูตพักอยู่ได้ประมาณ ๒-๓
วัน ก็ให้ ขุนนางนำเข้าเฝ้าทูลลา พระมหา
กษัตริย์ว่า “ซึ่งพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา

พอพระทัยในเชิงคึกปรีศนา นันก็แล้วเราจะขอ
ฝากปรีศนาไปถวายสัก ๖ ยศ ซึ่งมีความว่า;

(๑) เมล็ด ข้าว ในนา ที่คนปลูก ทุก บ้าน
ทุกเมืองนั้น ระเบียบใด สักกพันข้อ

(๒) มนุษย์ที่ป่วยพอกันวันหนึ่ง ถ้า

(๓) ฝูงปลาในนามืออยู่อย่าง

(๔) เขาพระสุเมรุมนุษย์ อยู่ที่ไหน

(๕) บุญกิริยาที่เกิดขึ้นแก่แห่งใด

(๖) ความมรณะ จะมาถึงคนทั้งปวง

เวลาไร

ปรีศนาของเรา ๖ ยศนี้ คือกโลกอยู่เบื้องหน้า
คคือกรรมอยู่เบื้องปลาย ท่านจงกำหนดจำไป
ถวายแล้วทูลว่า เราหวังว่าพระสหายคงชอบ
พระทัยตรักรบองปรีศนาคืออติลาบาย ให้
เห็นพระปรีชาอันรุ่งเรือง ในเวลาเสด็จเข้าสู่พระ
พุทธมณฑล พร้อมด้วยนางนักษัตรมอญงานจะได

ทรง ทาย ปรีศนา นี้ ให้ นาง ห้าม แหน มี ๒ ญาณ
ฉลาดเฉลียวแหลมขื่น การทูลสัจจะระหีบคต
ทวาทคณานาญ นัก สนม นารี ให้ กอຍ ้วย ความ
ปรีชาเห็นปานนี้ ก็เป็นศรีมงคลอันเจริญม
เนื่อง เขาใน มงคล ๓๔ ประการ ที่ สมเด็จพระ
พุทธเจ้าทรงพระบิณฑุโรไว้” แล้วจึงทูลสยอก
อติลาบายความในปรีศนาทั้ง ๖ นั้น แก่ราช
ทุกและอุปทูตเป็นสังเขป

ราชทูตอุปทูตก็กราบถวายบังคมลา พร้อม
ด้วยข้าวยาวไพร่ กลับไปยังกรุงศรีอยุธยา
พระสุพรรณบัฏครุฑแก้ว ปรีศนาเข้าถวาย แล้ว
ทูลปรีศนา ๖ ยศ ที่พระเจ้านำมาขู่ฎกรถวายมา
ให้ ทรงตรึกตรอง พร้อมทั้งพระคำรัสตัง
มานันด้วยทุกประการ

พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาได้แจ้งในคำวิสัยศนา
ปรีศนา ๓ ยศ และปรีศนาที่ถามมา ๖ ยศ
นั้น ก็แย้มพระสรวลชอบพระทัยยิ่งนัก จึง
ตรัสว่า “ขุณหา ๖ ยศนี้ เราตรึกตรอง

อยู่ยังมีเห็นความ พระมหาราชครุฑก็เห็น
ประการใดบ้าง จงว่าไปเราจะขอฟัง.”

พระมหาราชครุฑทูลว่า “แต่ก่อน ข้าพระ
พุทธเจ้ายังมณอยู่ ตรักรบองมีเห็น ต่อเมื่อ
พระเจ้านำมาขู่ฎกรทรงแสดงอติลาบายสังเขป
ให้ฟังก็เข้าใจ;

ซึ่งเขาในนามืออยู่กพันนั้น คือ เขาเจ้า
พนธ หนึ่ง เขาเขนยวพนธ หนึ่ง ซ้อเจาอื่น ๆ
ถึงจะมีก็ไม่ประสงค

“ทวาทคณละก้านั้น มีอยู่ ๒ คำ คือ
คำจริง กับคำไม่จริง

“ปลาในนามืออยู่ก้อย่างนั้น มีอยู่ ๒ อย่าง
คือ ปลาหนักอย่างหนึ่ง ปลาน้ำเค็มอย่าง
หนึ่ง หรืออาจแก้ โดยโวหารอีกอย่างหนึ่งว่า

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระเจ้าศรีสาकยวงศ์

ปลาตัวผู้ พวกหนึ่ง ปลาตัวเมียพวกหนึ่ง ปลา
ทะเลหลายไม่

“ซึ่งว่าเขาพระสุเมรุ มนุษย์ อยู่ ที่ เหนือ นั้น
คือ ไค้แก่พระมหากษัตริย์ ผู้เป็นประธานแก่คน
ทั้งปวง อยู่มาถึงหลักพระนคร จึงเปรียบ
เหมือนเขาพระสุเมรุราช ให้พระมหากษัตริย์
ดำรง อยู่ ใน ยุค ศีธรรม โดย เทียง ทรง มั่น คง
เสมือนหนึ่ง เขาพระสุเมรุ อันมี ไค้ ห้วน ไหว ด้วย
ลมพัดพาน ถ้าและพระเจ้าแผ่นดินพระองค์
ใดประพฤติ ธรรมสุจริตกับเขาพระสุเมรุแล้ว ก็
จะมีความสรวเสริญ ในพระเกียรติยศพระเกียรติ
คุณเป็นอันมาก ความชอบความดีจะอำนวย
ผลในภพนี้และภพหน้า แม้ มี ไค้ คง อยู่ ใน
ราชธรรมโดยเทียงทรงแล้ว ความครหา
หรือชาวอนชวกรจะมีเป็นนรนคร

“ซึ่งว่าบุญกิริยาที่เกิดขึ้นแต่ไหน คือ บุญ
กิริยาที่เกิดขึ้นแต่ดวงจิตเป็นคนเดิม ให้คนทั้งปวง
รักษาสงวนจิตตั้งเว้นจากการขบย ห่ม
ชวนชวาช ข้าพญ การบุญ เพิ่ม เติม ไว้ ให้ มาก
ไปในภพเบื้องหน้าจะได้ประกอบด้วยความสุข

“ความมรณะ จะมาถึงเวลาใดนั้น เป็น
ธรรมดาไม่มีมนุษย์ทั้งปวงจะกำหนดได้ บุคคล
ผู้มี บุญญาอ้อมรำพึงถึงความตายเนือง ๆ อย่า
ประมาท มี เมา อยู่ ใน สัก และ สังขาร อัน เป็น

เครื่องผูกพันชักชวนให้ เน้น ซ้ำ คนที่ประมาท
ไม่พิจารณาถึงความ มรณะนั้น พระพุทธเจ้า
มิได้ทรงสรรเสริญ ไม่เรียกว่าผู้ มี บุญญา
เลย”

พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาได้แจ้งในความอธิบาย
ปริศนาคังนั้นแล้ว ก็ทรงพระโสมนัสชื่นชม
จึงทูลสรรเสริญว่า พระเจ้ามหาบุญฤทธ มี
พระปรีชาอันฉลาดสุขุมยิ่งนัก

ครั้นอยู่มา พระเจ้าลงกาได้ทรงฟังกิตติ
ศัพท์ว่า พระเจ้ามหาบุญฤทธ ทรง พระปรีชา
สามารถ ทรงพระราชศรัทธาอุทิศสาธุะออก
พระไตรปิฎกแก่ พระภิกษุสงฆ์ เป็น เหนือ นิจ และ
ทรงแก้ ปริศนาของกษัตริย์ ทั้งปวงได้ สิ้น จึง
ใคร่จะทกลองทายปริศนาของพระองค์บ้าง จึง
ทูลสั่ง ให้แต่งพระราชสาส์นปริศนา ซึ่งพระ
องค์ทรงพระดำริไว้แต่ก่อน แล้วให้ทูลเกล้า
ราชบรรณาการส่งทูลเกล้าเป็นอันมาก ให้ จิต
อำมาตย์เป็นราชทูต อำมาตย์ก็กลับเป็นอุปทูต
สองนายเป็นพหุสศั พระพุทธวณะมาก ทรง
ทูลสั่งราชทูตอุปทูตว่า “ถ้าพระเจ้ามหาบุญฤทธ
ทรงแก้ปริศนานี้ได้ ให้ยกเครื่องราชบรรณา
การทั้งนี้ถวายเป็นเครื่องสักการบูชาพระบุญญา
เกิด แม้ทรงแก้ปริศนาไม่ได้ ให้นำกลียคน
มา.”

ขุนนางจินตัสสัย

พฤษภา

ราชทูตอุปทูตก็ถวายบังคมลา เชิญพระ
ราชสาส์นและคุมเครื่องราชบรรณาการลงมาส
ลำเภา อันเจ้าพนักงานนายวานจกเตรียมไว
พร้อมด้วยคนหนคนท้ายนายล่า เครื่องคัสตรา
วอไพร่พลและเสบียงอาหาร นายเรือจึงให้ไช
โยลำเภาแล่นมา

ฝ่าย พระเจ้ามหาบุญอุทธ เมื่อ ทรง ทราบว่า
ราชทูตมาแต่กรุงลงกา จึงตรัสสั่งให้พระยาอินท
ปลุกหอสำหรับพระราชสาส์น ส่วนเรือ
ราชทูตอุปทูต นั้น ให้ โอรส ้วย ทง ทน
แล้วตรัสสั่งเสนาบดีทั้งปวงว่า “การรับแขก
เมื่อลงกามาแต่ไกลเช่นนั้น ก็ควรให้
ครึกครื้นทางที่รับแขกเมืองเข้ามาใน ให้
แต่ง ประคิบด้วย ราชวชิรเครื่อง ข้าง มา
สำหรับขนตามตำแหน่งนั้น ให้ ผูกเครื่องประคิบ
เป็นอันงาม ลูกขนทั้งปวง ให้แต่ง ตัวให้
สะอาด นุ่งห่มจีวร เวียงร้อย อมพร วัลทั้งปวง
ซึ่งเกณฑ์เข้ากระบวน เห็น ให้แต่ง ประกว
จงพรกพร้อมกัน.”

พระยาอินท และเสนาบดี ทั้งปวงรับพระโอง
การแล้ว ก็ออกไปให้เกณฑ์ไพร่พลทุกหมว
กรม เร่งรัดให้กระทำการรับแขกเมืองพร้อม
เสร็จทุกประการ

ครั้น พระราชสาส์น เข้า มา ถึง กรุงรามัญ

เจ้าพนักงาน ก็ ลงไปรับ พระราชสาส์น ถวายพ
สุวรรณจำหลักสามชั้น อันเชิญขึ้นยังพระยา
นามาศมเครื่องส่ง ราชทูตก็ขึ้นคานหามพร้อม
ด้วยพลทหารพระหลวงหมื่นชนเข้าใน กระบวน
แห่เป็นอันมาก เสียงแตรสังข์ คพิพ สำเนียง
ฉิ่งกลองก็กึกก้อง โกลาหล มังพระโคก็นำ
ราชทูตอุปทูตเข้ามาโดยทางสถลมารคที่แต่งรับ
ครั้นถึงพระราชวังชั้นนอก ก็เชิญราชทูต
อุปทูต เข้ารับ พระราชทาน เครื่อง เลี้ยง อันชาว
พนักงานจกเตรียมไว้.

พอถึงเวลา พระเจ้ามหาบุญอุทธก็สั่งอา
ยพระองค์ ทรงพระบัญชากรวยเชิงทอง ๓ ชั้น
สวดกลองพระองค์ลายทองมังก ๕ เสียง อย่าง
ก็ ที่พระเจากรุงเงินถวายมา ทรงเครื่อง
ราชวชิรเครื่องขจร ทรง พระอรรักษ์เพชร
ครุฑนพพระหัตถ์ โภกพระเคี้ยวเสร็จแล้ว
เสด็จออกยัง ท้องพระโรง ราชสดับฐานการวิเว
ชนวิมานสภาคม พร้อมด้วยแสนเสวกา
มากษราชกุมารมุนีทั้งปวง เฝ้าอยู่ตาม
ตำแหน่ง จึงมีรับสั่ง ให้เบิกทูต นำเข้า เฝ้า
มังพระโค ก็ นำราชทูตอุปทูต เข้า มากราบถวาย
บังคมหน้าพระที่นั่ง ราชทูตก็ถวายพระพรราช
สาส์นปรึกษางานพระเจาลงกาให้มานั้น

พระเจากรุงรามัญจึงตรัสสั่ง ให้ มหาสิริละ

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระเจ้าศรีสุทโธ

เจ้าพนักงานอ่านถวาย :

ไต่เนียงอย่างเอก

ในพระราชสาส์นนี้ว่า “เราได้ทราบกิตติ
ศัพท์มานานแล้วว่า พระมหาบุญกอร์ทรงพระ
สทิษฐานุญยัง ทรงชำนาญในการแก้ปริศนา
หากษัตริย์พระองค์ใดเปรียบเสมอมี ไต่เราจึง มี
ปริศนามา หวังจะขอชมพระปัญญาสักครั้ง
ข้อความในปริศนานั้นว่า :—

(๑) สัตว์ชนิดหนึ่งมีหนังเป็นขี้

(๒) สัตว์ชนิดหนึ่งเอากระดูกเป็นขี้

(๓) สัตว์ชนิดหนึ่งเอาขนเป็นขี้

(๔) นกหนึ่งกินในขี้ ทายในขี้

(๕) นกหนึ่งกินนอกขี้ ทาย

นอกขี้

(๖) นกหนึ่งกินนอกขี้ ทายในขี้

(๗) นกหนึ่งกินในขี้ ทายนอกขี้

(๘) มารุ่งเรื่อง ไปรุ่งเรื่อง

(๙) มารุ่งเรื่อง ไปมืด

(๑๐) มารุ่งเรื่อง ไปมืด

(๑๑) มารุ่งเรื่อง ไปรุ่งเรื่อง

(๑๒) บุคคล ๓ จำพวก มีไต่สว่างกุศล

ก็ไต่กุศล

(๑๓) สิ่งใดหนักกว่าหนัก

(๑๔) สิ่งใดเบากว่าเบา

(๑๕) พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่า สิ่ง

(๑๖) เลข ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

๑๐ อะไรแก่สิ่งใด

(๑๗) คาคา ๓ ขท ทำน่วยังมีครบ

ให้ใส่ลงให้ครบ และให้แก้คาคา ๓ ขทนั้นว่า

มีอุปมาประทุไร

เป็นปริศนา ๑๗ ประการ ขอพระเจ้า

ทรงรณมัญญ์มี พระปรีชาอันเฉียบแหลม จงวิสั

ชนาให้เราแจ่มด้วย.

พระเจ้ามหาบุญกอร์ได้ทรงฟังพระราชสาส์น

ปริศนาคงแตกฉานใจแล้ว ก็ประจักษ์ด้วยพระ

ปัญญาอันว่องไว เปรียบ ประคองเห็นเงาในพระ

ฉายโดยมีไต่ ขัดของเนินช้า จึงตรัสแก่พระ

มหานาคผู้ทรงคุณอันวิเศษ และพระมหาราชครู

ผู้ทรงพระไตรปิฎกญาณ พร้อมด้วยเสนาบดี

ทั้งปวงว่า “พระเจ้าลึงกา ให้มี ปริศนา มา

ทั้งนี้ผู้ใด ผู้หนึ่งจะวิสัชนาได้บ้าง เชิญ

ท่านทั้งหลายว่าไป เราะฟัง.”

เมื่อมีพระราชโองการตรัสถามดังนี้ พระ

มหานาคและ พระมหาราชครู ตลอดจนเสนาบดี

ทั้งหลายต่างก็นิ่งอยู่ ไม่มีผู้ใดกราบบังคมทูล

รับว่าแก้ปริศนาได้

ขณะนั้น มีพระโค ถวายบังคมแล้วจึงกราบ

ทูลว่า “ปริศนานี้มีอุปมาดังแก้ว ๗ ประการ

สมควรจะครองได้ แต่พระมหากษัตริย์พรตวิธราชา
อิธราชพระองค์เดียว ผู้ขึ้นครองแก้ว ๗
ประการนั้น หาได้ไม่ ถึงเป็นพระโศกจะแก้
ปรีศนาของพระสีกาทาคาก็ได้ พระสีกาทาคา
จะแก้ปรีศนาของพระอนาคาก็ได้ พระอนาคา
จะแก้ปรีศนาของพระอรหันตาก็ได้ พระอร-
หันตก็ไม่สามารที่จะแก้ปรีศนาของ พระอรรค
สาวกได้ พระอรรคสาวกก็ไม่อาจแก้ปรีศนา
ของพระปัจเจกโพธิเจ้าได้ พระปัจเจกโพธิเจ้า
จะแก้ ปรีศนา ของ สมเด็จพระพุทธเจ้านั้น ก็ได้
อนึ่งความขึ้น พระองค์ก็ทรงทราบอยู่ในพระ
ทัยสิ้นแล้ว ซึ่งพระเจ้าลงกาให้มาปรีศนามาน
เป็นสิ่งสขุขมลกขง และระเอียดยกยนัก ผู้ขึ้น
ไหนเลยจะสามารถแก้ ได้ เว้นไว้แต่พระองค์
ผู้ทรงไว้ซึ่งบุญญาอันเฉียบแหลม จึงจะทรง
แก้ ให้เห็นประจักษ์จริงได้."

พระเจ้ามหาภูฏอได้ทรงฟังมังพะโคกราบ
ทูลดังนั้น จึง ตรัสแก่ พระยาอินท์ และพระ
มหาราชครู กษัตริย์พระมหานาคว่า "ซึ่งมังพะโค
วาทนั้น ใครจะเห็นประการใด"

พระยาอินท์ ก็กราบทูลว่า "ข้าพระพุทธ
เจ้าและมังพะโคนี้ เปรียบประจักษ์พระอนันท์
เถระ ซึ่ง ได้ อาศัย พระองค์ สมเด็จพระพุทธเจ้า
จึงได้สามารถหยั่งรู้ ธรรมทั้งปวง ตามที่

มังพะโคทูลนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายเห็น
ช้อยแล้ว"

พระเจ้ากรุงรามัญ ได้ทรงฟัง ก็พอ พระทัย
จึงตรัสว่า "ปรีศนาพระเจ้ากรุงลงกาให้มา
เราชอยใจอยากจะแก้กัน เพราะเหตุอันเองเข้า
ในคักิธรรมหลายข้อ ควรจะคิดไว้เป็นเครื่อง
คำเนรขัญญาได้" แล้วจึงดำรัสสั่งให้มหา
สือระ เช่นผู้จารึก คำแก้ ปรีศนา เป็น พระ วาธ
สาส์นลงในแผ่นสพพรมนิครว่า;

"ปรีศนาข้อคั่นว่า สัตว์ชนิด ๑ เอาหนึ่ง
เป็นยกนาคือ ค้างคาว"

"สัตว์ ชนิด ๑ เอากระดูกเป็นยกนาคือ
แมลงทอย"

"สัตว์ชนิด ๑ เอาขนเป็นยกนาคือ
เหล่ายักษ์ชาติทั้งปวง"

"นกหมู่หนึ่งกินในช่อง ตายนอกช่อง
นั้น มิใช่กิน คือ ได้แก่คนพวกหนึ่งเกิด
มาในวิฏสงสาร เป็น ขรราวาส แล้วตายใน
ขรราวาส นี้ได้แก่กินในช่อง ตายในช่อง"

"นกหมู่หนึ่งกินนอกช่อง ตายในช่อง คือ
ได้แก่ คนหมู่ หนึ่งเกิด มาในวิฏสงสาร ยวชเป็น
บรรพชิต แล้วสึกออกมาเป็นขรราวาส และ
ตายในขรราวาส นี้ได้แก่กินนอกช่อง ตาย
ในช่อง"

“นกหมู่หนึ่งกินในช่วง ค่ายนอกช่วง คือ ได้แก่นกพวกหนึ่งเกิดมาใน วิฏฺสงสาร เป็น ชรราวาส แล้วและไปบวชเป็นบรรพชิต ครอง สิกขาบท ๒๒๗ ขีรยณ และคายนโก ชื่อ ว่ากนิในช่วง ค่ายในช่วง”

วิฏฺสงสาร เป็นคนทพผลนาคัยกันอยู่แล้ว ยังมีหน้าซ้ำ ไม่กลัว เกรง หรือ ละอายแก่ ขาป กลับก้ออกศลเพิ่มเติมเข้าอกเช่นอื่นมาก ครั้น คายกไปสู่ทราบาย นโกชื่อว่ามีก ไป มีก”

“นกหมู่หนึ่งกินนอกช่วง ค่ายนอกช่วง คือ บุคคลพวกหนึ่งเกิดมาในวิฏฺสงสาร มี ใค้อยุครอบครองชรราวาสเลย บวชเป็นบรรพชิต ครองสิกขาบท จนคายไปในบรรพชิตนโก ชื่อว่า กนิในช่วง ค่ายในช่วง”

“อนึ่งมามก ไปรุ่งเรืองนั้น คือ บุคคล เกิดมาในวิฏฺสงสาร เป็นคนยากจนโศกเขลาหา ขันญณามโก ครั้นรู้จักคุณพระรัตนไตร ก็ มีศัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เว้นจาก ขาป ข้ามัญญแก่กศล ครั้นคายกไปสู่ ทชอย นโก ชื่อว่ามามกไปรุ่งเรือง”

“มารุ่งเรือง ไปมีกนั้นคือ บุคคลเกิดมา ในวิฏฺสงสาร ประกอบไปด้วยทวิพัสสมัค และพระกฤษณศกิกเป็นอันมาก แต่สันคาน ทยาการทั้งสามมีมา ไม่เคารพในคุณพระ รัตนไตร มีใจละอายและขำเกรง แก่ขาป ครั้นคายกไปสู่ทราบาย นโก ชื่อว่ามารุ่ง เรือง ไปมีก”

“มามีก ไปมีกนั้น คือ บุคคลเกิดมาใน

“มารุ่งเรือง ไปรุ่งเรืองนั้น คือ บุคคล พวกหนึ่งเกิดมาในสังสารวัฏ แลเกิดมานั้น มีตระกูลอันยิ่ง ประกอบไปด้วยทวิพัสและ ขีรยารเป็นอันมาก แล้วและเป็นผู้ วัคณแห่ง พระรัตนไตร มีศัทธาขำเขลนุกศลเพิ่มพูนอยู่ เป็นนคัย ครั้นคบจิตกโก ไปยังเกิดในที่ ชอย นโก ชื่อว่า มารุ่งเรือง ไปรุ่งเรือง”

“บุคคล ๓ จำพวก มีใจสร้างกุศลเลย กโก กุศลเป็นนคัย คือ พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงธรรม พระองค์ทรงบำรุงพระนครให้ สมถพรพหมณรายฎฐทั้งปวงอยู่เย็นเป็นสุข ผล อาณิสสสัคกโก แก่พระ มหากษัตริย์เป็นอันมาก นประการหนึ่ง กุลบุตร บวชในพระบวรพุทธ ศาสนาครองสิกขาบท ปฏิบัติ ตามกิจแห่ง พระธรรมวินัยทุกประการนั้น ถึงมีใจขำเขลนุ กุศลอันเลย กโกผลอาณิสสสัคเป็นอันยิ่ง น ประการหนึ่ง สตรีใจเป็นธรรมสวัจิตชอครอง ทอสาม มีใจเอาจิตกโก ไปปฏิบัติทุกหนใน ชายอน เคารพขำเกรง ปฏิบัติ โดยชอยใน

สวามิศน์ สัตว์นั้นแม้มีใครสร้างกุดอย่าง แห่งพระรัตนไตร รู้จักยาคัดภวนำเพ็ญ
 อันเลย ก็ใคร่กุดจนประการหนึ่ง บุคคล ทานกิด อันเห็นทางให้ใกล้ท้อพระนิพพาน
 ๓ จำพวกนี้ ถึงมีใครสร้างกุดจนอีก ก็ใคร่ จึงชื่อว่า เขายิ่งกว่าเขา”
 กุดลเป็นอันมาก”

“เลข ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑

“สมเด็จพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญสิ่งใดว่า

ใดแก่สิ่งไรนั้น คือ :-

เป็นย้อยอย่างเอกนั้น คือ พระอรหันต์ เพราะ
 เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าได้ตรัส แก่บรรดาญาณผล
 ญาณ ขากจากกิเลสและตัดหา ๑๐๘ ประการ
 สดับพระธรรมเทศาญาณนั้น ด้วยพระอรหันต์
 เหตุคึงนพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญองค์แห่ง
 พระอรหันต์ ว่า เป็นธรรมยอดเยี่ยมอย่างเอก
 อนึ่งใคร่พระอรหันต์แล้วก็ ไหว้ถึง พระนิพพาน”

เลข ๑ ไก่แก่อาหารเป็นสิ่งประสงค์ข้อแรก สำหรับบรรดาคนมนุษย์ ที่เกิดมา

เลข ๒ ไก่แก่รูปธรรม ๑ นามธรรม ๑
 (ความเป็นอยู่อัน เห็นชัดเป็นรูปด้วยตา และด้วย
 สัมผัสเช่นคน สัตว์ ต้นไม้ และน้ำ ฯลฯ
 เรียกว่ารูปธรรม ความเป็นอยู่อันมิใช่รูป
 เช่นความคิด ความชั่ว ความสรรเสริญ ฯลฯ
 เรียกว่านามธรรม)

“สิ่งใดหนักยิ่ง กว่าหนักนั้น คือ สัตว์
 เป็นมีจิตวิญญาณ พวกที่ถือเทียงว่าอุบายไม่
 มี ใครทำชบชวักก็ไม่ได้ผล นั้นและเป็น
 ผู้หนัก ภูเขาสูงใหญ่กว่าหนักนั้นหรือ ก็
 ย่อมหนักเท่า เหตุว่าภูเขาสูงใหญ่นั้นผู้ฉลาด
 หาร ปรายด้วย บัญญา อันปรีชา ให้ร้ายคายได้
 ไม่แก่สัตว์ผู้เป็น มีจิตวิญญาณ สุกที่ระ ปราย ได้
 เพราะการที่ระทรวานให้หมกความทรยศนั้นแสน
 ยาก เหตุคึงว่า ผู้มีจิตวิญญาณเป็นผู้หนัก.”
 ยิ่งกว่าหนัก

เลข ๓ ไก่แก่ ทุกเวทนา ๑ สุขเวทนา
 ๑ อุเบกขาเวทนา ๑ (ความรู้ สึกเป็นทุกข์
 เรียกทุกข์ทุกขเวทนา ความรู้ สึกเป็นสุข เรียก
 สุขเวทนา ความรู้ สึกไม่เย็นสุขไม่เย็นทุกข์
 เรียกว่าอุเบกขาเวทนา)

เลข ๔ ไก่แก่พระพุทธรูปสังข์ คือ ทุกข์ ๑
 สมุททุกข์ ๑ นิโรธ ๑ มรรค ๑ (ความไม่
 สะบายกาย ไม่สะบายใจ เรียกว่า ทุกข์ เพราะ
 เป็นของทนไต่ยาก ตัดหา คือความทะยาน
 ยาก เรียกว่า สมุททุกข์ เพราะเป็นเหตุให้
 เกิดทุกข์ ความค้ำขัดหาไต่ สิ้นเชิง ทุกข์

“สิ่งใดว่าเขายิ่งกว่าเขานั้น คือ สัตว์มี
 สัมมาทิฐิ มีปรีชาญาณหยั่งรู้ ในพระคุณ

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระเจ้าศรีสุทโธ

คัมภีร
คัมภีร
สิ่ง
สิ่ง
สิ่ง
ว่า มรรค เพราะ เป็นข้อปฏิบัติให้ ถึงความ
คัมภีร

เลข ๕ ไก่แก้วเขี้ยวขนสี คือ รูป ๑
เวทนา ๑ สัญญา ๑ สังขาร ๑ วิญญาณ ๑
(อาตม ๕ มีคติน้ำลมไฟ ประชุมกันเป็นกาย
เรียกว่ารูป ความรู้สึกแห่งอารมณ์ว่า เป็นสุข
กายสละบายไฟหรือเป็นทุกข์คือไม่สละบายกายไม่
สละบายไฟ หรือเบกขา คือ เล็บ ไม่สุขไม่ทุกข์
เหล่านี้รวมเรียกว่า เวทนา ความจำได้หทัย
รู้ คือ จำเปลี่ยนแปลง สัมผัส กลิ่นรส และ อารมณ์ ที่
เกิดขึ้นกับใจเหล่านี้เรียกว่า สัญญา เจตสิก
อหรร คือ อารมณ์ ที่เกิดขึ้นกับใจ เป็นส่วนก
อันเรียกว่า กุศล เป็นส่วนชั่วอันเรียกว่า อกุศล
หรือเป็นส่วนกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว นี้รวมเรีย
ว่า สังขาร)

เลข ๖ ไก่แก้วอายะตระทั้ง ๖ (ภายใน
มี ห ต อก ล น กาย ใจ ภายนอกมี รูป
เสียง กลิ่น รส สัมผัสสภาวะ และอารมณ์
ที่เกิดขึ้นใจ)

เลข ๗ นั้น คือ สัตตโกธณงค์ ไก่แก้วความ

ระลึกได้ คือ สก ๑ ความสลดต้อง คือ อหรร
วิยะ ๑ ความเพียรคือ วิริยะ ๑ ความอ้อมใจ
คือ ๒ ค ๑ ความสงบใจและสงบอารมณ์ คือ
ปัสสทธิ ๑ ความคงใจมั่นคือสมาธิ ๑ ความ
วางเฉย คือ อเบกขา ๑ รวมเป็น ๗ อย่าง
เลข ๘ คือ พระอริยวงศิกมรรค ไก่แก้ว

ปัญญาอันเห็นชอบ ซึ่งเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ๑
คำวิชอบซึ่งเรียกว่า สัมมาสังกัปปะ ๑ เจริญ
ชอบ ซึ่งเรียกว่า สัมมาวาจา ๑ ทำการงาน
ชอบ ซึ่งเรียกว่า สัมมากัมมันตะ ๑ เลี้ยงชีพ
ชอบ ซึ่งเรียกว่า สัมมาอาชีวะ ๑ เพียรชอบ
ซึ่งเรียกว่า สัมมาวายามะ ๑ ระลึกชอบซึ่ง
เรียกว่า สัมมาสติ ๑ ตั้งใจชอบซึ่งเรียกว่า
สัมมาสมาธิ ๑ รวมเป็น ๘ อย่าง

เลข ๙ ไก่แก้วสัตตกาเวส (ภาพเป็นทออยู่
แห่งสัตว์เรียกว่า นวสัตตกาเวส ไก่แก้วสัตว์เหล่า
หนึ่งมีกายต่างกัน มี สัญญาต่าง เช่น มนุษย์
เทวดา ยาง หมู พวกวินยาศิก (เปรต) ยาง
หมู นพวกหนึ่ง สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายต่างกัน
มีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น เทพผู้อยู่ในจำพวก
พรหม ผู้เกิด ใน ภมิ ประถม ฉาน น พวกหนึ่ง
สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญา
ต่างกันเช่นพวกเทพอาภิสสระ นพวกหนึ่ง
สัตว์เหล่าหนึ่ง มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญา

อย่างเดียวกัน เช่นพวกเทพสุกีนนี้ พวกหนึ่ง
สัคว์ เหล่าหนึ่ง ไม่มี สัตว์ญา ไม่เสวย เวทนาเช่น
พวกเทพผู้เป็นอสัญญสัตว์พวกหนึ่ง สัคว์
เหล่าหนึ่ง ผู้เขาดังเช่นอาภาสญาณุบายคน
พวกหนึ่ง สัคว์เหล่าหนึ่งผู้เขาดังเช่นวิญญา
นุบายคนพวกหนึ่ง สัคว์เหล่าหนึ่ง ผู้
เขาดังเช่น อาภินิหารุบายคน พวกหนึ่ง
สัคว์เหล่าหนึ่ง ผู้เขาดังเช่นเนวสัญญานาสัญญา
ยคน พวกหนึ่ง รวมเป็น ๕ พวกด้วยกัน)
(หรืออีกนัยหนึ่งมีอธิบายว่า ไคแก่อาย ๔
คือ นิระ ไคแก่นรก ๑ ภิรวาณโยนไค
แกกัษณ ๑ ยัทธิสยไคแกเปรค ๑ อสิ
กายไคแก่อสิ ๑ พวกหนึ่ง มนุษย์และ
กามพร คือ สวรรคทั้ง ๖ ชั้น ไคแก่อาย
มหาราชิก ๑ ชั้นดาวดึงส์ ๑ ชั้นยาม ๑
ชั้นกุสิล ๑ ชั้นนิมมานรดี ๑ ชั้นปรนิม
มิตวสัทท ๑ พวกหนึ่ง ปฐมฉานะ ยัง
มิวัคกวิจารณ์เหมือนคนสามัญ แต่ไม่ประกอบ
ด้วยกิเลสความและอกุศล ก็มีความขมใจและ
ความเสวยใจ อันเกิดแก่ วิเวก คือ ความงีย
ทั้งประกอบด้วยจิต มอรรณเป็นหนึ่งลงไปซึ่ง
เรียกว่า เอกัคคตา พวกหนึ่ง ทศิณฉานะ
ละวัคกวิจารณ์เสียไค คงอยู่แต่ความขมใจ
และเสวยใจอันเกิดแก่สมาธิ กับ เอกัคคตา น

พวกหนึ่ง ทศิณฉานะ ละความขมใจเสียไค
คงอยู่แต่ความเสวยใจ กับ เอกัคคตา พวก
หนึ่ง รุคคตฉานะ ละความเสวยใจเสียไค
กลายเป็นเอกเขกขา คือเฉยๆ กับ เอกัคคตา
พวกหนึ่ง อรูป ๔ คือเป็นข้อแห่งฉานะ มี
จำแนกดังนี้ พระโยคาวจรได้บรรลุปรมาณ
๔ แล้ว พิจารณาเห็นปฏิกากนิมิตรแห่งกสิณ
จนเป็นอากาธคือของว่างเปล่า เรียกว่าเพิก
กสิณ แล้วคำนึง เป็นอารมณ์ว่า อากาธ ทาทิสก
มิไค น่าจะไคแกไม่ทำในใจจึงปฏิกากนิมิตร
หรือไม่เห็นยวรูปเป็นอารมณ์ นั่นคือ อากาธา
นุบายคน เป็นอรูปฉานะทั้งหนึ่ง ในลำ
คับนั้นล่องอากาธเสีย ถึง เขา วิญญาณ เป็น
อารมณ์ว่า วิญญาณทาทิสกมิไค น่าจะ
ไคแกคำนึงถึงจิต ของตนเป็น อารมณ์ น
เป็นวิญญานุบายคน เป็นอรูปฉานะที่สอง ใน
ลำคับนั้น ล่องวิญญาณเสียไค ถึงเขาความ
ไม่มีอะไรเหลือสักน้อยหนึ่งเป็นอารมณ์ คือ
เกื้อยไม่มีอะไรเป็นอารมณ์เลย นั่นเป็นอาภินิ
หารุบายคน เป็นอรูปฉานะที่สาม ในลำคับนั้น
ล่องอารมณ์เกื้อยไม่มีอะไรเหลืออันเสีย จน
เป็นผู้มีปัญญา คือความรู้ สักทวิมิไค เป็น
ผู้หาสัตตัญญมิไค ก็มิไค นี้นี้จักเป็นเนวสัญญา
นาสัจญญาคน เป็นอรูปฉานะที่สี่ รวม

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระเจ้าศรีสาถกยวงศ์

เย็น ๕ อย่าง ซึ่ง^๕เป็นข้อแห่งภพเหมือนกัน)

เลข ๑๐ ไก่แก่ พระอรหันต์ ประ กอบ ด้วย
องค์ ๑๐ ประการ (การให้ควายน้ำใจอัน

เรียกว่าทาน ๑ การรักษากายวาจาให้สงบ

อันเรียกว่าศีล ๑ การออกบวชโดยอธิษษ

ว่า ออก จาก กาม อัน เรียกว่า เนกขัมมะ ๑

ความซื่อตรงหรือการพึง ใจทำจริง หรือ การมุ่ง

แสวงหา ความจริง เพื่อ สำเร็จผลที่มุ่งหมายอัน

เรียกว่าสังขะ ๑ ความตั้งใจมั่นอันเรียกว่า

อริยฐาน ๑ ความไม่ยินดียินร้ายอันเรียกว่า

อุเบกขา ๑ ความหยิ่งรู้ อันเรียกว่าปัญญา ๑

ความเพียรอันเรียกว่าวิริยะ ๑ ความ

อดกลั้นอันเรียกว่า ขันติ ๑ ความปรารถนา

เพื่อบำรุงสุขท่านอันเรียกว่า เมตตา ๑ รวม

เป็นองค์ ๑๐ ประการ)

“คาถา ๓ บทยังไม่ครบนั้น คือ อัญญ

มอินทรีเขินทะ อัญญจันทริกัญญา วิสว

แปลความว่า ลักษณะพระจันทร์นั้นครันถ

วันแรม ๘ ค่ำ ย่อมเป็นครึ่งหนึ่ง มิได้กลม

ไม่แจ่มแจ้งกว่าวันเพ็ญเลย อุปมาเสมือนหนึ่ง

ว่าสัตว์ภาพผู้ใดควมรักมีข้อสัดขยบรสุทถกเณ

ทั้งพระจันทร์ วันแรม ๘ ค่ำ บุรุษผู้ มีปัญญา

พึงเว้นจากสมาคมด้วยสัตว์ภาพผู้ นั้น”

ครั้นพระเจ้ากรุงรามัญทรงวิเศษชนาปริศนา

สำเร็จแล้ว ราชทูต อุปทูต ก็กราบถวายบังคม

และทูลสรรเสริญว่า “ปริศนา ทั้ง ปวง นั้น

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของข้าพระพุทธเจ้าให้มาไป

ทุกประเทศ พระมหากษัตริย์ประเทศเหล่า

นั้นหาทรงแก้ได้ไม่ แต่พระองค์ทรงวิเศษชนา

นั้นเป็นอันฉดพลัน ด้วยทรงพระปัญญาอันหลัก

แหลมสุขุมคัมภีรภาพ เป็นพหุสัทททรงรอบรู้ ใน

พระไตรปิฎกโดยดั่งแท่ง จึงแก้ปริศนาได้เป็น

มหิศรบรรณก ราชทูตอุปทูต จึงให้นำเครื่อง

ราชบรรณาการทศกาศๆ กยกลอง ๒๐ คู่เข้ามา

ถวาย เป็นเครื่องสักการบูชาพระปัญญาพระเจ้า

มหาปิฎกธรร ตามรับสั่งของพระเจ้ากรุงลังกา

เมื่ออยู่มาได้ ๒ วัน ราชทูตอุปทูตจึง

ให้ขุนนางนำเข้าเส้าทูลลาระกลับไป พระเจ้า

มหาปิฎกธรรก็ตรัสสั่งให้ มังพะโคจัดการส่งแขก

เมือง มังพะโค กับไพร่พลทั้งปวงก็ตามไป

ส่งจนถึงสำเภาแล้วจึงกลับมานา นายเรือจึง

ให้ออกสำเภา ไซ้ใบแล่นไปหลายคืนหลายวัน

ถึงเมืองลังกา ราชทูตอุปทูตก็เชิญพระ

สพพรณบตรคำแก่ปริศนา ซึ่งพระเจ้ากรุงรามัญ

วิเศษชนาเข้ามาเข้าถวายพระเจ้ากรุงลังกา แล้ว

ก็กราบทูล ถึง เรงท พระเจ้า แผ่นดินรามัญทรง

พระราชดำริว่า ยกพระโคตรปิฎก แก่พระสงฆ์ วัน

ละ ๑๐๐ รูปทุกวันมิได้ขาด และการทั้ง

ขุนนางจันทน์สลัย

พฤษภา

ปวง ขรรคชาติได้เห็นมานานทุกประการ
พระเจ้าลัองกาได้แจ้งในคำแก้ปริศนา ซึ่ง
เป็นการสำแดงว่า มีปรีชาเฉลียวฉลาดในเชิง
ธรรมสักกัจฉา และทรงทราบว่าพระเจ้ามหา
บุญกัณฐะเป็นผู้ทรงสร้างพระยาโรมันในทางพระโพธิ
ญาณดังนั้น ก็มีพระทัยโสมนัสยิ่งนัก จึง
โปรดเกล้าให้ทำลานทอง กรอบนอกประคัล
พลอยเป็นชั้นงาม ให้จารึกพระนามาภิไธยลง
ว่า พระเจ้าศรีสุทนต์อภิสัยมงคลยิ่ง แล้ว
ให้จัดกลองทองและแตรล่าโพงทอง ๑๒ คัน
คนสำหรับกลอง และแตร ครอบให้ราชทูตอยู่ท
ลงสำเภาให้นำมาถวายพระเจ้ากรุงโรมัน พระ
เจ้ามหาบุญกัณฐะทรงทราบว่าราชทูต ณ กรุงลัองกา

มาอีก ก็โปรดเกล้าให้แต่งการรับพระราช
สาส์นและสิ่งของบรรดาที่ถวายมานั้น แล้ว
ก็ทรงจึกชอยแทนตามราชประเพณี ตลอดจน
จนการส่งแขกเมืองกลับไปยังลัองกาด้วย
จำเดิมแต่เป็นต้นมา พระเจ้ามหาบุญกัณฐะ
ก็โปรดเฉลิมพระนามาภิไธยใหม่ ตามที่พระ
เจ้ากรุงลัองกาถวายมานั้นว่า “พระเจ้าศรี
สุทนต์อภิสัยมงคลยิ่ง” อันเป็นการทรงพระราช
สัตยาธิราชจากท้าวรักษาศิล และบำรุงสมณ
ชีพรามณาราย ท้าวช้อยชิตจาเสมา อันมี
มาแต่เดิมอย่างนั้น พระองค์ก็ยังทรง
บำเพ็ญอยู่เสมอมั่นเนืองนิตย์ ไพร่ฟ้าประชา
ราชภูทักอยู่กันเป็นสุขหาภัยอันตรายมิได้

สัปปริสธรรม ๗ ประการ

๑ สัตบุรุษเกิดขึ้น
ข่มก่อรรถหิตพูน
ให้เกิดสุขแก่ประยูร
ตลอดประชาชนแท้

๑ คุณธรรมของท่านผู้
มีเจตปการผุด
เป็นธรรมประเสริฐสุด
เรียก “สัปปริสธรรม” แพร้ว

เขตต์สกุล ใดเคย
เพียบแปล้
ญาติมิตร ปวงแฮ
ทั่วตัวสุขสันต์
สัตบุรุษ
ผ่องแผ้ว
สำหรับ โลกแฮ
เพริศล้ำอำไพ

๑. ชุ่มมณฺฑตา

๑ ความมีใจรอบรู้
สรรพสิ่งในโลกมี
สุจริตเหตุ, ผลทว่า
ทจจริต, ผลผลิพร้อม

๑ ความไม่รู้เหตุ, แม้
ด้วยชาติและตระกูล
ก็ไม่อาจรู้
เพราะขาดความคิดค้น

เหตุดี ชั่วแฮ
เหตุห้อม
พูนเพิ่ม สุขนา
พร้อมด้วยเสื่อมทรม
สมบุรณ
ไกลกัน
เจริญรุ่ง เรื่องเลบ
เหตุให้เสื่อมสลาย

๑ อุมายกอบก่อก่อ
ด้วยวิชาศิลปชาญ
ยอมให้เกิดชนสาร
เป็นเหตุให้ก่อกู

การงาน
เชี่ยวชาญ
สินทรัพย์
เกียรติกิจวัฒนา

๑ บิตามารตระเกื้อ
ให้ศึกษาศิลปุฒ
อีกปฏิบัติทาอู
เหตุเพราะประสงค์ให้

กุลบุตร
วิทย์ไว
คมยิ่ง ด้วยแล
ห่างร้อนรอนเข็ญ

๒. ขตุถฤณฤตา

๑ ความเป็นผู้รอบรู้
สุขทุกขมีห่างเหิน
เหตุชั่วสวชั่วเกิน
สບสุขเจริญแล

ผลเจริญ เสื่อมฤ
เหตุแท้
เพราะกอบ ชั่วแ
เพราะด้วยกุศลกรรม

๑ ผู้จำเริญเพียบพร้อม
เพราะสั่งสมคุณนบ
บ่มบุญกุศลสรรพ
จึงลุผลมากพัน

โลกทรัพย์
อเนกถัน
แสงสั่ง ขอบนา
เพียบด้วยทรัพย์สาร

๑ การรู้ผลเช่นนี้
ประโยชน์ยิ่งไพบุลย์
แก้อาตม์และประยูร
เพื่อปฏิบัติชอบแท้

เพิ่มพูน
แน่นแท้
ญาติมิตร
ลูบป้องอัญญผล

๓. อตฺตณฺณตา

๑ ความรู้ตนแต่ต้น
โดยชาติภูมิกุณสาร
อภัยศกคัคคิวิวาร
มีอย่างไรรู้ได้

ตลอดกาล
ทรัพย์ไชร
ซึ่งแวด ล้อมนา
เด่นด้วยปรีชา

๑ จริยาถูกต้อง
ไม่ยิ่งหย่อนกว่าประมาณ
ไม่ประพฤติหักหวน
โลกย่อมสรรเสริญแท้

ตามฐาน
อาตม์แท้
เหิมจิตต์
โทษไรภัยสูญย์

๔. มตฺตณฺณตา

๑ ความไพบุลย์รอบรู้
ประกอบกิจจิราณ
บริโภคอาหาร
รักษาทรัพย์ไว้

ประมาณ
จ่ายใช้
หาทรัพย์ สิ้นพอ
ว่างเว้นฟุ่มฟาย

๑. กิจทั้งหลายแหล่ล้วน
ประกอบกิจเหมาะการณ์
จึงจักบริหาร
ประสพผลอะเกอ

รู้ประมาณ
ก่อเกอ
เหตุเสื่อม เสียเล
คลาดพันภัยพาน

๕. กาลัญญา

๑. ความรู้กาลก่อเกอ
ให้เหมาะแก่เทศกาล
จักสำเร็จผลมาน
ฝึกลาดคราวเหมาะหัน

กอบงาน
ก่อนนั้น
มุ่งมาด ได้แฮ
ห่อนให้สับผล

๑. บุคคลผู้ไม่รู้
มักปล่อยให้วันวาร
ถึงคราวกอบการงาน
เสื่อมประโยชน์อีกซ้ำ

จักกาล
ล่วงล้ำ
ไปประ- กอบเลข
สบเศร้าเนาเชญ

๖. ปริสัญญดา

๑. ความเป็นผู้รู้จัก
ในโลกหล้ากุ่มนุ
ต่างพวกต่างก็คุ่ม
ต่างเพศต่างพรรณกัน

ประชุม ชนเฮย
อเนกกลิ่น
ควบกิจ การแฮ
คิดรู้ธรรมเนียม

พ. ศ. ๒๔๗๒

สัปปริสธรรม ๗ ประการ

๑ แม่เทียบเทียมชาติเชื้อ

ยศศักดิ์สมบัตยง

ขนบระเบียบบง

อภิกิริยาเรียบร้อย

๑ ควรรู้ความแปลกเพี้ยน

แห่งประชุมชนอนันต์

รู้ประพฤติเหหัน

ถูกขนบธรรมเนียม, ถิ

เผ่าพงศ์

ยัง, ด้อย

แบบต่าง กันแฮ

หลากล้วนหลายขวร

ผิดกัน

เช่นช

หาระบอบ ระเบียบแฮ

หลักข้อครหา

๗. ปุคฺคณฺณุตตา

๑ ความสามารถรอบรู้

ลักษณะดีชั่วขล

คนดีรับเร่งขวน

คนชั่วมีเกลือกถ

๑ การสมาคมมิตรไสร

คบมิตรดีคุณอนันต์

คบมิตรชั่วจักพลัน

ผู้อิสสรควรกัน

บุทคล

แยบได้

ขวยคบ หาแฮ

เกลือกกลั้วคบหา

สำคัญ ยิ่งนา

อนกถัน

พาเสื่อม เสียบแฮ

คิดใช้แต่คนดี เทอญ.

จบวรรณ

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

แผ่นดินไต้ถ้ง

ฉบับอาจารย์ชก

เรื่องที่ ๖

พระไมโล่ชุก คือ พระศรีอริยเมตไตรย พระเช็กเกียมอนชุกโจ คือ พระศาถยมนั
ประกอบด้วยบุญญาธิการเป็นอันมาก และ พุทธเจ้า ได้มีพุทธปฏิมาสั่งให้คนต่อเบงชาน้ำ
จะได้ศรีสร้อยเป็นพระพุทธรูปเจ้าสืบศาสนาต่อไปใน แผลงเป็นพนโกสไปสร้างโลก กล่าวคือ ไก่
เมื่อสิ้นพุทธกาลไปแล้ว โดยขารมีที่อบรมไว้ สร้างขึ้นพร้อมกัยโลกที่มนุษย์เราอยู่กันทุกวัน
แต่บรรพกาลนั้นเรไต่ ยืนอยู่จนนำสู่พุทธภูมิถึง นั้น และสร้างขึ้นด้วยธาตุคงสี มีมหทธิฤทธิ์
กล่าวข้ามชนน สักระประมาณและไม่มีสิ่งใดจะต้านทาน อาจ

พระศรีอริยเมตไตร โจ ชื่อนี้ มีป๋ามวิเศษโย สามารถ ครอบ คลุม พิลพ และ กวง จันทร กวง
หนึ่ง เรียกว่าเกียนคนแพคือ ป๋ามครอบ อาทิตย์ ให้มีกิมักทั่วไป ไก่ ป๋ามวิเศษนี้ไต่
จักรวาล ป๋ามนี้ไต่สร้างชนในยุคเดียวกับที่ สร้างขึ้นโดยพุทธาณาภาพ เพื่อไว้สำหรับ

พ.ศ. ๒๔๗๒

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

ปรายภักดี^๔ และมารร้าย คือเหล่าอธรรม
อันจะพึงมีมารกรณราว^๕ ฝ่ายทางธรรม

ยามเย็นคนแพน้อย^๖ ในอารักขา ของพระ
ไมได้ชุกยงคำทรมันว่า พระมีศักดิ์^๗ ไร และ
มิได้เคยได้นำออกใช้แสดงอิทธิฤทธิ์^๘ เลย เพราะ
ทั้งแต่สร้างโลกมานี้ หากจะมีสัตว์ร้ายและ
ภักดี^๙ คำว่าเพญฺฑะระกรรมดั่งหลายพัน^{๑๐}
จนสำเร็จเป็นผิวเคียว มีฤทธิ์เดชและคอย
ทำการ^{๑๑} ฝนพาและกินด้วยประการใด ๆ ก็^{๑๒} ก็
มิได้ปรากฏว่า จะได้อิทธิฤทธิ์^{๑๓} มาก ถึงกับ
จะต้องปรายด้วยยามเย็นคนแพเลย นอกจาก
อึ้งไต้ทงจือคิย^{๑๔} น้อย ของพระ ศิริอวยเมไคโรง
ได้ลักเอาไปแสดงฤทธิ์^{๑๕} ให้ โลกเห็นสองครั้งแต่
หาใช่เป็นการปรายอธรรมไม่ กลับเป็นการช่วย
ฝ่าย อธรรม ทำการ ชักขวาง คัดฝ่าย ทาง ธรรม
เพราะเหตุว่าอึ้งไต้ทงจือได้เอายาม^{๑๖} นไปทำร้าย
พระถึงซ้ำ^{๑๗} ภัย กับ สานุคิย^{๑๘} ไป อารามนา พระ
ไคโรงถูกดลประเทศไชทงสองครั้ง^{๑๙} คือเข้าไป
ครั้งหนึ่ง และชาลลยอกกรทง^{๒๐} และตามท
อึ้งไต้ทงจือได้ ประ พฤติ^{๒๑} นั้น หาก เป็นไป โดย
ความคณของของเท็กเล็กซึ่งยัง ไม่มีสัมปชัญญะ^{๒๒}
รู้จักผิดชอบ แต่ในที่สุดการ^{๒๓} ทอ้งไต้ทงจือ
กระทำ^{๒๔} นั้นกลับ นับ เป็น คุณ ประ โยชน^{๒๕} แก่ฝ่าย
ทางธรรม อึ้งไต้ทงจือจึงมิได้รับโทษ^{๒๖} านไทย

อย่างไรในการกระทำดังกล่าวแล้ว เพราะ
ตามพึงเผยปรากฏว่า^{๒๗} ทั้งนั้นเอ็นก้วยอำนาจ
ฟ้าและดินจะส่งเสริม^{๒๘} บารมีให้พระถึง^{๒๙} ชัย^{๓๐} จึงได้
สำเร็จมรรคผลเป็นพระโพธิสัตว์เร็วเข้า โดย
การ^{๓๑} ฝาระกำล้ายากใน การ ปฏิบัติ หน้าที่ มาก
ก็ย่อม ต้องได้รับ ความ ชอบ มาก ขึ้น เช่นกัน
กรณี^{๓๒} ที่ยังให้ อึ้งไต้ทงจือได้มี โอกาสลัก
ยามเย็นคนแพไปใช้ ในครั้งแรกนั้น ก็เนื่อง
ด้วยพระ ศิริอวยเมไคโรง^{๓๓} ได้ ชวนไป ประชุม ในการ
เทพพิธีของงักเซียงซ่งเคียนสวร^{๓๔} อึ้งไต้
ทงจือคิย^{๓๕} น้อยผู้ชุก ข้างหลังแต่คนเก็บ^{๓๖} จึงลัก
เอายามของอาจารย์มายักถือไว้ แล้วก็ออก
เหาะเที่ยวไป เมื่อมาถึง^{๓๗} ยามแห่งหนึ่งถึง
หยุดพัก และเห็นภุมประเทศ^{๓๘} เหมาคีและด้วย
ความอริขของเท็กซึ่งยัง ไม่มีสัมปชัญญะ^{๓๙} ก็
นฤมิตร^{๔๐} เป็นวิหาร^{๔๑} ชินดท^{๔๒} ยาน^{๔๓} แล้วนฤมิตร^{๔๔}
ตนเองเป็นพระเช็กเกียมอันชุก^{๔๕} ไรประทับ^{๔๖} อยู่บน
อาสนสูง แวดล้อมไปด้วยสาวกอันล้วนเป็น
ไปด้วยความนฤมิตร^{๔๗} ทั้งสิ้น

ในยุคนั้น ประเทศจีน^{๔๘} ไรอยู่ใน ความ
ปกครองของกษัตริย์แห่งราชวงศ์^{๔๙} ดง และ
พระเจ้าแผ่นดิน^{๕๐} ถึงทรง เลื่อมใสใน พระพุทธ
ศาสนา^{๕๑} มาก ถึงแม้ว่าในเวลานั้นทางการ

เมืองมีสภาพคับขัน ต้องทรงกริชาทัพไป
ปราบอริราชศัตรูทั้งภายในและภายนอก
เว้นว่างสัก ทางศาสนาที่มีได้ทรงเพิกเฉย
ได้ทรงรักให้พระดังข้าจึงไปประเทศไซท์ คือ
อินเดียนเพื่อเสาะพระเชษฐาแก่นมอันชุกใจ ขอพระ
ใคร่ขุยกไปไว้เป็นแบบฉบับสำหรับให้พระสงฆ์
และเหล่าพุทธศาสนิกชนแห่งทุกประเทศได้
ศึกษาแพร่หลายตลอดกัน

ส่วนการที่ พระดัง ข้าจึง เจริญ ทางไปไซท์
เพื่อประโยชน์ดังกล่าวแล้วนั้น ก็ได้อาศัย
ศิษย์สามคนซึ่งมีฝีมือและ ฤทธิเดช มากมาย
คือ คนที่ ๑ ชื่อเหิงเจีย ชาติเป็นพระยา
วานรเผือกมคธประเทศชึ่งนิก คนที่ ๒ ชื่อ
ไชยภัย ชาติเป็นพระยาสมุทร คนที่ ๓ ชื่อ
ชัวเจ็ง ชาติเป็นพระยาเงือกน้ำ เป็นผู้ช่วย
ป้องกันและต่อสู้กับยักษ์นทรายต่าง ๆ ไปตลอด
ทาง และศิษย์เหล่านี้ล้วนเป็น เทพบุตรที่
ลงมาจากสวรรค์เพื่อช่วยเหลือพระดังข้าจึงให้
ไปปฏิบัติภารกิจจนถึงซึ่งความสำเร็จทั้งสิ้น

อันตรายอย่างหนึ่งในบรรดาอันตรายต่าง ๆ
ซึ่งโดยมาก เกิดแต่อำนาจของ ปีศาจ และมาร
ร้าย ที่พระดังข้าจึงอาศัยทั้งสามได้ผจญ
อย่าง รวน เจริญ ะเสียด ชิววิตร ตามทาง ขาไป
ไซท์นั้น ก็ได้ การผจญได้มาพบวิหาร

นิฤมิตขององค์ไม่ทั้งใจก็กล่าวแล้วโดยพระดัง
ข้าจึง เมื่อเห็นวิหารก็ยืน มีศรัทธา
เข้าไปนมัสการพระสงฆ์และบูชาพระปฏิมากร
ซึ่งระพึงมีในวิหารนั้น ก็นั่งทักขัยและ
อาจารย์ จึงพากันเข้าไปในวิหาร เมื่อเห็นพระ
พุทธเจ้าประทับอยู่เหนืออาสน์สูง แวดล้อม
ไปด้วยเหล่าสาวก พระดังข้าจึงรู้สึกเลื่อมใส
เป็นอันมาก ทรงเข้าไปกระทำการเคารพ

แต่เหิงเจียศิษย์ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้วิเศษสำเร็จ
ในทางวิทยาคม รู้วิธีการปลอมแปลงของ
ผู้วิเศษเช่นกันได้ จึงได้ตรงเข้าไปที่พระ
พุทธเจ้าปลอมและเงอกระของ เหล็กใหญ่คู่มือ
ซึ่งระก็ องค์ไม่ทั้งใจก็กรอกรับยกอาวชนขึ้นไว้
แล้วก็กลายเป็น รูปเดิมคือ ศิษย์เหิงเจีย เป็น
สามารถ เมื่อเห็นว่าส ไม่ได้ ก็ชักย้อมเค้น
คุนแพออกขว้างไปทันที เหิงเจียเมื่อเห็นยาม
ของพระศิวะชเมใคร่ ก็ทราบทันที ว่ามีฤทธิ
เดชเพียงใดจึง กลายเป็น ลม พาย ไปในทันที
มีทันที่ยามจะครอบเอาตัวไว้ได้ ส่วนพระดัง
ข้าจึงก็ไชยภัยและชัวเจ็งนั้น ทามฤทธิเดช
ของพระศิวะชเมใคร่ไม่ จึงพากันเข้าไป
ไปติดอยู่ในยามทั้งหมด พอสั่งไม่ทั้งใจก็
ยามแล้ว เหิงเจียก็ปรากฏและทำการต่อสู้
กับองค์ไม่ทั้งใจออก เพื่อยุติอาจารย์และ

พ. ศ. ๒๔๘๖

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

พวกของตน แต่ทำสำเร็จไม่ เพราะเมื่อ
อึ้งไต้ทงจือสู ไม่ไ้เห็น จะเสียทีก็ชักยามออก
มาจะขว้างไปครอบเหิงเจีย ๆ ก็ต้องหนีไป และ
เหิงเจียต้องทำกังน้ออยู่หลายหน ไม่สามารถ
จะช่วยอาจารย์และพวกของตนได้ จนเมื่อ
พระ ศีรียเมไ้ใคร่ กลัยจากประมุข มน สวรรค
เหาะมาในอากาศ เหิงเจียแลเห็นจึงเข้าไป
ทูลพฤติเหตุแล้วขอความช่วยเหลือ พระศีร
อริยเมไ้ทรงรับสั่งให้เหิงเจียทราบบ้างอึ้งไต้
ทงจือเป็น ศิษย์ของ พระองค์และลักเอายามัน
มา แล้วพระองค์ก็ทรงเรียกอึ้งไต้ทงจือให้ คน
ยามและปล่อยพระดำริ้จ้างกับศิษย์สองคนออก
แล้วก็พาตัวอึ้งไต้ทงจือกลับยังสำนัก พระดำ
ริ้จ้างกับศิษย์ จึงรอค่อน ทราบ และเกิด ทางมุ่ง
ไปไซ้ทงจือไป นี่เป็นครั้งแรกที่ถูกโทษของ
ยามเกียนคุนแพไ้ปรากฏแก่เพียง ส่วน น้อย

ต่อมาอีกครึ่งหนึ่งพระศีรียเมไ้ใคร่ไ้ไป
ประชุมสังฆนายตพระอารามลุ่มอิม อันเป็น
พุทธาศัย สถาน แห่ง พระ เช็ก เกย มอน ชุค ไ้
และระหว่างนั้นทางการเมืองแห่งประเทศไ้ถึง
กำลังขาคไม้ก็ กับ เมืองไซ้เหลียวทางแคว้นดิ
เย็ตและพระเจ้าแผ่นดินถึงไ้ไ้ให้นางชวลลียวย
ชหีนภรรยาเลี้ยงเหลียวอึ้ง (สีเค็งซัน)
เป็นแม่ทัพยกไปไ้เมืองไซ้เหลียว ทางฝ่าย

เจ้าเมืองไซ้เหลียวไ้ไ้ ไ้ไซ้ไ้ดองซึ่งเป็นข่ม
(เจยหลวง) เป็นแม่ทัพออกมากำต่อสู้กับ
กองทัพแผ่นดินถึง ไ้ไซ้ไ้ดองนี้เป็นเทือกเถา
ของไซ้เค็งซอง ชุนนางผู้ใหญ่ในแผ่นดิน
ไ้ไ้ถึง แต่เป็นชุนนางกังฉิน ไ้ไ้คิกอูบาย
ทำลาย พวกแซ่ลือซึ่งมีความชอบต่อ แผ่นดิน
เสียด้วยความอูญา พระเจ้าแผ่นดินถึงทรง
ทราบจึงให้ประหารชีวิตทงจือครอยคริว แต่
ไซ้ไ้ดองหนีไปไ้แล้วไปเรียนวิชากับ
หลวงชวงกิมเยชองซึ่งเป็นประมุขแห่งบรรดา
พวกเซียนฝ่ายดำ ครั้นออกจากสำนัก
อาจารย์ ก็มาสมัครอยู่กับเจ้าเมืองไซ้เหลียว ๆ
เห็นเป็นผู้มีความรู้ ก็รักใคร่จึงยก วิชาให้เรียน
ภรรยาไซ้ไ้ดอง ๆ พยายามเจ้าแผ่นดินถึงกับ
พวก แซ่ลือ และ พาโอภาศ จะ แก่ แค่น เสมอ
เพราะฉะนั้นพอ นางชวลลียวยยก กอง ทัพ มาก
เข้ามาออกทำสงครามทันที ในการสงคราม
ไซ้ไ้ดอง สู้นางชวลลียวยไม่ไ้ไ้ จึงขอให้
หลวงชวงกิมเยชองช่วย หลวงชวงกิมเยช
องจึงยกบรรดาพวกเซียนที่ เป็นศิษย์ ไ้ไป
ช่วย ทำ สงครามที่คานเมืองไซ้เหลียว ส่วน
ตนเอง ก็แบ่งกาย เห็นย กระ ขี้ วิเศษ เหาะ มา
และกระขี้วิเศษนั้นฉายแสงเป็นวิเศษต่าง ๆ ไป
ตลอดทาง

ดินสอ

พฤษภา

ขณะนั้นเป็นเวลาทีพระศรีอริยเมตไตรโยไป
ประชุมสังฆมณายณสำนักพระเชกข์เกษมอันชุก
โรจกัถกล่าวแล้ว และให้^๕ อังโฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ คิ^๕ ย^๕ น^๕ ย^๕ ข^๕
เฝ้า^๕ สำนัก^๕ ตาม^๕ เกย^๕ และ^๕ อัง^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ คิ^๕ ด^๕ ว^๕ ย^๕ เหา^๕
ยาม^๕ เคียน^๕ คน^๕ แผล^๕ ของ^๕ อา^๕ ร^๕ ย^๕ ไป^๕ ใช้^๕ เป็น^๕ อา^๕ ว^๕
ค^๕ มี^๕ อ^๕ อ^๕ ก^๕ อ^๕ ท^๕ เหา^๕ ไป^๕ เทีย^๕ ว^๕ เล่น^๕ ตาม^๕ ภ^๕ า^๕ ย^๕ า^๕ ก^๕ ทั^๕ น^๕ ไ^๕ ก^๕
นั้น^๕ อัง^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ เห็น^๕ ร^๕ ค^๕ มี^๕ เป็น^๕ ส^๕ วั^๕ ร^๕ ล^๕ ย^๕ มา^๕ ทาง^๕
อา^๕ ก^๕ ศ^๕ แต่^๕ โกล^๕ ถ^๕ ั^๕ ย^๕ ล^๕ าค^๕ จ^๕ อ^๕ จึง^๕ รี^๕บ^๕ เหา^๕ ไป^๕ ต^๕ ถ^๕ ท^๕ ร^๕ ย^๕
ว่า^๕ เป็น^๕ แสง^๕ กระ^๕ บ^๕ วิ^๕ เศ^๕ ย^๕ ของ^๕ หล^๕ ว^๕ ข^๕ ว^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕
นัก^๕ ย^๕ าก^๕ ไ^๕ ก^๕ เป็น^๕ อัน^๕ มาก^๕ จึง^๕ ต^๕ ร^๕ ง^๕ เหา^๕ ไป^๕ ข^๕ ้าง^๕ ท^๕ น^๕ ำ^๕
หล^๕ ว^๕ ข^๕ ว^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ ทำ^๕ ที^๕ ร^๕ ค^๕ ำน^๕ ย^๕ แล้ว^๕ ข^๕ อ^๕
กระ^๕ บ^๕ หล^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ เห็น^๕ เก^๕ น^๕ ข^๕ อ^๕
แต่^๕ ง^๕ ท^๕ ว^๕ เป็น^๕ เษ^๕ ย^๕ น^๕ มา^๕ บ^๕ ึง^๕ อ^๕ ำ^๕ ร^๕ เหา^๕ ม^๕ ข^๕ อ^๕ กระ^๕ บ^๕
โดย^๕ อา^๕ ก^๕ าร^๕ ท^๕ ำ^๕ ท^๕ ำ^๕ ญ^๕ ถ^๕ น^๕ ก^๕ ไ^๕ ก^๕ ร^๕ อ^๕ และ^๕ ไ^๕ อ^๕ อ^๕ โฆ^๕
ทั้ง^๕ จ้อ^๕ ให้^๕ หล^๕ ก^๕ ไป^๕ ใ^๕ พ^๕ น^๕ อ^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ ไ^๕ ก^๕ ร^๕ อ^๕ จ^๕ ัก^๕
ยาม^๕ เคียน^๕ คน^๕ แผล^๕ อ^๕ ก^๕ มา^๕ ร^๕ ข^๕ ว^๕ ำ^๕ ไป^๕ ค^๕ ร^๕ อ^๕ ย^๕ หล^๕ w^๕
ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ เห็น^๕ ถ^๕ ก^๕ ใจ^๕ เพราะ^๕ ร^๕ ัก^๕ ย^๕ ำ^๕ ม^๕
นั้น^๕ ก^๕ อย^๕ แล้ว^๕ จึง^๕ ร^๕ ุ^๕ บ^๕ ห^๕ ำ^๕ ม^๕ อ^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ ไ^๕ ว^๕ และ^๕ พ^๕ ก^๕
เหา^๕ ไ^๕ ว^๕ ย^๕ น^๕ ก^๕ ี^๕ ร^๕ ให้^๕ กระ^๕ บ^๕ วิ^๕ เศ^๕ ย^๕ แต่^๕ ร^๕ ค^๕ ต้อง^๕ ไป^๕
ใช้^๕ ใน^๕ การ^๕ สง^๕ ความ^๕ ซึ่ง^๕ ไ^๕ รั^๕ บ^๕ ย^๕ ำ^๕ ก^๕ ั^๕ ย^๕ พ^๕ ว^๕ พ^๕ ึง^๕
ไ^๕ ว^๕ แล้ว^๕ ข^๕ อ^๕ ไ^๕ ก^๕ อ^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ ไป^๕ ช^๕ ่วย^๕ ค^๕ ่วย^๕ เม^๕อ^๕
เส^๕ ร^๕ ัง^๕ ความ^๕ ร^๕ ให้^๕ กระ^๕ บ^๕ ย^๕ น^๕ ท^๕ อ^๕ โฆ^๕ ทั้ง^๕ จ้อ^๕ ถ^๕ ัก^๕
ย^๕ อย^๕ ม^๕ ไป^๕ ค^๕ ่วย^๕ เพราะ^๕ อย^๕ ำ^๕ ใ^๕ กระ^๕ บ^๕
เม^๕ ื่อ^๕ หล^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ และ^๕ เษ^๕ ย^๕ น^๕ อ^๕ น^๕ ๕

มาถึงพร้อมกันณค่านเมืองไซเหลียวแล้ว ก็
ตั้งค่ายกลซึ่ง^๕ ุ^๕ เษ^๕ ย^๕ น^๕ ค^๕ ่วย^๕ ต^๕ น^๕ คือ^๕ ค^๕ ำ^๕ ย^๕ พ^๕ าย^๕
เพ^๕ ล^๕ ึง^๕ มี^๕ อ^๕ ำ^๕ น^๕ ำ^๕ ร^๕ ำ^๕ ย^๕ ก^๕ ำ^๕ มาก^๕ ฉ^๕ ำ^๕ ุ^๕ ไ^๕ ก^๕ ไ^๕ ม^๕ มี^๕
ฤ^๕ ท^๕ ำ^๕ น^๕ ำ^๕ พ^๕ อพ^๕ หล^๕ ง^๕ เหา^๕ ไ^๕ ไ^๕ น^๕ ๕ ร^๕ ค^๕ อย^๕ ถ^๕ ูก^๕
เพ^๕ ล^๕ ึง^๕ ไ^๕ ใหม^๕ เป็น^๕ จ^๕ ุ^๕ ไป^๕
ฝ่าย^๕ นาง^๕ ข^๕ ว^๕ น^๕ ล^๕ ี^๕ ข^๕ ่วย^๕ เห็น^๕ พ^๕ ว^๕ ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕
เช่นนั้น^๕ ก็^๕ เษ^๕ ญ^๕ ไ^๕ จ^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ ใช้^๕ ประ^๕ ม^๕ ข^๕ แห^๕ง^๕ เษ^๕ ย^๕ น^๕
ส^๕ ต^๕ ร^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ เท^๕ ว^๕ ค^๕ ำ^๕ ซึ่ง^๕ เป็น^๕ อา^๕ ร^๕ ำ^๕ y^๕ ของ^๕ ต^๕ n^๕ มา^๕ ช^๕ ่วย^๕
ไ^๕ จ^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ ใช้^๕ พิ^๕ ร^๕ ำ^๕ ฉ^๕ ำ^๕ ท^๕ ำ^๕ เท^๕ ก^๕ ำ^๕ ร^๕ ค^๕ ำ^๕ ง^๕ ุ^๕ ค^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ น^๕
วิ^๕ เศ^๕ ย^๕ ถ^๕ ท^๕ ร^๕ ย^๕ ว่า^๕ ย^๕ ค^๕ n^๕ ฉ^๕ ำ^๕ y^๕ ก^๕ t^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕ ค^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕
ร^๕ ค^๕ ต้อง^๕ ส^๕ ย^๕ บ^๕ ุ^๕ ท^๕ ำ^๕ ช^๕ ำ^๕ พ^๕ น^๕ ก^๕ n^๕ แต่^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ท^๕ ำ^๕ y^๕ เป็น^๕ ค^๕ ณะ^๕
ย^๕ ค^๕ ำ^๕ ร^๕ ท^๕ ท^๕ ำ^๕ ก^๕ ำ^๕ ร^๕ อ^๕ ช^๕ ร^๕ ม^๕ ช^๕ ัก^๕ ช^๕ น^๕ พ^๕ ำ^๕ และ^๕ ค^๕ n^๕ คือ^๕
ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ทาง^๕ พ^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ อีก^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ท^๕ ำ^๕ y^๕ เป็น^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ เท^๕ w^๕ ค^๕ ำ^๕
ซึ่ง^๕ มี^๕ ท^๕ ำ^๕ ท^๕ ำ^๕ ค^๕ อย^๕ ช^๕ ่วย^๕ จ^๕ ัก^๕ ย^๕ ริ^๕ ท^๕ ำ^๕ r^๕ โลก^๕ ให้^๕ ค^๕ ำ^๕ เษ^๕ r^๕
ไป^๕ ตาม^๕ ทาง^๕ ช^๕ r^๕ m^๕ คือ^๕ ทาง^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ค^๕ n^๕ ท^๕ ำ^๕ y^๕ n^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕
ค^๕ ่วย^๕ อ^๕ ำ^๕ n^๕ ำ^๕ พ^๕ ำ^๕ และ^๕ ค^๕ n^๕ ท^๕ ำ^๕ ให้^๕ เป็น^๕ ไป^๕ จึง^๕
เษ^๕ ญ^๕ ไ^๕ จ^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ใหญ่^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ข^๕ w^๕ ข^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕
ย^๕ r^๕ w^๕ ค^๕ ำ^๕ เษ^๕ y^๕ n^๕ และ^๕ ส^๕ t^๕ r^๕ อ^๕ n^๕ ๕ ไป^๕ ช^๕ ่วย^๕
นาง^๕ ข^๕ w^๕ n^๕ ล^๕ ี^๕ ข^๕ ่วย^๕ ค^๕ ำ^๕ y^๕ กล^๕ ของ^๕ หล^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕
ของ^๕ ณ^๕ แคน^๕ เมือง^๕ ไซ^๕ เหล^๕ ย^๕ ำ^๕
ใน^๕ ค^๕ ำ^๕ n^๕ พ^๕ w^๕ ข^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕ ค^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕ ไ^๕ ประ^๕ ห^๕ ร^๕ ก^๕ n^๕
ม^๕ ร^๕ ณ^๕ ก^๕ r^๕ m^๕ ไป^๕ มาก^๕ ม^๕ ำ^๕ และ^๕ ป^๕ ำ^๕ ร^๕ ำ^๕ ก^๕ ว่า^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕
หล^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ n^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕ เป็น^๕ ฝ^๕ ำ^๕ y^๕ ป^๕ ำ^๕ r^๕ ช^๕ y^๕ พ^๕ w^๕ ข^๕ ่วย^๕ เษ^๕ ย^๕ n^๕
ว^๕ อย^๕ ห^๕ ร^๕ o^๕ ไป^๕ เป็น^๕ อัน^๕ มาก^๕ หล^๕ w^๕ ข^๕ w^๕ n^๕ ก^๕ มี^๕ เภ^๕ ย^๕ ข^๕ อ^๕

พ. ศ. ๒๔๗๒

เปิดเตล็ดพงศาวดารจีน

จึงขอให้ อังไต้ทั้งเจ็ดเอาขามวิเศษข้างไปครอบ
กองทัพแผ่นดินถึงไว้หมดสิ้น ทิ้งออกไปไ้
เพราะไล่ชั่วเขยไ้กับไล่เทียนรุ่น เขย
ผู้ใหญ่ทั้งสองแทนัน และเวลานั้นประว
กับพระดังช้าง และศิษย์ ทั้งสาม เกรทางกลับ
จากประเทศไชที่ มาถึงแดน เมืองไชเหลียวใน
แถบที่ทางสงครามกัน จึงเลศคึกเข้าไปในยาม
ที่ อังไต้ทั้งเจ็ด ข้างมา รวมกับ กองทัพแผ่นดิน
ด้กับ

เห็นเจียศิษย์ ใหญ่ของพระดังช้างซึ่งเข้า
ไปติดอยู่ในยามทวนันพยายามจะหาทางออก
โดยไม่ว่าคนเข้ามาอยู่ในที่ชนิกโต แต่
ไม่มีทางออก ครั้นเมื่อเห็นมีช่องเล็กเท่า
รูเข็ม ซึ่งมีแสงสว่างเข้ามาได้ ก็ไ้ใจ จึง
แปลงกายให้เล็ก เท่า ช่อง นั้น ลอดออกมาได้
จึงพิจารณาไ้ไม่ทราบว่าอะไร เพราะเห็น
ทวนันเป็นหมอกคลุมไปหมด จะช่วยอาจารย์
และพวกของตนออกมาไ้ไม่เห็นทางที่จะช่วยไ้
จึงรีบเหาะกลับไปไชที่ แจ้งอุปสรรคที่ประสย
ให้พระเช็กเกียมอ้นชุกไ้ทรงทราบ (การที่
เห็นเจียไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทวนัน ในพังเพย
กล่าวว่า การไปไชที่นั้นถ้าจะให้เห็นเจียไป
โดยลำพังแล้ว ก็จะไปด้ไ้ในพลียาเกิด
เพราะเห็นเจียเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์มาก ถ้าจะไ้

ลังกาที่เกี่ยวกับไ้ไปด้ขอมจักรวาล แต่ในการ
ไปอาราธนาพระไตรปิฎกในไชที่ครั้งนี้ ต้องกิน
เวลานาน ก็เพราะพระดังช้างไ้ไปทวนัน และ
พระดังช้างยังเป็นผู้ชุนธรรมคา มิไ้สำเร็จ
ฉาณโค ไ้ จึงไปโดยอิทธิฤทธิ์ไ้ไ้)

ณการัน พระเช็กเกีย มอ้น พุทธเจ้า กำลัง
ทรงเป็นประธานในการประชุมสังฆมณเฑาะ ซึ่ง
มีพระเถระเหล่านั้น คือพระโมโลชุก (พระศรี
อรบเมไตร) พระอนันชุก (พระอนนท)
พระมอกลันเด็น (พระโมกคัลลา) พระ
ชาลยเกียชุก (เข้าใจว่าพระสาวกชุกโต) และ
พระโคสันชุก (ไม่ทราบว่าตรงกับพระองค์
ไหนในคำภีร์ไทย) ประชุมอยู่ด้วย ครั้น
ไ้ทรงทราบ พฤติ เหตุ ที่เห็นเจีย ทูลมากที่ทรง
รับสั่งให้พระ โคสันชุก พิจารณาว่าเหตุไ้เกิด
แต่่มลโค ทนไ้คนั้นพระ โมโลชุกจึงทูลว่าไม่ไ้
อันไกลอย่างไ้ หากจะไ้คนยั้งอังไต้ทั้งเจ็ด
ผู้เป็นศิษย์นำเอาขาม เคียนคนแพไ้ไปแสดงฤทธิ์
โดยที่พระ โมโลชุก มาประชุมเสีย ทางนี้เพียง
เวลาประมาณชั่ววึกาเกิดเท่านั้น และทูล
ว่า จะไปจัดการเอง แล้วก็ชวนเห็นเจียเหาะไป
ยังเมืองไชเหลียว เรียกขามเคียนคนแพ
กลับมาแล้วเท พวกกองทัพแผ่นดินถึงพร้อมทั้ง
พวกเขยต่าง ๆ ออกจากยามพังพริคจุว่า

คืนสอ

พฤษภา

ผิงออกากาวัจ สเร้งแล้วกรเรียกตอ้งไปท่งจอ
กลั๊ยไปพร้อมกัน

ฝ่ายหลวงชวนกิมเบยของขณะเมื่อเห็นพระ
ศรีอระยมไทร ทำเช่นนั้น ก็โกรธจะทำร้าย พระ
ศรีอระยมไทร เห็นเจ้ายิงชัคขวางไว้ แล้วทวาค
และถามว่า รู้จักคน ช่ง มี นาม ชัยเทยนโตเชย
หรือไม่ หลวงชวนกิมเบยของ เมื่อได้ยิน
เหิงเจย บอกว่าชอชชัยเทยนโตเชยกระดกขนมมา
ไคว่า เมื่อทวออยมมาแล้วชัยเทยนโตเชย
ไค ช่งไปทำสงคราม กับเทพยดชน สวรรค
ทักทลือทอ้ง แม้ทัพของเจ๊กเซียงช้องเคยงสุ
ไม่ได้ และเจ๊กเซียงช้องเคยงก็ยงครั้นคร้าม
และคึกว่า คนคงสู้ ไม่ไค จึงรบหยาตัวหนสนัย
ไปคิงนค้ายกลักเลยแตกและ กลอง ทัพ แผ่นดิน
ดังกลักเมืองไซเหลียวไค ช่งนับว่าเหิงเจย
ไคเป็นผู้ช่วยเหลือ เมื่อพระดังช้างจั่งและคิมย
ออก จาก ยามเคียน คุณแพ ไคและ เหิงเจย ไค

จักการ กับหลวงชวนกิมเบยของ จน หนไปคิง
กล่าวแล้วนั้น นางชวนลิชวยกับพวกเชียน
เหล่านั้ต่าง พากันมา แสดง ความ ขอบ คุณ
เป็นอันมาก ครั้นแล้วพระดังช้างจั่งกับคิมย
ก็ออกเคิรทางตรงไปยังประเทศของตน

นั้นเป็นครั้งที่สองที่ถูกละเมิด ของยามเคียน
คุณแพไคปรากฏอีก นอกจากนั้นไม่เคยมการ
นำออกใช้ช่งใด หากในประวัติศาสตร์
ของจีนตอนต่าง ๆ จะปรากฏว่าไคมีผู้วิเศษ
หรือคิมย ของผู้วิเศษมี ยามวิเศษใช้ ก็ ทำไค
ยามโยทักกล่าวในเรื่องนั้นไม่ เป็นยามที่พวก
ผู้วิเศษนั้น ๆ ทำช่นต่างหาก ช่งมีอำนาจ
คล้ายคลึงกันแต่หาเท่าเทียมไม่ กล่าวคือยาม
นั้น ๆ เป็นยามของเชียน ไม่ใช่ยาม ของพระ
และตำนานแห่งยามครอบจักรวาลของพระศรี
อระยมไทรก็ยคิเพียงเท่านั้น

๗๒

คิดว่าปีศาจ

โดย

พ. ศ.

ในกาลก่อนโพ้น มีพ่อค้าเจ้าสารผู้หนึ่ง
อยู่ในตำบลโอชิโคจิ (Oshi-Koji) จังหวัด
กิโยโต มีนามว่า ชิเซอิ

ทุกปีถึงคราวพ่อค้านั้นจะต้องไปพักผ่อน
อยู่ ณ โรงแรมใกล้บ้านน้ำร้อนตำบล กิซากิ
ในจังหวัด ทาชิมา เพื่ออาบน้ำแร่บำบัดโรค
อย่างหนึ่ง

มีหนึ่งในเดือนสิงหาคม ชิเซอิได้ไปยัง
กิซากิตามเคย แต่ได้รับคำบอกเล่าจาก
เจ้าของโรงแรมที่เคยพักไว้ว่า

“ได้เตรียมห้องไว้ให้ท่านแต่คืนก่อนแล้ว
แต่คอย ๆ ก็ไม่เห็นท่านมาจนปลายเดือน จึง
เลยให้สภานุรักษ์หนึ่งมาจากจังหวัด กาวาชิ
เข้าสืบแล้ว เพราะเสียอันนอนเขาไม่ได้ด้วย
ผมเสียใจ เวลานี้ไม่มีห้องที่พักให้ท่านเข้า
เสียแล้ว และเมื่อท่านไม่ประสงค์จะพักร่วม
กับผมแปลกหน้าในห้องเดียวกัน ผมจะแนะนำ
ให้ท่านไปยังโรงแรมอื่น ผมจะแนะนำให้”

ชิเซอิตอบว่า “ฉันชอบอยู่โรงแรมของแก
ยิ่งกว่าจะไปอยู่ที่อื่น เอะน่าห้องเล็ก
แคบเท่าไรก็อยู่ได้ หรือเมื่อจะต้องอยู่ร่วมกับ
คนที่ไม่รู้จักก็ไม่เห็นเป็นไร ถ้าฉันไม่รังเกียจ
ฉันไม่อยากเหินห่าง ถ้ามีเพื่อนคุยด้วย
ก็ยิ่งดี”

เจ้าของโรงแรม จึงไปตามผู้ที่เขาห้องอยู่
แล้วว่า จะรังเกียจในสภานุรักษ์ซึ่งมาจากกรุง
กิโยโตพักร่วมด้วยหรือไม่ และใคร่ขอทราบว่า
“เหมาะความประสงค์ของฉันที่เกี่ยว ฉัน
รู้สึกเขิน ไม่มีเพื่อนคุยมานานแล้ว เชิญเขา
มาสิ”

ชายแปลกหน้าทั้ง ๒ คงอยู่ร่วมห้องกัน
ประมาณ ๒ สัปดาห์ และในระหว่างนั้นก็
เกิดความชอบพอสนิทสนมกันเป็นอย่างดี ชาย
ที่มาจากกรุงกาวาชิจำต้องกลับจากที่นั่น ก่อน
และก่อนจากกันไป ต่างสัญญากันว่า จะเขียน
ข่าวคราวทุกสิ่งซึ่งกันฉันเพื่อนรักที่แท้

พ. ศ.

พฤษภา

วันที่ ๑๓ กันยายน มีชายผู้หนึ่งจาก
หมู่บ้านริมลำแม่น้ำ คัทซุรากวา ไปยังบ้าน
ชิเอชิ ในกรงกิโยโต ซึ่งขณะนั้น ตัวเจ้าของ
บ้านยังคงพักผ่อนอยู่ริมบ่อน้ำร้อน นำข้าวไป
ขอกกับครอบครัวชิเอชิว่า

“ชิเอชิ ฝนน้ำตายเสียแล้ว ในคราว
น้ำท่วมลำน้ำคัทซุราเมเร็ว ๆ เอง มีคนตาย
มาก ชาวคนตายโดยมากไม่สิ้น และ
อาศัยเข้าของ ที่ตกตัวคนตายจึง ทราบชื่อ และ
คำปลงศพไว้ ส่วนศพของชิเอชิก็ทราบชื่อ
และคำปลงได้จากคนภายในเกาะนี้ จึง
ได้มาขอกเพื่อทราบ ”

ข่าวนี้ทำให้ครอบครัวต้องโศกเศร้าอย่าง
ลึกซึ้ง ริชิ ผู้บุตร ชิเอชิ ตรงไปที่หน้าท่อม
ทันที ไปเห็นชาวซังมีอายุหลายวันแล้วนำ
เย็บไปจำไถ่ยาก แต่เสื่อผ้าทอเชอร์จิกและ
เชือกสารถเกี่ยวแก่การค้าขายเข้า ทำให้เขา
ตกใจใจว่า บิดาตาย จึงนำศพไปยัง กรง
กิโยโต ผังไว้ณสถานที่แห่ง อาราม มนปุก

ทั้งครอบครัว แสนะ จะเศร้า ถ้าครึกในการ
มรดกอันถ้วนของผู้อื่นใหญ่เช่นนั้น จึงทำบุญ
อุทิศศกตามประเพณีนิยมแก่ พระพุทธ ศาสนา
ถึงวันที่เจ็ดก็มีการทำบุญเทโววัน และใน
ระหว่างที่สนทนากันด้วยความ ซาลงถึง การตาย

นั้น ก็ปรากฏเสียงเคาะประตู และทุกคน
ในบ้านได้ยินอย่างซึกเจนวา

“ข้า ชิเอชิเองนะ ข้ากลับมาแล้วเยก
ประตู ”

ทั้งครอบครัวหันหน้าทันที เพราะต่างก็
ลงมือเห็นร่วมกันว่า ผู้เคาะประตูและเจ้าของ
เสียงนั้นคือ บิศา ชิเอชิ พระเฒ่ามาจาก
สุสาน แทนที่จะเยกประตูกลับร้องให้โฮ
กันจนแล้วสวดมนตรำวานากันจาละหวั่น เสียง
เคาะคงดังต่อไปอีกนาน แล้วก็เงียบหายไป
ราวเที่ยงคืน มีเสียงเคาะที่บ้านใกล้ ๆ
นั้นอีก และดังว่า

“ฉันเอง ชิเอชิ พ่อค้าเข้าสารไรละ
กลับมาแล้วละ ฉันเคาะประตูบ้านฉันแต่เขา
ไม่เยกกลับ อื้อนออนเขาก็ไม่เยกให้ แก่
กลับร้องให้กัน สวดมนตรำวานากันพรวดไป
ฉันจึงจำต้องแวะมานี้ ไปรบกวนเยกประตูให้ฉัน
เข้าหน่อยซิ ”

ผู้อยู่ในบ้านนั้นตกใจตัวสั่น เพราะเชื่อ
ว่าบิศา ชิเอชิ มาหลอกแน่ จึงช่วยกันลง
กลอนข้องกันประตูให้แข็งแรงกันไม่ให้ บิศา
เข้า ไม่ช้าเสียงภายนอกประตูก็เงียบหายไป
ต่อมาสักสองสามชั่วโมง เสียงก็
กันนั้นไปปรากฏขึ้นที่ประตูอาราม มนปุก

พ. ศ. ๒๕๓๒

คิดว่าข้าพเจ้า

เราก็คงรู้รักษาประเพณีว่า

“ฉันคือ ชีเฮอ แห่ง โอคีโคชิ มาหา
ท่านสมภาร เสียใจที่มารบกวนท่านในเวลา
คึกคักเช่นนี้ โปรดช่วยเรียกท่านสมภารหน่อย
เถิด”

ยามประค ค่อนแรกไม่ค่อยว่าอะไร แต่
เมื่อ ไ้ วัชคำอ่อนหวานเข้า ๆ จึงไปบอกท่าน
สมภาร ด้วยอาการหวาดกลัวจนขาดสัน ท่าน
สมภารไ้ยินเรื่องกันงกนอยู่ครู่หนึ่ง แล้ว
พูดว่า

“แน่แท้ยว บัศสา ชีเฮอแม่ เทียววัน
หลอกหลอนอยู่”

กล่าวแล้วท่านเจ้าวัชก็ปลุกเพื่อน สงฆ์พา
กันไปสวนกมนคร ภาวนา ต่อหน้า พระ ประชาน
ในโบสถ์ และท่านสมภารก็ถอนสงฆ์เหล่านั้น
ไ้ระวังอย่าเสียสติ แล้วให้นาฬเยยมเยอน
ในเวลาฝึกปกคตินั้น เข้าไปยังหน้า พระ พุทธรูป
ส่วนสังฆมณเฑียรที่กว้างมนครเรื่อยไป ทำให้ผู้
เยยมเยอนแลดูด้วยความ สงสัย และ ถามท่าน
สมภารว่า

“ขออภัยพระผู้เป็นเจ้า เหตุถึงฉุาจึงมี
การสวนกมนครกันในเวลาที่คึกคักเช่นนี้ กระผม
ไม่ได้ สมารอาหารมาแต่เช้าแล้ว หิวเหลือ
เกิน ขอไ้ไปรอกให้อาหารบ้างเถิด”

เมื่อชายนอนอันนอนหลายครั้งแล้ว ท่าน
เจ้าวัชจึงไ้ “เจ้าพระ” ก็น และเขาก็
ไ้ก็นเสียใจอัน

ค่อนไปท่านสมภารสนทนาลงถึงเรื่อง การ
เวียนว่ายตายเกิด และ การนิพพาน ซึ่งผู้

แสดงอาการไม่พอใจเสีย ท่านสมภารเห็นอาการ
ของเขาเช่นนั้นจึง โยนผ้าพาดข่าไป ทำให้

เขาประหลาดใจ และถามว่า “อะไรกันนี้”

ท่านสมภารตอบอย่างกะลือลือว่า “วันนี้
ครบสัปดาห์นบนี้แล้ววันที่เราจนน้ำตาย แต่

เจ้ายังหาไปสัที่ชอยไม่ กรรมของเจ้า จงไป
สัที่ชอย ๆ เถิด ข้าจะช่วยเจ้า” พลังก็

พาลดลงประคไปยังศีรษะเขา เขาจึงรู้ว่า
เหตุการณ ที่เป็นมาแล้วเพราะอะไร ตอนที่

ท่านสมภารกล่าว และสวนแผ่ส่วนบุญให้
นั่นเอง

เขาถอนใจ ร่ำพังกวว่า “อา เพื่อนเราที่
มาจากจังหวัดคาวาชิต้องจนน้ำตายแล้ว ชีวิต
มนุษย์ย่อมไม่เที่ยงแท้ทนอ!” แล้วหันไป
พูดกับท่านเจ้าวัชว่า

“พระผู้เป็นเจ้าโปรดสะกิดพังก คำของผ
มหน่อย อดคำบล ก็ซาภิ ผมาคัยร่วมอยู่ใน
ห้องที่พักโรงแรมกับสภามุขคนหนึ่ง ซึ่งมา
จากจังหวัด คาวาชิ เราเคยเป็นเพื่อนสนิท

อ. น. ก.

พฤษภา

ข้าวิจิตรกาลทรายเท่าถึงขุขันธ์ อันว่าพระ
ธรรมคัมภีร์พุทธปาพจน์ ซึ่งมีนามปรากฏว่าพระ
ไกรยญกุกกสังคายนาไว้ คือพระสูตรพระวินัย
และพระปฐมกถา ล้วนมีธรรมอันวิจิตรพิสดาร
ยิ่งนัก บัณฑิตจะไขข้อชี้แก้หัวข้อพอเป็นเค้า
เป็นความหมายย่อมเข้าใจสามข้อ ดังต่อไปนี้:—

“สัพพปาปัสส อกรรม” คือทรง สอน
ให้มีกมลมุ่ง ไม่กระทำความปกรรม สัน ทัง หลาย
“กุตสสฺสปลมฺพทา” คือทรงสอนสัทวินาย
ให้ สัมสมสรรพทุกุลให้สมบูรณ์ “สจิตฺตปริ-
โยชณ” คือสั่งสอน ให้เพิ่มพูน อรรถมจิกต์
ผ่องใสไว้สรรพกิเลส “เอภี พทธานสาสน”
อันแหล่เป็นคำสอนแห่งพระโลกเชษฐชินวร ซึ่ง
ไกรยวรคึกคักตอนลงเป็นข้อพอเป็นเค้า เพื่อ
ชาวเราได้ทวนงนกคณณผล ว่าเป็นธรรมนำ
บุคคลให้ประสพสุขสมบัติ ตลอดจนปฐมกถา
สุขสันติวรธรรม โดยแท้สมที่ท่านสรรเสริญ

ธรรมคณว่า สวากขาโต ภคฺวาตา จมฺโม เป็น
พระธรรม ที่พระ ศาสตรา ตรัส ด้วย คือทุกประการ
อาจะพิจารณาเห็นจริงตามเหตุผล ด้วยปรัชญา
ญาณแห่งตนไม่มี กำหนดเวลา เป็น ธรรม น้อม
นำศรัทธาให้เลื่อมใสใคร่ปฏิบัติ จนเห็นแจ้ง
ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะฉะนั้น
ขอปราชญ์ ผู้ มีปัญญาญาณ โปรดพิจารณา
พระธรรมของพระบรมศาสดา เพื่อเฉลิม
ประสาธ ศรัทธา เป็น ธรรม สอนนาคฤมัย กุศล
และปฏิบัติตน ให้ ประสพสุข เกษมศานต์ ทุก ทัว
หน้า ทั้งพระรัตนมาตนะ
ขออำนาจแห่ง อัมมัสสวณมัยกุศล ณวัน
วิสาขบูชาณนี้ พ. ศ. ๒๕๑๒ นี้ ที่ข้าพเจ้า
ตั้งใจสำแดงโดยลัทธิจะเคารพ จงย่นกาล
ให้ ท่าน ผู้ อาน ไต่ พาน พย สรรพพิพัฒน์ ศานติ
สวัสดี ปรมัตถ วิบุลสุขเกษมศรี เอวัง กัมมด้วย
ประการฉะนี้

จบเทศนาวิชาขุขนา

◎ ◎ ◎

ธรรมสากัจฉาท้ายธรรมาสน์

ข้อ ไปนี้ เป็น ธรรมสากัจฉาท้าย ธรรมาสน์ ธรรมะ กับอุบายสก อุบายสีกาทั้งหลายตาม
ซึ่งต่างว่าเมื่อพระธรรมกถึกเทศน์จบแล้ว ก็ เวลาอันควร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขออำนาจ
จากธรรมาสน์ และมีปฏิภาณวิชิษณานในข้อ ธรรมสากัจฉาระหว่างเพื่อนฝูง มาแสดงลัก

พ. ศ. ๒๔๗๒

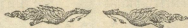
ธรรมนิถา — พุทธศาสนา

เรื่องหนึ่ง แต่ไม่ใช้เรื่องขยขึ้นอย่าง ไรเมื่อ
นั้นว่า เสนอเรื่อง ชวนให้ผู้อื่น ผู้ฟังใคร่ควรว
ดูในเวลาว่าง ๆ ต่อไปเท่านั้น

คือวาทะของข้าพเจ้า กับคุณบาง คุณมัน
คุณม คุณศรี คุณสังข์ ไกล่สนทนากันถึง
เรื่องวิญญาณ ของสัตว์เมื่อตายแล้วจะมีต่อไป
หรือจะดับสูญตามร่างกายไป เรื่องที่เถียง
กันมอญเท่านั้น แต่คนผิวดำซึ่งฟังนัยมมาก
กว่าพระย ุไว นอก แต่คนช่อไม่ใคร่ครั้งแรก
ก็เหมือน คุณศรี เริ่มถามขยขึ้น ขน ก่อน
ข้าพเจ้าจึงอธิบายให้คณบางทอຍ เพราะ
จะแก ทวในครั้ง ก่อน ซึ่งคุณบางแกเคย
เคื่อง ข้าพเจ้า ว่าแก จะออก ความเห็น อะไรบ้าง
ก็ไม่เอาใจใส่ในคำพค ของแก สังเกตได้ว่า แก
ชักคัง ๆ มาจนยคน เฉลียวเคราะห์ คคณ
บางไม่ปฏิเสธ เริ่มอธิบายและอ้างหลักฐาน
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างน่าฟังมาก ส่วน

คุณสังข์ ก็ คคณ โดยอ้างความ เห็นไปตามที่
เห็นกันชกชุม แต่เสียงของเธอลอกจะกัง
ฟังกเหมือนกบฏโกธเคื่องอยู่ด้วยทำให้ คณบาง
ยอม ตาม ด้วย ความ อ่อน โยนเห็น หลยครว
ส่วนคณมั่งนั้นเถียงในแบบข้าง นอกแบบข้าง
ถ้าแก เถียง นอก แบบ ที่ไร ก็ มีคน หัวเราะ เป็น
เกรียวกราวเป็นทครกครนมาก ที่จริงข้าพเจ้า
คงใจจะเล่าให้ท่านฟังจนจบ แต่เสียใจเหลือ
เกินทหาเวลาไม่เกลยทเคยว แม้แต่เวลา
กลางคืนก็ไม่ว่าง จึงจำเป็นต้องงดไว้เพียงน
ก่อน เพราะวันวิสาขบูชา ก็ใกล้เข้า มาจน
เหลือทจะรอต่อไปแล้ว จึงขอทเขาไว้เล่า
ต่อไปคราวหน้า เมื่อมีเวลาว่างในเวลากลาง
คืนวันใดวันหนึ่ง ขอท่านผู้ชานไปทคเมตทา
กรุณาข้าพเจ้าสงยโสทไว้ก่อน ผ่อนเจยโสท
คณฟังต่อไปในเวลาข้างหน้าเทอดู

อ.ช.ภ.

การถือศีล

Noveladdi

ศีล มีหลายอย่าง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงจำแนกไว้ต่าง ๆ กัน ศีล ๕ ศีล ๘ เป็นศีลสำหรับฆราวาส ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร ศีล ๒๒๗ สำหรับภิกษุ แต่ในศีลที่กล่าวแล้วทุก ๆ ชิ้น ก็ยังมีวางโทษแบ่งแยกต่างกันเป็นชั้น ๆ ลงไปอีก แล้วแต่ผู้ปฏิบัติจะเคร่งหรือไม่เคร่ง ถ้าผู้เคร่งก็ถือละเอียดยกทุก ๆ ข้อ ถ้าไม่เคร่งก็ถือหยายหน่อย คือถือแต่ศีลทั่วโต ๆ ศีลทั่วเล็ก ๆ ก็ปล่อยไว้หรือคทาฆ่าเรื่อไปอย่าง ตามกาละเทศะและฐานะของบุคคลก็พอจะปฏิบัติได้ ฉะนั้น ศีล จึง มี ประจำอยู่ในตัวบุคคล ทุกคน และทุกชาติทุกภาษา มีแทรกอยู่ทั่วไป ทั้งละเอียดยกและหยาย ศีลเป็นทางปฏิบัติเบื้องต้นจนถึงขั้นสูงสุด เป็นส่วนหนึ่งในทางเจริญอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ซึ่งสรุปความว่า ศีลสมาธิ ปัญญา

ในที่นี้ ข้าพเจ้าจะขอกล่าวแต่เพียง ศีล ๕ อย่างเดียว เพราะข้าพเจ้าเป็นฆราวาส และในเวลานี้มีความพอใจที่จะรักษาศีล ๕ เท่านั้น แต่ถึงกระนั้น ศีล ๕ ที่ข้าพเจ้ารักษาก็ยังถือเคร่งแน่นจนได้เพียงครึ่งข้อ คือขอกามสุมิฉาจาร ห้ามไม่ให้ประพฤติกิเลสทุกเมื่อยท่าน ข้าพเจ้าถือเคร่งอยู่แต่ไม่ให้ผิดเมื่อยท่านอย่างเดียว ส่วนลูกท่านข้าพเจ้ายังออกซ่าเลื่องไม่ใคร่ได้ ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะฆราวาสวิสัยยังครองขังอยู่ ทั้งถือเสียว่าทางกฎหมายบ้านเมือง ก็ยังลักหย่อนผ่อนโทษให้ ต่อเมื่อไรกฎหมายท่านเคร่งครัด ข้าพเจ้าจึงจะปฏิบัติให้เคร่งขึ้น ดังนั้นแหละ ข้าพเจ้าจึงว่าข้าพเจ้าถือศีลเคร่งได้เพียงครึ่งข้อเท่านั้น ศีล ๕ มีมาแล้วแต่ก่อนพุทธกาล เป็นศีลที่มั่นคงถาวรก็ยิ่งกว่าศีลทั้งหลาย ถึงกับมีผู้ยืนยันว่า ถ้าถือศีล ๕ ได้เคร่งจริงแล้ว

พ.ศ. ๒๔๗๒

การถือศีล

จะไม่ติดคุกเลย คนที่ติดคุกจะต้องมีความ
บกพร่อง ประพฤติผิดในศีล ๕ ข้อใดข้อหนึ่ง
อย่างแน่นอน (เดินเลาะโดยความประมาท
จนเข้าในศีลข้อที่ ๕ ด้วย)

มีขุณฺหาอยู่ว่า การสมาทานศีล มีคุณ
หรือให้โทษ บางคนว่ามีคุณ บางคนว่า
ให้โทษ ส่วนข้าพเจ้าเห็นว่ามีคุณ ถ้า
ไม่มีคุณพระท่านจะให้ศีลทำไม ทั้งตัวอย่าง
เช่นเมื่อรับศีลมาแล้ว เวลาจะเข้านอน วัน
ธรรมดาแม้กระทั่งขยุงในมุ้งเสมอ แต่วันนั้น
เมื่ออุยรับศีล เลยไม่กล้าขยุง เช่นนี้เห็นต้น
แต่ขุณฺหาที่ว่าให้โทษนั้นอ้างว่า เมื่อสมาทาน
ศีลมาแล้ว ไปทำศีลขาดเข้า ก็ยังเกิดความ
โทมนัส ทั้งเช่นไ้รับเชิญไปในงานมงคล
ก่อน จะสวดมนตร์ เจ้าของบ้านเชิญให้รับศีล
ครั้นสวดมนตร์เสร็จแล้วก็มีการเล่นและมีการ
คึกคักคึกคักให้เจ้าของบ้านเช่นนั้น ไม่รู้ว่
จะปฏิบัติอย่างไร ครั้นจะไม่ก้มก็ขาด
ความเคารพต่อเจ้าของบ้าน ครั้นก้มเข้าก็
ศีลขาด

ตามมติของข้าพเจ้าเห็นว่า เมื่อใดไร
เข้าเช่นนั้น ก็ควรปล่อยไปตามกาลเทศะ

ถ้ารับศีลก่อนแล้วว่าจะต้องก้มก็ไม่ควรรับศีล
เมื่อรับศีลมาแล้วก็ต้องยอมให้ ศีลขาดก็ควรจะ
ยอมเสียดีกว่า เพราะเท่าที่ คัมภีร์อรรถ
เพียงนี้ที่หมอบก้มไม่ถึงเม้ามายจนยังเกิดความ
ประมาท ทั้งเช่น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้เคยทรงชัก
ตัวอย่างไว้ว่า สมมติว่าภิกษุองค์หนึ่งรับ
นิมนตร์ไปเทศน์ เจ้าภาพผู้ตั้งใจก็เตรียม
ถึงการ ได้ก็อาสนะยัดหนุนวางไว้บนธรรมาสน์
ภิกษุองค์นั้น ถึงแม้จะตระหนักเห็นว่า ถ้าขึ้นนั่ง
ลงบนอาสนะนั้น จะต้องอาบัติก็ แต่ก็ควร
จะต้องยอมให้อาบัติดีกว่าจะไปละระให้เจ้าภาพ
หรือถอนอาสนะออก ย่อมเป็นการเสียจรรยา
และการถือเคร่ง จึงควรจะยอมแต่ในสิ่งที่
จำเป็น สิ่งที่จำเป็นก็ไม่ควรเคร่งจนเกินไป
จะทำสิ่งใดควรซึ่งหน้าหนักทางใดทางเสีย ๆ ก่อน
นั้นแหละเป็นดี

ข้าพเจ้ายังระลึกอยู่เสมอว่า วันที่ข้าพเจ้า
ลาสิกขาจากเพศภิกษุมาครองฆราวาส ข้า
พเจ้าไ้รับศีล ๕ และรับสมาทานว่าละเว้น
นิตยชั่วตลอดกาล ในข้อนี้บางทีผู้ที่ได้ย
สมบถแล้วเมื่อวันสังกขาไม่ได้เอาใจใส่กำหนด

ทองปัดอม

พฤษภา

ทงจำ หรือจำได้แล้วปล่อยให้ลืมเสียก็เย็น
ไว้ เพราะเคยเห็นบางคนไ้ละเลยข้อปฏิบัติ
ในศีล ๕ เสียก็เคยวณิ ฉะนั้นการถือศีล
จึง ควรหมั่น ระลึกถึงการ สมาทานไว้ เสมอ ๆ
เพื่อเป็นการระวังสติให้บังเกิดหิริโอตตปปี ระ
ไ้ ไม่ประพฤติกิความชวนั้น ๆ ซึ่งบังเกิดมิชน
เฉพาะหน้า เมื่อระลึกได้แล้วก็ไม่ควรจะ
ปล่อยตามใจตนเองให้มากเกินไ้ไป แม้ ศีล
จะคงงาตบียง ก็ควรเลือกให้ชากแต่ที่ไม
สำคัญ ศีลที่สำคัญ ๆ อย่าปล่อยให้ชากไ้
ก่งเช่น ครกหนึ่งข้าพเจ้าไปเที่ยวตามชนบทกับ
หมู่ญาติ ในหมู่ญาติเหล่านั้นเป็นผู้หญิง
ทั้งสี่ มีผู้ชายแค่ละเพาะข้าพเจ้าคนเดียว
เมื่อได้พักที่ขานญาติด้วยกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
บรรดาญาติก็ชักชวนกันออกไปเที่ยวชมสถานที่
ต่าง ๆ เพื่อเป็นการออกกำลังกายในยามว่าง
ครั้นเที่ยวไปถึงวัดแห่งหนึ่ง เผอิญวันนั้นเย็นวัน
ธรรมสวนะ พอใกล้ย่ำรุ่งสักกำลังเข้านั่ง
ฟังเทศน์กันมาก ญาติ ๆ ของข้าพเจ้าก็
ชักชวนให้พ่เทศน์ ข้าพเจ้าก็ชักชวนเขาไ้ไ้
พวกสัปปุสัต์ที่ถืออุโบสถอาราธนาศีล ๘ ข้า
พเจ้าก็เลือกกับแต่เพียงศีล ๕ เพราะเคยเชื่

การ ออกเข้าเย็น เมื่อคราวอุปสมบท มา ครั้งหนึ่ง
แล้ว และถึงแม้จะต้องมาออกก็เพียงแต่วัน
เดียว ข้าพเจ้าก็เห็นว่าไม่เป็นการจำเ็น เมื่อ
ฟังเทศน์จบแล้ว ก็พอสมควรแก่เวลา ที่ จะเริ
กลยยังที่พัก ครั้นเริมาตามทาง มีคน
ชมนมกันอยู่ในบ้านหนึ่ง เรียบชอข้าพเจ้า พอ
ข้าพเจ้าเห็นหน้าจะเริออก ก็เห็นเพื่อนที่เคย
รู้จักกับข้าพเจ้า คนหนึ่ง วิ่งลงมาจากเรือนร้อง
เชิญให้ข้าพเจ้าขึ้นไปรับประทานน้ำชาลกับเขา
ข้าพเจ้าพ่อกิดเริเอนเท่าไร เขาก็ไม่ยอม ลง
ท่าย ข้าพเจ้าถกถกการสมาทานศีล - เราละ
แก้ตัวอย่างไรก็จึงจะไม่ให้ ศีลชาก ทนไ้ทน
ปากก็พ่กลยออกไปว่า “มิชระ” เขา
เหลียวมามองดูพวกญาติ ๆ ของข้าพเจ้าแล้วก็
หัวเราะ เขาจะนึกอย่างไรก็ไม่ทราบ เขา
จึงยอมปล่อยให้ข้าพเจ้ามาโดยก็ ข้าพเจ้า
ยังนึกไม่หาย ว่านเรวับศีลมาหยก ๆ มาปล่อย
ให้ ศีลชากเสียหน่อยหนึ่งแล้ว การที่ข้าพเจ้า
คอยกับเขาว่า มิชระ แต่จะอะไรของข้าพเจ้า
ก็ไม่มัสถกับก็เคย กลยเ็นเวลาว่างที่สัคของ
ข้าพเจ้าเสียก้วยชา ยังนึกถกถกการบิศีลถกยัง
พาให้กลุ้มไ้ ครั้นจะหันมาปลงอาบก็กับ

พ.ศ. ๒๔๗๒

การถือศีล

พวกญาติ ๆ ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะศีล ๕ ยกใหญ่ มีอาการปางตาย เคารวะหักขาพเจ้า
ท่านไม่เคยบัญญัติไว้ว่าให้ปลงได้ ฉะนั้น มิได้เข้าไปร่วมวงกับเขาคัวย ทั้งนี้ ก็โดย
อะไรก็ไม่ดีกว่าพยายามทำดี เมื่อคิดเช่นนั้น คุณานคุณของการถือศีลนั้นเอง
แล้ว ขาพเจ้าทำเรื่องอื่น ๆ มานักแทน และ การถือศีลนั้นประโยชน์ โดยอเนกประการ
หาเรื่องคุยเสียกับพวกญาติ ๆ ไม่ช้าเรื่องวัยศีล สมควรทบทวนที่ระหมื่นปฏิบัติ แม้ไม่ได้มาก
ก็อันตรายเกินไป ครั้นรุ่งขึ้นก็ทราบบ้างว่า ถิ่นอยู่ ย่อมเป็นทางนำความเจริญในภาย
บรรดาเพื่อนที่ร่วมประทานน้ำศาลอยู่ด้วยกัน ณ ที่ ภาคนั้น ทั้งเป็นส่วนหนึ่งในทางปฏิบัติ
นั้น . กัวยุทธเมื่อวัยเข้าครอรับจำกระทำให้ เชื้อกันแห่งใครศึกษา คือ ศีล สมาธิ
เกิดปากเสียงกันขึ้น ถึงกับวันพินแทบกัน ขันญา นั้นด้วย

ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช

ฉบับเก่า

—๐๐๐—

อาทเดิมยังมีเมืองหนึ่งชื่อทนต์บุรี เจ้าเมือง
ชื่อท้าวโกสัทรราช มีพระธรรมคมเหยยชื่อนาง
มหาเทวี มีพระราชบุตรผู้ชื่อนางเหมชาลา
ชายชื่อเจ้าทนต์กุมาร และยังมีเมืองหนึ่ง
ชื่อเมืองชนบทบุรี อยู่ข้างฝ่ายทิศทิศ
เจ้าเมืองชื่อท้าวองค์ราช พระธรรมคมเหย
ชื่อว่าทนต์เทวี และท้าวองค์ราชมารยซึ่ง

พระทันตชากแก้วท้าวโกสัทรราช ๆ ก็ชักหัว
ช้างเลี้ยงเมืองแก้วท้าวองค์ราช นางเหมชาลา
กับเจ้าทนต์กุมาร ก็รับเอาพระทันตชาก
ส่งไปเมืองลังกา เกิดลมร้ายสำเภาแตก
เจ้าทนต์กุมารกับนางเหมชาลาทั้งพา พระทัน
ชาก ชักขึ้นที่หาดทรายแก้วชเลียบ ก็เอา
พระธาตุฝังไว้ที่หาดทราย แล้วก็เร้นอยู่ใน
กลีบ

ยังมีพระอรหันตองค์หนึ่งชื่อพระมหาเถร
พรหมเทพ มาโดยนอากาศเห็นวัดมีพระธาตุ
ช่วงใช้ศตนาถารชน พระมหาเถรก็ลงนมัสการ
พระธาตุ นางเหมชาลากับเจ้าทนต์กุมาร
ก็เล็ดความแก่พระมหาเถร เหมือนนกกลัวมา

แล้วแต่หลัง แลพระมหาเถรทำนายว่าใน
หาดทรายชเลียบนี้ เเยงหนายงมีพระยา
องค์หนึ่งชื่อ พระยาศรีธรรมมาโลกราชจะมาก
เยี่ยมเมืองใหญ่ แล้วจะก่อพระมหาธาตุสูง
ไว้ ๓๗ วา แล้วพระมหาเถรส่งเจ้าสองพี่น้อง
ไว้ ว่ามีทักข สังโคให้เจ้าหลานถึงพระองค์
ว่าท่านแล้วพระมหาเถรก็กลับ

เจ้ากุมารทั้งสองก็พาพระชานขึ้นไป ครั้น
ถึงท่าเมืองตรังก็โดยสารสำเภาไป ถึงถลาง
ทเลใหญ่ ก็เกิดอศักรย ไข้ไ้ยสำเภาไ้ยมิได้
ชาวสำเภาที่ชวนกันว่า เจ้าทั้งสองลง
โดยสารสำเภาจึงเกิดอศักรยขึ้น และว่า
จะฆ่าเจ้าทั้งสองนั้นเสีย เจ้าทั้งสองก็ถาก
ถึงพระมหาเถร ๆ ก็นฤมิตรเป็นครูชกประมาณ
ข้างละ ๓๐๐ วา เสด็จมาในอากาศอศักรย
ก็หาย แลพระมหาเถรบอกแก่ชาวสำเภาว่า
พระยานาคพา ยวิวารขึ้นมา นมัสการ พระธาตุ
จึงเกิดอศักรย ว่าท่านแล้วพระมหาเถร
ก็เสด็จไป นายสำเภาที่ไ้ยไ้ยไปจึงเมือง
ลังกาทักข เจ้าลังกาที่รับพระธาตุขึ้นไว้บน

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระธาตุ

ปราสาทแล้ว จึงตรัสตามเจ้าสองพี่น้องว่า
จะกลับไปเมืองทนต์บุรีเล่า เจ้าลังกาให้
แต่งสำเภาให้เจ้าสองพี่น้อง แล้วบรรทุกของ
ให้เต็มสำเภา แล้วจึงแต่งราชสวไปดึง
เจ้าเมืองทนต์บุรี ว่าเป็นบุตรท้าวโกสัทรราช
ซึ่งทวงคุกในการสงครามนั้น กลับมาอยู่ใน
เมืองทนต์บุรีเล่า อย่าให้ท้าวองค์ราชทำ
อันทรายแก่เจ้าสองพี่น้อง ถ้าท้าวองค์ราช
ทำอันทรายแก่เจ้าสองพี่น้อง เห็นว่าเมือง
ทนต์บุรี ก็ยกธงตั้งการจะเป็นศึกแก่กัน แล้ว
เจ้าลังกาให้มหาพราหมณ์ ๔ คนพาพระบรม
ธาตุมาทมนานหนึ่ง ให้ส่งท้าวเจ้าสองพี่น้องขึ้น
พระที่นั่งอาสน์มณีนคร มหาพราหมณ์ก็ยกเจ้าสอง
พี่น้องขึ้นสู่สำเภามาถึงท่าทวายแก้ว มหา
พราหมณ์ก็แบ่งพระธาตุเป็นสองส่วน ส่วน
หนึ่งได้ผอบแก้วแล้วใส่แม่ขันทอง ชนม์ทรงอวย
เจ้าสองพี่น้องส่งพระธาตุแด่ก่อน ก่อพระ
เกตุยลธรรมไว้ แล้วผูกภาพนาครักษาอยู่
ยังพระธาตุส่วนหนึ่งนั้น มหาพราหมณ์ก็
พาไปเมืองทนต์บุรี

ยังมีเมืองหนึ่งชื่อท่งขาวก็ มีกำแพงสาม
ชั้นล้อมสามวันจึงรอบเมือง ประตูเมืองมีนาค
ราชเฝ้าหัวเฝ้าหาง มีปราสาทราชมณเจียร
มีพระมหาธาตุ ๓๐๐๐ ยอด ใหญ่ ๓๐ ยอด

คำซ้ายคำขวา กลางสูงสี่หมอก มีพระ
พุทธรูป ๔๐๐๐ พระองค์ เจ้าเมืองนั้นชื่อ
พระญาศรีธรรมมาโคตรราช มีพระอรรคมเหษี
ชื่อสังขเทวี มีบุตรชายสองคน หนึ่งชื่อ
ท้าวเพชรราช อายุยืนได้ ๑๐๐ ปี อีกหนึ่งชื่อ
เจ้าพญกระษัตริย์ ยังมีอายุ ๔ คนบำรุง
เจ้าเมืองนั้นอยู่ อยู่มาเกิดไข้ยลมหายิกษ
มาทำอันทราย โพรพละล้มตายเป็นอันมาก
พระญาทิพา ญาติวงษ์และโพรพละลงสำเภาใช้
โยมาท่งขาวริมชล

ยังมีพราหมณ์ ๘ คน หนึ่งชื่อพรหมสวียตาม
เนือมาตามริมทะเล มาตั้งท่าทวายชลธาร
พญแก้วท่งหนึ่งท้าวลูกหมากสง จึงพราหม
๘ คนเอาแก้วไปถวายแก่พระญาแล้วกราบทูล
ว่าไท้ท้าวทวาย แลท้าวทวายนั้นถว้างยาว
มีน้ำอยู่รอบ พระญาให้พรหมสวียนำยา
ทั้ง ๔ คนมาทนต์บุรี ยาทั้ง ๔ คนก็เขียน
แผ่นทนต์ไปถวาย พระญาให้แต่งสำเภาแล้ว
จักกันทนต์บุรีพระพุทธรูปเจ้า ๑๐๐ องค์ กับยา
ทั้ง ๔ คน พาแผ่นทนต์มัลลำนไปถวายเจ้าเมือง

ลังกา ๗ ก็ขึ้นทนต์ทนต์นา จึงตรัสตามว่า
พระสงฆ์ยังมีอายุเท่าไร ยากกราบทูลว่า
พระสงฆ์เจ้าไม่มี แลเจ้าลังกาว่ายังมีพระ
สงฆ์องค์หนึ่ง ชื่อพระพุทธรูปคำแลนเร เกตุวิเวท

ฉะบับเก่า

พฤษภา

กันภัยเพื่อนสงฆ์ เจ้าเมืองสิงคภาชไทยกันเสีย
เจ้ากูไม่ลงให้ก็ให้นมคนเจ้ากูไปเลิก พระ
พุทธคำเถียรถึงล้าเอามาด้วยยากทั้ง ๔ คน
ยังมี พระญาศรี ชรรมาโคกราช ฯ ที่มีน้ำใจ
ศรัทธาในการกุศลให้เกลี้ยกล่อมผู้คน ซึ่งอยู่
คงเข้ามาสมาประชุมกันเป็นอันมาก แล้ว
พระญาศรีชรรมาโคกราช เจ้าพงษ์กระษัตริย์
แลพระพุทธานุภาพทั้ง ๔ คน ปฤกษา
กันจะตั้งเมืองหาคทวาย แล้วจะก่อพระเจดีย์
แลพระพุทธรูปไว้ ครั้นสนทนากันแล้ว พอ
เกิดไข้ยบคนล้มตายเป็นอันมาก พระญา
กับพระพุทธานุภาพทั้ง ๔ คนพาญาติวงศ์
ช้างม้าหนีไปอยู่ระแวกมอญโคกคทาหาคทวายชเล
รอบนั้นแล เมื่อศักราชได้ ๑๐๕๘ ปี พระญา
ศรีชรรมาโคกราชก็สร้าง การถนอมหาคทวาย
ชเลรอบ เป็นเมืองนครศรีธรรมราชมหานคร
แล้วสั่งให้ทำอิฐทำปูนก่อพระธาตุครั้งนั้น แล
ยังมีพระสิ่งศักดิ์สงฆเสมาแต่เมืองสิงคภาชมา
เกาะบนแลพนมาลงหาคทวายแล้วก็จะก่อพระ
มหาธาตุนั้น

ครั้นนั้นยังมี พระยา ชรรมา โคกราชองค์
หนึ่งเป็นเจ้าเมืองมัทยประเทศ มีพระวรค
มเหยฮอนางสันทมิดรา ให้นำเกลี้ยถือพระ
ราชสารมาถึงพระญาศรีชรรมาโคกราชในราช

สารนั้นว่า พระญา ศรีชรรมาโคก ราช ก่อ พระ
มหาธาตุ ๘๔,๐๐๐ พระองค์ แต่ยังมีได้พระ
บรมธาตุไปประจักษ์ความไปว่าพระญาศรีชรรมา
โคกราช ก่อพระมหาธาตุองค์หนึ่งสูง ๓๖ วา
แล้วยกพระบรมธาตุขึ้นประจักษ์พระบรมธาตุ แล
เมืองมัทยประเทศ พระธาตุ ๘๔,๐๐๐ ยัง
หาได้พระบรมธาตุไปประจักษ์ไม่ จะขอแบ่ง
พระธาตุไปประจักษ์ ครั้งแจ้งในราชสารนั้นแล้ว
พระญาให้นำนักเกลี้ยสั่งสอน ยากทั้ง ๔ คน
เล่าเรียนสวดมนต์ ไหว้พระ คามนนักเกลี้ยเรียน
มา แลปฤกษาว่าจะคิดค้นใด ที่จะรู้แห่ง
พระธาตุ จะเอาขึ้น จะได้แก่ ประจักษ์ พระเจดีย์
๘๔,๐๐๐ พระองค์ พระญาให้เอาทองเท่า
ลูกพลัดลูกค้อมมาเข้าทั่วทั้งเมือง

ยังมีผู้เฒ่าคนหนึ่งอายุ ได้ ๑๒๐ ปีว่ารู้แห่ง
อำมาตย์เอาทองสั่งให้ แล้วเกาะตัวผู้เฒ่า
นั้นมาทูลแก่พระญา ก็ถามผู้เฒ่ากราบทูลว่า
เมื่อก่อนข้าพเจ้าย่นชย บิศาของข้าพเจ้าได้
เอาลูกไม้ ไปถวายท่าน พระญาให้นำ
ไปชุกลง พยพระเจดีย์มาภาพนค รักษายอยู่
เอาขึ้นได้ พระญาให้นำเอาทองเท่าลูกพลัด
แขวนค้อมมา ไปเข้าหาผู้เฒ่าภาพนค

ครั้นนั้นยังมีพระผู้หนึ่งชื่อนายบันทึ แล
บิศานั้นไปเรียนศิลปวิชาเมืองโรมพิไลย ครั้น

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระชาติ

ได้แล้วเอาน้ำหมักสักไว้ ทาลาแล้วกลั้วมา
พระอาจารย์ ใช้ ภาพยนต์มา ตัก คีระ เขาไป
อักษรรินนินชาฟเจ้าเขนเรียนไว้ อามาศยัก
เอาทองให้แล้วพาควั บรมมา พระญาติให้แก่
ภาพยนต์ จักรอนชนไปถึง พระอินทร์ ๆ
ก็ใช้พระวิศณุกรรมมากพระชาติขึ้น พระญาติ
ก็ขึ้นไป เมือง มัทมัย ประเทศ ตามมัทมา มาขอ
นั้น จักรวิศณุกรรมช่วยพระญาติก่อนพระ
ญาติพระบรมราชบุตรไว้ แล้วตวงเมือง
สิบสองนักษัตร ขึ้นแก่ เมืองนครศรีธรรมราช
ยี่สิบสองเมืองสาธิตตราหนหนึ่ง บัณเฑาะ
ตาดึงตราโคหนหนึ่ง ยี่สิบสองเมืองกลันตันดิ
ตราเส็ดหนหนึ่ง ยี่สิบสองเมืองปาทิงดิตรวาทาย
หนหนึ่ง ยี่สิบสองเมืองไทโรดิตรวาทายใหญ่หน
ยี่สิบสองเมืองพทลดิตรวาทายเล็กหน ยี่สิบสอง
เมืองตรังดิตรวาทายหน ยี่สิบสองเมืองชุมพร
ดิตรวาทายหน ยี่สิบสองเมืองบันทายสมดิตร
วาทายหน ยี่สิบสองเมืองยเลดิตรวาทายใหญ่หน
ยี่สิบสองเมืองตะกั่วดิตรวาทายหน ยี่สิบสอง
เมืองกระดิตรวาทายหน เข้ากัน ๑๒ เมือง
มาช่วย ทำอุยูน ก่อ พระ มหาชาติ ขึ้น ยังหา
สำเร็จไม่ พอใช้ทาลงพระญาติภาพญาติวงษ
ลงลำภาหน ใช้ ใบงัดกลางเส็ดผู้คนตาย
สิ้น เมืองนगरอยู่คร่งหน

เมื่อศักราชได้ ๑๑๕๖ ปี ยังมีพระญาติ
องค์หนึ่งชื่อพระญาติโคตรว มาแต่ฝ่าย
ตะวันตก นางธรรมะเขมยชื่อนางจันทาทา
น้องชายคนหนึ่งชื่อเจ้าธรรมะภักดิ์ ใ
เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช แลพระสืบท
มาประทัณิณพระชาติด้วย ๗ วันก็จากเมือง
นครไปเมืองเชียงใหม่ พระญาติโคตรวถึง
แก่กรรม ท้าวธรรมะภักดิ์ ผู้น้อง ใ
เจ้าเมืองนั้น เมื่อศักราช ๑๑๕๘ ปี ท้าว
ธรรมะภักดิ์ถึงแก่ความตาย
ยังมี พระญาติ องค์หนึ่งชื่อ ท้าวศรีธรรม
โคตรว เป็นเจ้าเมืองอินทปัตย์ น้องชาย
ชื่อท้าวจันทาทา ๑ ชื่อท้าวพงษ์สุธา ๑ พ
ญาติวงษ โพรพลงช้างมาหนใช้ทำ กั้นคองมา
ช้านานประมาณได้ ๘-๘ ปี มาถึงหาก
ทรายแก้วพมพรมสืบททำไร่อยู่ นายเทียน
บัณฑิตเป็นชื่อยี่คนหนหนึ่ง แลพลพระญาติ
ธรรมมาโคตรวชยภักดิ์มาเคื่อนทปัตย์ ๓๐,๐๐๐
เกณฑ์ค่ายลงมันแล้วเกณฑ์ทำนาทำไร่ แลเกณฑ์
ทำอุยูนก่อกำแพงเมืองรอบ แล้วก่อพระมหา
ชาติขึ้นตามพระญาติ ธรรมมา โคตรว ทำไว้
แต่ก่อน
ครั้นนั้นยังมีชาวอวยพมยอยู่เมืองหงสาวดี
กับคน ๑๐๐ หน พาทะยติไปถวายพระบาท

ฉะบับเก่า

พฤษภา

ในเมืองลังกา ต้องลมร้ายสำเภาแตกซึก
 ชนปากพนัง พระยชชนปากพนังชาวปากน้ำ
 พาชนมาถวาย สั่งให้เอาพระยชกลงไว้ที่
 ท้องพระโรง แลผชาวอินทพญักษ์คน ๑๐ คน
 ซึกชนปากพนังเคียรตามริมทะเล มาถึงปากน้ำ
 พระญาน้อยชาวปากน้ำพาตัวมาเฝ้า ผชาว
 เห็นพระยชผชาวกริ่งให้ พระญาก็ก้าม
 ผชาว ๆ ก็เล่าความแต่ต้นแรกมานั้น แล
 พระญาก็กให้แต่ง สำเภาให้ผชาวไปเมือง หงษา
 วกินมณฑพระสงฆ์ ผชาวก็ลงสำเภาไปนิมนต์
 พระสงฆ์มา ๒ พระองค์ องค์หนึ่งชื่อมหา
 ปรีเบนทศศิริ องค์หนึ่งชื่อมหาเถรสังฆานุเทพ
 ฝ่ายนักเรียน ทั้งสอง พระองค์มาทำพระชาก
 ลงปูนเสร็จแล้ว พระญาให้แต่งสำเภาไป
 นิมนต์พระสงฆ์เมืองลังกา มาเสกพระมหาชาก
 ครานั้นยังมี สำเภาลำหนึ่งซึกชน ปากน้ำ
 พระญาน้อย ในสำเภานั้นมีแต่สังฆกษะแฉง
 เก็มลำสำเภาแต่คนไม่มี พระญาก็กให้เอา
 กษะแฉงมามุงรอบพระมหาชาก สันนนัก
 ให้ฝนเทินสัน แล้วมีคราไปถึงเมืองชน
 ทั้ง ๑๒ นักษัตริย์มาทำบุญฉลองพระชาก จึง
 ปรากฏไปถึงท้าวพิไชยเทพเชียงภวา ผู้เป็น
 บิดาท้าวอู่ทองเจ้ากรุงศรีอยุธยา ท้าวอู่ทอง
 ยกไพร่พลสืบแสนเจ็ดพันสามร้อย มาคัง

อยู่แม่น้ำแห่งหนึ่ง มีพระราชสาวมาถึงพระญา
 ศิริธรรมมาโคกราช ๆ ก็จักเอาพลเมืองโคยสืบ
 แสนเจ็ดพันสามร้อยเท่ากับพลท้าวอู่ทอง ยก
 ไปคังทำกำเร ท้าวอู่ทองยกไปคังขางคการ
 ทำเพหารอารามไปทุกแห่งจนถึงขางคการ แล
 ทหารทัพหน้าทั้งสองฝ่ายรบกัน ไพร่พลทั้งสอง
 ฝ่ายล้มตายเย็นอันมาก พระญาศิริธรรมมา
 โคกราชคำหริในพระไทย ว่าท้าวเรานี้ได้
 สร้างเจ็ยวิหารแลก้อพระพุทธรูปปลูกไม้พระ
 ศิริมหาโพธิ แลได้ยกพระมาลิกะเจ็ย ที่
 เมืองอินทปัตถ์ แลทำประทุ ๒ ประคัจจคน
 ทำวันพันคำลึงทอง แลพระบรมมอญคหนึ่ง
 ทำทวยสามฤดูยาว ๕ เส้น พระเจ็ยสูง
 สุกหมอก อีสูงยาว ๕ วา หนา ๑ วา พระ
 ระเบียงสูง ๑๕ วา ระเบียงสูงเส้นหนึ่ง หนา
 เสา ๕ ศอก แป่ย่อมหิน พระนั่งย่อมสามฤดู
 สูงละองค์ ๑๕ วา ตะกั่วคากทองพระระเบียง
 หนา ๖ นิ้ว ย่นปรางกว้าง ๒ เส้น เหลี่ยม
 เสาพระเจ็ยกว้างเหลี่ยมละ ๒ เส้น กระโถ
 ฉัตร หิน ๕ วา แม่กระโถเหล็กใหญ่ ๕ กำ
 ลูก ๓ กำ ขึ้นดังปรางย่น หงษ์ทอง ๔ ตัว
 ย่อมทองเนื้อแล้ว ๆ มาทำพระ มาลิกะเจ็ย
 ปลูก พระศิริมหาโพธิแลจำเรญ พระ มหาชาก
 เมืองนครศิริธรรมราช แล้วไปนิมนต์พระ

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระธาตุ

เมื่อถึงกาลเมืองหงษา มาทำบุญฉลองพระธาตุ
ไ้จำแนกแจกทานเป็นอันมาก แลทำศก
กันรพลล้มตายก็เข็นนาบเรไปเป็นอันมาก จะ
ขอเงินไมตรี นึง อาศน์เคียว กัน กับ ท้าว อู่ทอง
เมื่อท้าวอู่ทองกับท้าวศรีธรรมมาโคกราช จะเป็น
ไมตรีกันนั้น ท้าวอู่ทองขนบนแท่นแก้ว
พระญาศรีธรรมมาโคกระซนไปมิไ้ ท้าว
อู่ทองก็ทรงพระกรซน มงกุฎของพระเจ้าศรี
ธรรมมาโคตกจากพระเศียร แล้วย้าวศรี
ธรรมมาโคสัญญาว่า เมื่อตัวพระองค์กับ
อนาชาของพระองค์ยังอยู่ให้ เป็นทอง แผ่นเคียว
กัน ถ้าท้าวอู่ทองต้องประสงค์สิ่งใดระ จักแ่ง
ให้ นานไปโยงหนำให้มาชนกรุงศรีอยุธยา
ฝ่ายท้าวอู่ทองก็รับเป็นไมตรีแก่กัน แล้วย้าว
อู่ทองว่าถ้าท้าว ศรี ธรรมมา โคกราช ต้อง การ
สิ่งใดท้าวอู่ทองจะจักให้มา เเราหาความกัน
แล้ว ท้าวองค์ต่างยกไพร่พลคืนเมือง

ท้าวศรีธรรมมาโคก็ตั้งอาวรามก่อพระเจดีย์
ปลูกพระศรีมหาโพธิ์รายทางมาจนถึงเมืองนคร
ตั้งแต่นั้นทั้ง สองอาราไ้แ่ง ของ บรรณาการ
คอยแทนกันมิไ้ขาดขย เมื่อพระญาศรีธรรมมา
โคถึงแก่กรรม เมื่อศักราช ๑๒๐๐ ปี
พระญาจันทกานเป็นเจ้าเมือง พระยาพงษา
สุธาเป็นพระญาจันทกาน ทั้งฝ่ายทักษิณ

พระมหาธาตุเป็นเมืองพระเวียง อยู่มาท้าว
ศรีธรรมมาโคถึงแก่กรรม พระยาจันทกาน
ผู้ขึ้นเป็นเจ้าเมือง ครั้นนั้นเจ้าเมืองชวายก
ไพร่พลมาทางเรือ มารบเอา เมือง มิไ้
ชวาก็เอาเงิน ปรายเข้า กอ มิไ้ แล้วกลับไป
อยู่มาภายหลังชาวเมืองฉาง มิไ้เกี่ยวเงินชว
กลับมารบอีกเล่า เจ้าเมืองแต่งทหารออกรบ
อยู่ แล้วเจ้าเมืองพาญาติวงศ์ออกจากเมือง
ไปอยู่เขาแดง แลกรมการรบกับชวา ๆ ก็
แตกไป ภายหลังชวายกไพร่มาทอศอยณ
ปากน้ำ มีราชสารมาว่าเจ้าเมืองชวาให้เอา
ลูกสาวมาถวาย ให้เจ้าเมืองนครลงไปรับ
พระญาก็แต่งไพร่พลลงไป ชวาก็จับตัวพระญา
ไ้ นางอรขรรคมเหียรก็ตามพระญาไปถึงเกาะ
อันหนึ่งไ้ชื่อว่เกาะนาง ไ้โดยครั้นนั้นชวา
ก็ให้เจ้าเมืองผูก ด้วยโซ่เย็ดแก่ ชวา ๆ ก็ให้
พระญาคืนมาเป็นเจ้าเมืองอยู่เล่า

อยู่มายังมีพระมหาเถรองค์หนึ่งชื่อสังจาน
เทพอยู่เมืองนครบ้ำพริก รื้อญาติโยมมา
อยู่ เมือง นคร ศรี ธรรมราช ด้วย พระ มหาเถร
พรหมสริย ขอให้ตั้งเขตอาวรามปลูกพระศรี
มหาโพธิ์ก่อพระเจดีย์ก่อกำแพงไว้ ให้ญาติ
โยมรักษายศตามพระญาทิศด้วยไว้นั้น ไ้
ชื่อว่าวัคพเคม อยู่มาลูกนายเทียบมัจฉาพิศ

ละยับเก่า

พฤษภา

ทวยข้าสาวของพระญา ๆ ก็ให้จับมาเสีย จึง พระญาชวาให้มาเฝ้าช่วย พระญาไม่ให้
ลูกนายเทียนเล่นเข้าในวัด พระมหาเถร พระญาชวาทักท้วงเรื่อยมา พระญาไม่ให้
ไม่ให้ อยู่มาลูกนายเทียนไปทำงาน พระญา พังพการยื่นทวารอภัยรับ พังพการฆ่าพวก
รักให้คนจับมาเสีย พระมหาเถรรู้ก็เคืองใจ ชวาเสียสามสิบคนสี่สิบคนทุกวัน พลชวา
หรือญาติโยมออกไปก่อนพระ วิหารพระ พุทธรูป
ก็บอกว่าทักท้วงทนาย แล้วไปตั้งอารามอยู่
เขาน้อย พระมหาเถรถึงแก่กรรม พระญา
ก็ขึ้นไปแต่งการศพ ก็บอกว่าเขาคบพนม
แล้วพระญาทุกคนมอง จึงพระญาชวาให้
มาเฝ้าช่วยใช้เย็บไขโก่โดยพระญาผู้คน

อยู่มายังมี เด็ก คน ห้าง พ่อ แม่ เชื้อ ใจ อยู่
ค้าขายบนฟลัดขึ้น เขาถูกไล่ไล่ไล่ไว้ริมไม้กลาง
นามสัตว์หนึ่งเขาแก้วมาไว้ในเปล พ่อแม่แน่น
ก็แก้ดวงซอลกว่าพังพการ ครั้นเด็กใหญ่
เลี้ยงโคกระบือโค ก็เกิดทักหลายก็มาเล่นทวย
พังพการ ๆ ให้ทวยไม่ภาเขคนละเล่ม วันหนึ่ง
พังพการชวนพวกเด็กอีกปลา แล้วให้สัญญา
แก่กันว่า ถ้าปลาก่อนหน้าก็ผู้ใดจะคักหัวเสีย
ปลาวังออกหน้าทักเด็กคนหนึ่ง พังพการก็เอา
คาบภาเขคักหัวเด็กนั้นขาดตาย พ่อเด็กไป
บอกกรมเมือง ๆ ไปทูลแก่พระญา ๆ ให้หา
ตัวเด็กนั้นมา เด็กนั้นเอาแก้วถวายแก่พระญา ๆ
ก็เอาเด็กนั้นเป็นบุตร พระญาผู้คักแขวงเมือง
กับชวา พระญาผู้ให้ชุกคูรอบเมืองพระเวียง

พระญาชวาให้มาเฝ้าช่วย พระญาไม่ให้
พระญาชวาทักท้วงเรื่อยมา พระญาไม่ให้
พังพการยื่นทวารอภัยรับ พังพการฆ่าพวก
ชวาเสียสามสิบคนสี่สิบคนทุกวัน พลชวา
ตายมากนัก และโคเห็นตัวพังพการก็ทำไม่
ชวาทักท้วงทนาย พระญาผู้แย่งเมืองให้
พังพการฝ่ายหนึ่ง พระญามั่งแก่กรรม
ก็เกิดใช้หา ชาว เมือง ล้ม ตาย ทลายใช้ไปอยู่
ตรอกหัวตรอกเขา เมืองถ้างอยู่ช้านาน

ยังมีกรมทหารชาลคน นายนครทาสรา
กับคนทั้งหญิงทั้งชาย ๑๐๐ คน มาตั้ง
อยู่สักทำนาชื่อว่าเมืองลานตาก ก็เกิดลูก
ชื่อพระหล้า ๆ ก็เกิดลูกชื่อ พระศรีมหาราชา
เป็นผีใหญ่อยู่เมืองลานตาก ยังมีขุนศรี
แปดอ้อมแสนเมืองขวางอยู่เมืองสระ มีพราน
แปดคนตามเนื้อหลงมาพบพระเจ้ายักษ์ จึง
นาคักกันไป บอก กับ ขุนศรีพล แปด อ้อม แสน
เมืองขวาง เมืองสระนั้นขุนแก่เมืองนคร
ศรีธรรมราช และเมืองสระนั้นเกิดใช้หา จึง
แม่นางเอวริศ มาตั้ง เมือง สระนั้น มาพบ เมือง
แล้วมาตั้งทุ่งหลวงทศเมือง

ยังมี นายไทยผู้หนึ่ง ชาว กรุงศรี อยู่ทวย
ใช้เรือมา ทอด อยู่ ปาก น้ำ นคร ศรี ธรรมราช
นายไทยวางว่า ๆ นั้นจัก นายไทยถามว่า

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระธาตุ

มาพบพระเจ้ายศิมา แล้วพบเจ้าไทยสององค์
องค์หนึ่งชื่อมหาเถรพุทธสาธ องค์หนึ่งชื่อ
มหาเถรพรหมสุริยเทวโคจรมา นายไทย
ก็เล่าความแก่เจ้าไทย ๆ ให้นำไปคุยพระเจ้ายศิ
มา แล้วนายไทยก็ลงเรือไป ภายหลัง
เจ้าไทยทั้งสอง พยพระมหาธาตุทลายลง เทียม
พระบรมรังก รอยเลือดอาสนกนกันทน
เจ้าไทยก็กลับไปอยู่อารามก็เก่าเล่า

ยังมีสาวชวริยพมอยู่กรุงศรีอยุธยา ใช้
เรือมาทออยู่ปากน้ำพระญา แลมาพบเจ้าไทย
ทั้งสองพระองค์ แลสาวชวริยพมก็นำพา
คำราชพงษาว่า ว่าเมืองนครผู้เจ้าผู้ แก่
แห่งสาว มาทำพระมหาธาตุ ทอ อยู่ ชำนาญ
แล้วจึงพระมหาเถรบอกเมืองร้างเสียชำนาน
แล้ว พระมหาธาตุก็ทลายลงถึงบรมรังก
สาวชวริยพมก็พาเจ้าไทยทั้งสองไปแล้วต่าง แล้ว
จากหมายกว้างยาวบรมรังกพระมหาธาตุแลพระ
พุทธพระเจ้ายศิมาแลจึงทอผ้าแกเมือง แล้ว
สาวชวริยพม ก็ลงเรือไปกรุงศรีอยุธยา นำ
เอาเรื่องราวขึ้นถวายพระเจ้าอยู่หัว ๆ รัชสังให้
นิมนต์ไปเรียนทศศิริชาวหงสาวดี ซึ่งมาอยู่
กรุงศรีอยุธยา มหาไยเรียนทศศิริออกมา
กนิยานแว้งเจ้าพระบรมธาตุ มาด้วยพระมหา
ไยเรียน แล้วมีความาให้นิมนต์พระสงฆ์มา

ช่วยแต่งพระบรมธาตุ แลพระสงฆ์ทั้งหลาย
รื้อญาติโยมมาวิงษาพระบรมธาตุแลพระสงฆ์
ทั้งหลายมาฟังพระบรมธาตุแล้ว กลับไป รื้อญาติ
โยม จึงนิมนต์พระ มหาเถรสุทธิชาติพงษ์ หรือ
ญาติโยมมาแต่ชนอม นายผ่องหัวพันคุมไพร่
ช่วยพันไพร่พลตามมาสว่างวัดมิ่งคุก มหาเถร
เหมรังศรีหรือญาติ โยมมาแต่ โอง ทพาน สร้าง
วัดชนน นิมนต์มหาเถรเทศ มาแต่ยายคลัง
หรือญาติโยมไพร่ช่วยพัน ศรี ชนา มา สร้างวัด
จันทร์เม้าล พระมหาเถรมังคลาจารย์หรือญาติ
โยมมาแต่ภูทลวง สร้างวัดหริศพระธาตุ
พระมหาเถรโชติบาลมาแต่ยักโวกเขาพระบาท
กนิยานมัทสรี สร้างวัดฝาง พระมหาเถร
สรพเศษมาแต่โองทพานหรือญาติไพร่ช่วย พัน
ศรีชนาสร้างวัดอาคณเฑระธาตุ พระมหาเถร
อนรท หรือ ญาติโยม มา แต่ยักโสทร สร้าง วัด
ประดู่ พระมหาเถรพมหรือญาติโยมมาแต่
เพชบุรี สร้างวัดกโนทพยัพพระมหาธาตุ
จึงมหาไยเรียนทศศิริ ปลุกภูอยู่พายัพ
พระมหาธาตุ จึงมหาเถรมงคลเอาไม้ศรี
มหาโพธิใส่ข้างทองลง สำเนาหรือญาติโยมมา
แต่เมืองลังกา สร้างวัดพลับปลุกพระศรี
มหาโพธิ ฝ่ายอุตรพระมหาธาตุปลุกทั้งข้าง
ทอง แลวก้ออาสน์ ล้อมรอบก้อพระพุทธรูป

ฉบับเก่า

พจนาน

สามบ้าน ฝ่ายขั้จิมก่อพระบรมมอค์หนึ่ง
พระ ระเบียบ รอย ๒๘ ห้อง ชื่อว่า พระ โพธิ
มดณเขียร จังพระมหาปเรียนทศศรีแลธขาว
อริยพงษ์นายแวงนิมนต์พระมหาเถรพุทธสาคร
วัดพระเคิมเป็นข้าแก้วตามพระบรรพต พระ
เจ้าอยู่หัวให้นางแม่เรือน หลวงรับ พระ พุทธรูป
มาใส่บาตรทำง แต่มีคราออก มาให้แม่
เจ้าเรือนหลวง ๕๐ หวังงานเป็นข้าพระทานพระ
กนิษฐา จังพระสงฆ์ทั้งหลายกับพระศรี
มหาราชเจ้าเมืองลานครกา กัชกชวณคน
ช้องห้วยช้องเขาออก มาแต่งพระ มหาธาตุแต่
ยอกลงมาถึงบรรลัภ แล้วทำการฉลอง
พระธาตุ พระศรีมหาราชสร้างวัดหริ
พระธาตุ พระมหาเถรมงคลประชาออกมาแต่
กรุงศรีอยุธยา พระศรีมหาราชานิมนต์
ให้อยู่อารามนี้ ๆ ช้องกะจันเก่าห้อง พระ
ศรีมหาราชาก่อชกัแล้วหารแล้ว พระศรี
มหาราชาดังแก่กรรม ขุนอินทราผูลูกกิน
เมืองลานครกาอยู่ เมียขุนอินทราชื่อนางเออย
ลูกชายชื่อนายศรี ลูกหญิงชื่อนางราม มี
พระราชโองการออกมาว่าให้ขุนอินทราแต่ง
ลูกเข้าไปถวาย ขุนอินทราแต่งลูกหมอช้าง
เข้าไปแทน หมอช้างก็ตามลูกเข้าไปถวาย
หมอช้างให้กราบทูลว่า ขุนอินทราหาเอา

ลูกสาวเข้ามาถวายไม่ ไปรคให้ข้าหลวง
ออกมาสืบ ๆ สมตามถ้อยคำหมอช้างกราบทูล
จึงให้เอาขุนอินทราไปตีเสียที่ประตูทำชี แล้ว
เอาลูกเมียผู้คนเข้าไปเป็นข้าหลวง นายศรี
ลูกขุนอินทราคนนี้ ไปรคให้เป็นนายทนต์
แต่นั้นมาเมืองนครศรีธรรมราชก็อันทรธานเป็น
ข้ามนาน ทาผู้ ก็นเมืองมิได้
เมื่อศักราชได้ ๑๘๑๕ ปี มีพระโองการ
ให้นายศรีทนต์ออกมาขึ้นเมืองนครศรีธรรมราช
จึงพระมหา ปเรียนทศศรีแลพระสงฆ์ทั้งหลาย
ทำเรื่องราวให้ชาวอริยพงษ์กับนายแวงเอาเข้า
ไปถวาย มีรับสั่งให้นายช่างเอาทองแดงหล่อ
ยอกพระมหาธาตุยอกทองเต็มแล้ว ให้ชาว
อริยพงษ์รับออกมา คริสให้นายสามราชหงษ์
ออกมาทำสารบาญชี ญาติโยมพระสงฆ์
ทั้งปวง ให้ชักจากส่วยจากอากรจากธนา
ประชาชาติ ให้เป็นเชิงเป็นตระกลข้าพระ
นายสามราชหงษ์ทำบาญชีเข้าพระ โยมสงฆ์
ทั้งปวงอันรือมาอยู่ นั้น ทำพระระเบียบล้อม
พระธาตุแล้วทำ กำแพงล้อม พระ ระเบียบ ทั้ง ส
ด้าน แล้วทำทห้องพระระเบียบให้แก่
พระสงฆ์ผู้ต้องพระราชนิมนต์นั้น ได้แก่มหา
มงคลแต่มีมอisan ๑๕ ห้อง ได้แก่โชติบาล
๒๐ ห้อง ข้างประตูเหมวังศรีธรรมศาตา

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระชาติ

แต่นั้นไปได้แก่มหาเถรสุทฺธิพงษ์ ๑๕ ห้องถึง
มมอากเณ แต่่นไปได้แก่พระสังฆเถรเพ็ช
๑๑ ห้อง ได้แก่นขุนไชยกุมารเจ้าเมืองบันทาย
สมอพระประธานห้องหนึ่ง ได้แก่พระมหาเถร
สรพเพช ๖ ห้องได้แก่พระธรรมกถัญญา ๕ ห้อง
ถึงมมทริก แต่่นไปได้แก่ศรีสุทธานเจ้าเมือง
ไทร ๕ ห้อง ได้แก่มหาเถรนั้นห้อง ๑ ได้
แก่มหาเถรมังคลาจารย์ ๒ ห้อง ได้แก่นันท
สำรีย ๑๐ ห้องทั้งประตักว้ย ได้แก่นางชี
แก้วห้อง ๑ ได้แก่กระยามิตร ๓ ห้อง ได้
แก่นขุนไชยสุวเจ้าเมืองสาบ ๔ ห้อง ได้แก่
ราชาศรีเทวเจ้าเมืองกลันตัน ๖ ห้อง ได้แก่
ขุนศรีพลแปกอ้อม แสนเมืองขวางเจ้าเมืองสระ
๔ ห้อง ได้แก่แม่นางอัวทองนายรามสักส่วย
พฤทธิยาท ๗ ห้องถึงมมพ่ายพิ แต่่นไป
ได้แก่นขุนแปกสระเจ้าเมืองทริง ๕ ห้อง ได้แก่
ราชาพิทขยาเจ้าเมืองพิทลึง ๖ ห้อง ได้แก่
ขุนธูลาเจ้าเมืองลวห้อง ๑ ได้แก่ราชรัก
หัวเมืองไสย ขุนอินทธารเจ้าเมืองเข้าก้วย
ห้อง ๑ ได้แก่นายสำภาเสมียนขุนอินทธาร
เข้าก้วย ๓ ห้อง ได้แก่นายญ้อยหัวพันส่วย
๒ ห้อง ได้แก่นายจอมศรีนายน้อยยอดมวง
ห้อง ๑ ได้แก่นายคำหัวปากห้อง ๑ ได้แก่
นางเจ้าเรือนหลวงห้อง ๑ ได้แก่มหาปเรียน

ทศศิริ ๒ ขาวอริยพงษ์นายพุนขศิริ ๑๐ ห้อง
ได้แก่มหาเถรอนรุต ๓ ห้อง ได้แก่นขุน
กลองพล ๓ ห้องถึงมมอิสานเข้ากัน ๑๖๕ ห้อง
พระพทธรูป ๑๖๕ พระองค์

แต่ทั้งมหาปเรียนทศศิริแลพระสงฆ์ทั้งหลาย
แลมหาอริยพงษ์แลนายสามราชหงษ์ ก็ให้ไว้
กำแพงรอยพระระเบียบทั้งสถานให้แก่พระสงฆ์
ทั้งปวงแลผู้ใดห้องพระทั้งปวง กำแพงฝ่าย
บูรพ์ ๔ เส้น ๑๓ วา แต่มมอิสานโยได้แก่
พงโพลโพธิมดเขียรเส้น ๖ วา ได้แก่นายรัตน
ในไชยทาสเส้น ๔ วา ได้แก่นายรักมหาเถร
เทมวังศรีถึงพระธรรมศาลา ๕ วา ได้แก่
มหาเถรสุทฺธิชาติพงษ์วัดมิ่งคุต ๑๕ วา ได้แก่
เพทาร์หลวง ๕ วานมมอากเณ คำน
ทักษิณได้แก่สังฆเถรเพ็ชเส้น ๒ วา ได้แก่
เจ้าเมืองบันทายสมอ ๕ วา ได้แก่มหาเถร
สรพเพช ๑๕ วา ได้แก่มหาเถรธรรมกถัญญา
เส้น ๒ วานมมทริก คำนยักษิณได้แก่เพทาร์
หลวง ๔ วา ได้แก่ศรีสุทธานเจ้าเมืองไทร ๕ วา
ได้แก่มหาเถรราชเสนา ๕ วา ได้แก่มหาเถร
๒ วา ได้แก่มหาเถรมังคลาจารย์ ๔ วา ได้แก่
มหานนทสำรีย ๑๕ วา ได้แก่กถัญยามิตร
๑๒ วาทั้งประตักว้ย ได้แก่นขุนไชยสุว ๕ วา
ประตักว้ยหนก้วย ได้แก่ราชาศรีเทว

ละม้ายเกล้า

พฤษภา

เจ้าเมืองกลันตัน ๕ วา ไก่แก่นขุนศรีพล
แปดอ้อม แสนเมืองขวางเจ้าเมืองสระ ๕ วา
ไต้แก่อั่วทอง นายรามช่วยพฤทธิบาท ๑๒ วา
จนมุมพายัพ แต่บ้านอุครไปไต้แก่นขุนแปดสัน
เจ้าเมืองตรัง ๘ วา ไต้แก่นราชวาทิชยา
เจ้าเมืองพัทลุง ๑๐ วา ไต้แก่นขุนรดาเจ้าเมือง
ลง ๘ วา ไต้แก่นนายณีน้อยหัวปากส่วย ๔ วา
ไต้แก่นนายจอมศรีนายน้อยขอม่วง ๒ วา ไต้
แก่นนายคำหัวปากส่วย ๒ วา ไต้แก่นนางแม่
เจ้าเรือนหลวง ขุนอินทราช่วยก้วย ๕ วา
ไต้แก่นมหาเถรเปลี่ยนทศศรี แล ผขาว อวยพงษ์
๑๕ วา ไต้แก่นมหาเถรอนรุทธิ์ ๕ วา ไต้แก่น
ขุนคลองพล ๔ วาจนมุมอีสาน เข้ากันทั้งสี่ด้าน
เป็นกำแพงเท่านั้น ๑๗ เส้นกียาวหนึ่ง

จึงพระสงฆ์ทั้งหลายร้องฟ้องว่าขอทูล
มีสัตไว้สำหรับญาติโยม ทำเป็น นางจันทน์
สำหรับอาราม สำหรับพระเถียง จึง
ขุนอินทราแลพระสงฆ์ทั้งหลาย ก็ทำการขวน
ให้นายสาม ราชพงษ์แล ผขาว อวยพงษ์เข้าไป
ถวาย จึงมีพระบรมทูลตรัสให้หาขุนอินทรา
แลพระสงฆ์เข้าไป จึงขุนอินทราแลพระสงฆ์
เข้าไป จึงมีพระบรมทูลตรัสให้ขุนรัตนกร
คุมคนสามร้อยมาวังเมืองนครศรีธรรมราช จึง
มีพระบรมทูลตรัสให้ขุนอิน ทวราเป็น ศรีมหา

ราชา ๗ ก็ทูลถวายกิจ พระศาสนาแลพระสงฆ์
ให้เจ้าคณะ ถวายขบวนแลถวายชัยพระสงฆ์
ทั้งหลาย ก็ทูลถวายทูลมีสัตขอให้นาคิโยม
พระสงฆ์ทั้งหลาย สร้างสวนไร่นาไว้สำหรับ
อาราม สำหรับพระห้องสำหรับพระสงฆ์
ทั้งหลาย แลมีพระบรมทูลให้นายสามจอม
จำพระบรมทูลออกมาถวาย ศรีมหาราชาให้
ทำสำราญญาติทูลมีสัตทั้งสองฝ่ายชลแดนไว้
แก่พระสงฆ์เจ้า ให้นาคิสร้างสวนไร่นา
ดินป่า สำหรับพระห้องพระเถียงแลพระสงฆ์
เมอมศาตกราช ๑๕๕๐ บันนี้ จึงศรีมหา
ราชาแล นายสาม จอม แยก ดิน ป่าแลหัวปาก
นายคำ ให้แก่พระ มหาธาตุเจ้า ๑๕๐ เส้น
ฝ่าย บุรพ ให้ อ่างแดง สาขาศาพยายาล ๕ เส้น
แลให้นายศรีวิภพายาล ๕ เส้น รั้วหนึ่ง
เป็นนาจันทน์ วัดให้แก่นายทองใสหัวปาก
ในโพธิมณฑลชัย วัดให้พระกัลยา เป็น
นาจันทน์ในหัวชัย ทมวก นายทองใส พายาล
ให้ วัดกัญมีสัตให้แก่พระเกษม แล มหาเถรพท
สาคร บัณฑิติกเพิ่นพยายาลตำบลสตกเมือง
เป็นนา ๒,๐๘๕ ไร่ยัง ให้ วัดกัญมีสัตให้
แก่พระเถียงมหาเถรสุทชาติพงษ์ วัดกัญมี
สัตให้แก่นมหาเถรเหมวังศรี ให้นานแพ่ง
นายวิภพายาล อ่างเขาน้ำองมหาเถรเหม

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระธาตุ

วังศรี สร้างเป็นนางหัน ให้วิภุมมีมัสติให้
แก้มหาเถรเปรียน ทศศรี สำหรับ พระ เจริญ
๑๐ ห้อง ให้นายพุทธศรพยายาลฝ่ายทักษิณ
ต่อแกนกัวยพระธรรมศาลา ฝ่ายตะวันออก
ต่อแกนกัวยพระกัลยา ฝ่ายตะวันตกกลาง
หลวง ฝ่ายตักนแม่น้ำเป็นแกน เป็นนา
๑๑ เส้นกัวยวทอง แลฝั่งสกลาไวเป็นแกน
ทั้งสี่ทิศ ให้วิภุมมีมัสติให้แก่พระกัลยา
ให้นายส้อยฉาวพยายาล ให้วิภุมมีมัสติ
ให้แก่กุโยสธ ๖ เส้น ให้วิภุมมีมัสติให้แก่
มหาเถรสังฆเถรพิเศษ เป็นนางหันคำยบขมิ
ทรกัเมืองนาชาวเจ้าศรีว ให้แก่พระธรรมศาลา
เป็นนา ๘ เส้น เป็นนางหันมหาเถรเหมวังศรี
คำยบท่ากะสัง ให้แก่มหาสังฆเถรพิเศษคำยบ
ท่าซาก เป็นนางหันเข้าพระเป็นนา ๑๗ เส้น
ให้วิภุมมีมัสติให้แก่นายน้อยทองสุก ให้วิ
ภุมมีมัสติให้แก่พงษ์ไพลคำยบโพธิมณฑิเยร ให้
วิภุมมีมัสติให้แก่ มหาเถรโชติบาลให้นายรัก
พงษ์พญา ให้วิภุมมีมัสติให้แก่พระเกษ เป็น
นางหันมหาเถรพุทธสาคร คำยบศรอกเมือง
เป็นนา ๑๑ เส้นกัวยวทอง ให้วิภุมมีมัสติ
ให้แก่พระเยี่ยง เป็นนางหันพระมหาเถร

ธรรมราชแลมหาเถรพิเศษ ให้วิภุมมีมัสติให้
เป็นนาเชิงคกเป็นนา ๒ เส้น ฝ่ายอาคณเมือง
เป็นนาเชิงคกสังฆ ให้เจ้าคณะ ให้วิภุม
มีมัสติให้แก่พระเยี่ยง เป็นนางหันพระ
มหาเถรธรรมกัลยา ให้นายรักพยายาล
แลศรีมหาราชาแลนายสามจอมวิภุม
มีมัสติให้แก่ทั้งนี้โดยากัทั้งยวงพยายาล แลให้
พระยาคำแพงแลพระเยี่ยงทั้งนั้นกัวยแล้ว แล
ให้ขุนศรีพลเอาเชิงกัในวัดพระคูหาวิถาลา
หลวงเมืองสระให้เอา จากมาสู่พระธรรม ศาลา
ให้มหาเถรเหมวังศรีรักษา แลมหาเถรเหม
วังศรีกรังพ้องว่านางซึ่งแรกนน้อยนัก แล
จะขอคืนบ้ายคำยบนาง นำเคิมนาคร โทน อีกเล่า
จึงศรีมหาราชาแลนายสามจอมให้นายรักปลัด
ศรีมหาราชาไป วัดกินบ้าย แล นางนำเคิมนา
คร โทนอีกเล่า ให้แก่มหาเถรเหมวังศรี ๆ
ก็ให้นายวิธอ้าแครงราอ้าแครงทา น้อยมหาเถร
เหมวังศรีสร้างเป็นนางกันั้นห้องแล้ว อ้าแครง
เออຍให้แก่นายโสฬพระมหาเถรเหมวังศรี ข้าง
หัวนอนอ้าแครงทราสร้างนั้น ให้วิภุมมีมัสติ
ให้แก่อ้าแครงสัง สร้างเป็นนางหันพระเกษ
แล้วให้วิภุมมีมัสติให้นายอุ้งจันหัน เป็นนาพระ

ฉะบับเก่า

พฤษภา

กัลยนา ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้นายสามชรักแล
 อำเภงใหม่รักษา ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้นายแผ่น
 ทนาพระกัลยนา ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้มหาเถร
 เหมรังศรี ให้นางเพงสร้างเป็นนางหั้น ให้
 วิกฤมมีสัถ์ให้ ใน กัลยนาใน หัวสีย นาย หมู
 สร้างเป็นนา จังหั้น ๘ เส้น ๓ ทมวต เป็นนา
 จังหั้นเจ้าคณะ แล้ว วิกฤมมีสัถ์ค้าลทาช
 ให้แก่พระธรรมศาลา ให้นายอินสร้างเป็นนา
 เข้าพระแลจังหั้นพระมหาเถรเหมรังศรี ให้วิก
 ฤมมีสัถ์ให้แก่นายสามเพ็ช่นายจัวกัว อำเภง
 เอียบ อำเภงขุนของสร้างคดของแระ เป็นนา
 จังหั้นสำหรับพระธรรมศาลา มหาเถรเหม
 รังศรี ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้แก่นายจัวอำเภง
 เอียบ อำเภงขุนของสร้างคดของค้าลขันแด
 มาคร เป็นนาจังหั้นสำหรับพระธรรมศาลา
 มหาเถรเหมรังศรี ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้แก่น
 นายอุ่นนายคำศรีสร้างค้าลพระกระเสก เป็น
 นางหั้นมหาเถรเหมรังศรี ให้ วิกฤมมีสัถ์
 ให้แก่ชาวลางคินสร้างค้าลคณ ให้ วิกฤม
 มีสัถ์ให้แก่นมหาเถรมังคลาจาร แลมหาเถร
 นนทสวีย์สร้างค้าลขณนฤระแลพระ ให้
 นายเกิดสร้างพยาบาลสำหรับพระระเบียง ให้

วิกฤมมีสัถ์ให้แก่นายพุทธสรแลฆราวาธิยพงษ์
 ค่ายลพระเคียน สร้างเป็นนางหั้นปเวียนทศศรี
 ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้แก่นายพุทธสรแล ฆราวาธิย
 พงษ์ สร้างค้าลทาช ๓ ไร่ เป็นนามหา
 ปเวียนทศศรี ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้แก่นายพุทธศรี
 ค่ายลพายัพเมือง สร้างเป็นนาจังหั้นมหา
 ปเวียนทศศรี ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้แก่นมหาเถร
 เพ็ช ค่ายลทาชสร้างสำหรับพระระเบียง
 ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้ แก่นายคำสร้าง ค่ายลคด
 ให้ วิกฤมมีสัถ์ให้ แก่นายเทพ ค่ายลพระเคียน
 สำหรับพระธรรมศาลา แลมหาปเวียนทศศรี
 เหมรังศรี ทุ่งนโยมศรีมหาราชาแลนาย
 สามจอมแจกคินย้าให้ทุกสังกัดทุกหมู่ จัง
 ศรีมหาราชาแลนายสามจอมแจกท้าวบุญชัย
 ที่เชิงภูวกูให้แก่นางเจ้าเรือนทลง แล
 หัวสียชาวาทพระกัลยนา แลวิกให้ผู้ครอง
 เพ่งแลพระสงฆ์ชนนแก่เจ้าคณะแลพระสงฆ์
 วัดนอกวัดเสคนารายทั้งหลายให้ทุกค้าลตาม
 พระบรรพตแล้ว ให้นายสามจอมเข้าไปถวาย
 บัณคม แล้วถวายขยอนพระมหาธาตุแลพระ
 ระเบียง แล พระ โพธิ์ มณเฑียร แลพระ เกิม แล
 อารามแลบุญชัยแลญาติพระสงฆ์ แล วิกฤม

พ. ศ. ๒๔๗๒

ตำนานพระธาตุ

มีสัตว์ทั้งปวง แลนายสามจอมท้าวด้วยพระเจ้ายะ
แลพระเพทรา เลขอประคิยฐานผู้คนแล
ญาติไว้เป็นข้าพระเลขอทภูมิมีสัตว์ จึงมี
พระราชโองการอนโมทนาด้วยนายสามจอม
จึงให้นายแวงจำพระ ยรทลไปมอญ ทภูมิมีสัตว์
แลข้าพระไว้สำหรับพระนั้น แลห้ามราชการ
ทั้งปวงนั้น มีพระราชโองการไว้สำหรับ
พระแลนายสามจอมได้ ทภูมิมีสัตว์คำย้านสน
ได้พระระเบียบได้กำแพงล้อมพระมหาธาตุด้วย
แล้ว พระ ศรี มหา รา ชา สร้าง พระ วิหาร ฝ่าย
ทักษิณพระมหาธาตุ แลก่อพระเจดีย์เพทราสูง
๗ วาปีทองลงถึงอาสน์ ก่อพระพุทธรูปทั้ง
สี่ด้าน ๗ องค์แปดพระองค์ เข้ากัน ๓๒ พระองค์
พระพุทธรูปประธานด้านละองค์ เป็นพระ ๓๖
พระองค์ ได้ชื่อพระวิหารหลวง แลพระ
มหาเถรเทศรังษีสร้างพระธรรมศาลา ขุนศรี
พลแปดล้อมแดนเมืองขวาง เอาเชิงภูวัก
คุหาวัคควางวัคคำพูน เอาจากมานังพระ
ธรรมศาลา

อยู่มา พระ ศรี มหา รา ชา ถึง แก่ กรรม
ศักราช ๑๘๖๑ ปี ไปรักให้ข้าหลวงออกมา
เป็นศรีมหาราชาแต่งพระธรรมศาลา

ระเบียบล้อมพระมหาธาตุ แลก่อพระเจดีย์
วัคสภ มีพระยัญชาลให้พระศรีมหาราชา
ไปรบเมืองลานตากา ศรีมหาราชาถึงแก่กรรม
เอาศพมาไว้วัคสภ แล้วเอามาก่อเจดีย์ไว้
ในพระเค็ม ๕ ยอด
เมื่อศักราช ๑๘๔๕ ปี ไปรักให้หลวงศรี
รวางษ์มาเป็นเจ้าเมือง มาท้าวหารฝ่าย
อุตรพระธาตุ ทักษิณพระโพธิมณฑล ก่อพระ
สูง ๗ ศอกหล่อพระสามอุรุองค์ ทิ้งไว้ฝ่าย
เมืงหล่อองค์หนึ่งไว้ฝ่ายบูรพ์ ชื่อว่าเพทรา
เขียน แล้วอุทิศข้าหญิงชายไว้ว่าไว้สำหรับ
รักษาพระ ไปรักให้หลวงเพ็ญเทพรพมา
เป็นเจ้าเมือง พระภิกษุชาอัน้องพระญาติพระณ
เป็นปลัด ศัก อาริย์ภักดี เมือง แล้วไป ศัก เมือง
พักลงได้ ทิพรสาเป็นแม่ทัพไปตีได้คืนแล้ว
ศักราช ๒๐๓๕ ปี ไปรักให้พระยา
พลเทพราชมาเป็นเจ้าเมือง เณให้ทักแต่งทำ
กำแพงกำชัยไว้ แล้วเข้าไปกรุงไปทาง
เมืองสระ

เมื่อศักราช ๒๑๔๑ ปี ไปรักให้พระยา
ศรีธรรมราชเคชะมาเป็นเจ้าเมือง อูชงคน
ทำ ให้ลักปหม่าหนาเป็นแม่ทัพ เรือมารย เสียขุน

พระยัณฑ์

พฤษภ

คำแห่งปลัดนครปากพระญา ข้าศึกรุกเข้ามา แต่งเรือทุมเรือพายพล ประมาณ ห้าหมื่นเศษ
ถึงคนกำแพงฝ่ายอุทธร พระยาศรีธรรมราช รบกันเจ็ดวันเจ็ดคืน ชุนพิญจาทอกหักทัพ
อุทธรบศึกหนีไป กลางคืนศึกแตกลงเรือ ศึกเผา วิกท่าโพ เลี้ย

เมื่อศักราช ๒๑๔๔ ปี โปรกให้พระยาราม พระญาถึงแก่กรรม พระญาแก้วผู้หลานก้อ
ราชท่ายน้ำมาเ็นเจ้าเมือง เขาขุนเขาวราช พระเจ้ายบรมธาตุไว้ในพระธรรมศาลา
มาเป็นปลัด รัชชาศึกของคณะจึงพระยาให้ ศักราช ๒๑๔๗ ปี มีพระบรมทูตโปรง
ชุกคฝ่ายบูรพ์ แต่ล่าน้ำท่างอกกล่าน้ำฝ่าย ให้ พระญา ขริบาลพลราช เจ้าเมือง ตะนาวศรี
ทักษิณ มทานครมาเป็นเจ้าพระญานคร ศรีธรรมราช

เมื่อศักราช ๒๑๗๑ ปี ศึกอุทธรคนะยก เกษไชย ฤทัยพิริยวาทมพาหุเจ้าพระญานคร
มา พระญาให้คนค้าขายฝ่ายอุทธร แล ศรีธรรมราช

เช็กเกียอยู่ได้ เชนเต้ากั

ปาฐะ เรื่องการสำเร็จพระโพธิญาณ แห่งพระศากยตถาคต

ปาฐะนั้นนักปราชญ์ในรัชสมัย พระเจ้าเอกวงในราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๑๑๙๓-๑๒๒๗)
รนาไว้ และมีอรรถกถาแก้เป็นทำนองขรรคมก. ตอนอรรถกถาเป็นของจกไว้ภายหลังใน
สมัยราชวงศ์หมิง. ถ้าไม่มีอรรถกถา, เห็นจะเข้าใจได้ยาก เพราะจกเอาไว้ย้อมาก
ทำนองปุมโหร. พระพุทธประวัติในภาษาจีนดูเหมือนมีฉบับขึ้นเท่ากันนักปราชญ์จีนรนาไว้,
เพราะนอกนั้นเป็นของแปลจากฉบับสันสกฤตทั้งหมด.

เลี่ยมริคเสต

โศดะชิฟ

(๑) ข้าพเจ้าจักกล่าวปาฐะอันแสดง
เรื่องพระเช็กเกียอยู่ได้

(๒) อันว่า พระ กาย อัน บริสุทธิ
และแผ่ซ่านไปทั่วสกลนั้น แท้จริงคือ
พระลักษณะ ซึ่งไม่ อาจ มี เบื้องต้น เบื้อง
ปลายได้.

อรรถกถา — ผู้รนา ประสงค์จะ กล่าว ถึง
เรื่องความมีเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งนิรมาน
กาย ของพระองค์ จึงอ้างถึงธรรมกาย
อันไม่มีเบื้องต้นและเบื้องปลายของพระองค์ก่อน.
ธรรมกายนั้นเป็นไฉน? ธรรมกาย คือ แก่น
หรือสสารของนิรมานกาย อันหมกมิดบริสุทธิ

๑ คู่อธิบายในลัทธิของเฟอเนนภาค ๒ หน้า ๑๖๕. ๒ คือ เสกถึงลงมาเป็นพระมานุสิพุทธ.

เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป

พฤษภา

สิ้นเชิงแล้วกันไปทั่วสกล.

ซึ่งชนผู้รักพรายชญ์สมัยราชวงศ์ จินกล่าว

ว่า “ที่เราเรียกว่าชญ์ไฉนไม่ไฉน คือ

เป็นที่ตั้งของสกลโลก หรือธรรมชาต ซึ่ง

เป็นคำที่ใช้กันทั่วไป และกำหนดกันไว้ว่า

เป็นหัวใจ [อาคัมภี] ที่สามารถรู้แจ้งซึ่ง

สกลโลก. ธรรมชาตเป็นสิ่งที่เหลือสามารถ

จะแสดงได้ว่าเป็นเหมือนรูปร่างอย่างไร, จะ

กว้างขวางเพียงไรกำหนดไม่ได้ เป็นอมตะ

และนิยยะไม่มีเปลี่ยนแปลง, เพราะฉะนั้น

ท่านจึงกล่าวไว้เป็นปฐมว่า “มีลักษณะซึ่ง

ไม่อาจมีของอื่นเทียบคล้ายได้.”

(๓) แต่โดยพระมหาเมตตากุล ได้สำแดงพระองค์ทรงถือเอาซึ่งความมีชีวิต.^๑ (มหาโมตริกรูณา มุติโต เปกษา พรหมบถ)

อรรถกถา—ปฐม^๒ แสดงความที่พระ

พุทธเจ้ามีของกันและของปลาย^๓. คำว่า

มหาเมตตากุล หมายถึงพรหมบถ^๓ อัน

บริบูรณ์ สี่ประการ ซึ่งมีพระมหาเมตตากุล

เป็นประการต้น. พระมหาเมตตากุลนั้นกล่าว

เป็นมถแห่งพระโพธิญาณ ปราภวหรือสำแดง

ขึ้นเพื่อชักทุกข, เพราะฉะนั้น จึงเป็น ‘มหา.’

(๔) พระองค์เสด็จประทับอยู่บน

โตสิโต^๔ สวรรค์ชั้นหนึ่ง.

อรรถกถา—โตสิโต มีความหมายข้าง

ขึ้นว่า “มีญาณความรู้เพียงพอ” เป็นสวรรค์

ชั้นที่ ๔ ในกามภพ. ในนิรวาณสูตรกล่าวว่า

“ชั้นนี้ เป็น ชั้นเลิศ ลำเนา บรรดา สวรรค์ แห่ง

กามภพ เพราะฉะนั้น จึงเป็นที่สถิตของ

พัส. ๕ พัสทั้งสี่ก่อนลงไปปฏิบัติโปรกสรรพ

สัตว์และมีองค์เป็นนิรวาณกาย ย่อมสถิตใน

สวรรค์ชั้นนี้เป็นธรรมทานิยม.

(๕) มีพระนามว่า ออเหมิงพุสะ^๖

อรรถกถา—ออเหมิงนั้น กล่าวคือ เป็น

ต้นแห่งพระตถาคตคากยมุนีในภัทรกัลป์. ใน

กาลก่อน ๆ ที่ล่วงไปแล้ว เมื่อชีวิตมุนย

ยังมีอายุยืนอยู่ได้ถึง ๒๐,๐๐๐ ปี ในสมัย

พระกัสสปพุทธเจ้า, พระกัสสปพุทธเจ้าได้

มีพุทธทำนายไว้ว่า พระองค์ (คือ พระ

ศากยตถาคต) จะได้ตรัสแก่พระโพธิญาณ,

เวลานั้นพระองค์ยังประทับอยู่ที่คัสติ. เหตุนี้

๑ ปฏิสนธิ. ๒ เกิดเป็นมุนย. ๓ พรหมวิหาร. ๔ คัสติ. ๕ โพธิสัตว์.

๖ ประภาสโพธิสัตว์.

พ. ศ. ๒๔๗๒

เช็กเกียไล้ เชนเต้ากั

พระองค์ จึงทรงใช้พระนาม^๑ อย่างเดียวกับ
ที่พระศรีอารยโมเทรย์ใช้อยู่ในเวลานั้น. ผู้
เป็นภาษาสักกฤต ซึ่งเขียนเต็มเป็นพัสสะ โค
แปลว่า “บัญญัติและชีวิต”^๒, ย่อลงเป็นพัสสะ.

(๖) พระองค์เสด็จลงมาในประเทศ
ภายในได้.^๓

อรรถกถา—คำสักกฤตเขียน กาย โลสุโค
เขียนในภาษาจีนว่า “ทรงซึ่งมีคุณเห็นเด่น.”

(๗) มีพระนามว่าชัยโจเซง.

อรรถกถา—คำสักกฤตเขียน สะโยชิตา
สิดา^๔ อันเป็น พระนาม ต้นในบรรดาพระนาม
น้อยของพระเช็กเกียไล้ (พระนามน้อยคือ
พระนามที่ พระญาติ เรียกขานกันในเวลาที่ยัง
เป็นพระราชกุมาร) ย่อลงมาเรียกว่าสิดา.^๕
สมัยพระพุทธเจ้าประสูติ, ในพระราชวังใน
ท่ามกลางมัธยม ประเทศและในวงศ์ศากยนั้น
กุมาร ๕๐๐ คน, ม้าและช้าง ๕๐๐, กิเลก
ด้วย, แก้ว ๕๐๐ คงที่ปรากฏวิเศษให้เห็น
ขึ้นในท่ามกลางพระราชวัง. พาดิษ ๕๐๐

ได้ขึ้นทุกแก้วในท่ามกลางมหาสมุทร และ
ซากลับได้นำเครื่อง อันหา ค่ำมิได้นั้น มาบูชา
พระองค์ทุกคน. พระราชบิดาทรงเห็นนิมิตต์
ดังนี้จึงขนานพระองค์ด้วยพระนามที่กล่าวนี้.

(๘) เทพกิมตังเป็นผู้เลือกพระวงศ์.

อรรถกถา—ในลลิตวิสตรกล่าวว่า ๖

“อโหมง ครัสระเทพกิมตังว่า “แต่กาล
ก่อนมา บรรดาพระโพธิสัตว์ ซึ่งอยู่ในสวรรค์
ชั้น^๖ รอท่าจะลงไปปฏิสนธิต่อเขาซึ่งว่าง
มนุษย์ จะต้องเลือกตระกูลที่ใกล้กษัตริย์ ๖๐
ประการ^๗ บริสุทธิมาได้สามชั่วอายุคนแล้ว
เสียก่อน เพราะฉะนั้นท่านจึงลงไปยังชมพู
ทวีป และพิจารณาเสาะหาวงศ์ตระกูลเช่นว่า
นี้ให้แก่เรา.” เทพกิมตังตอบว่า “ในกรุง
ภายใน^๘ มีพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า
ซึ่งสัน^๘ พระมเหสีทรงพระนามว่ามาเหย
ทั้งสองพระองค์ สืบพระต้นกาน จาก บรรพบุรุษ
ซึ่งบริสุทธิ์แท้จริงมาทุกชั่วชั้น พระองค์
ควร ปฏิสนธิ ในสกุลนี้.” อโหมงครัสว่า

๑ คืออโหมงพัสสะ. ๒ สัตว์ (พูไชชวกโค). ๓ กนิลพัต. ๔ สรรพารณสิทธิ์.
๕ สัทธาธ. ๖ ข้อความต่อไปนี้ ในคัมภีร์ลลิตวิสตรของหมอบ ส. เดฟแมนน์ ไม่มีกล่าว
ไว้เลย. อโหมง คือ พระโพธิสัตว์ประสาปลา. คำว่า “กิมตัง” แปลว่าก้อนทอง. ใน
พุทธประวัติ ของ ส. บิลล์ แปลว่า Gold Mass, และก็ยอมว่าเทวดาองค์นั้นไม่ได้กล่าวถึงใน
ลลิตวิสตร. ๗ ในลลิตวิสตรว่า ๖๔ ประการ. ๘ หรือเซียงยัง แปลว่า ชั่วบริสุทธิ์.

เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป

พฤษภา

“ก็แล้ว เราลงไปจะไปปฏิบัติในที่นั้น.”

(๕) พระเจ้าจึงขึ้นเป็นพระราชบิดา.

อรธกถา—คำสังกฤตว่า ชันโต

ไถน้า.^๑

(๑๐) ข้าง เพือก ดุจดวง สุรย อัน

เคลื่อนลงมา

(๑๑) ปรางค์นาค เข้าสู่อุทรพระนาง
ไต้ซุต (มหามายา).

อรธกถา—ระหว่างกาลที่พระพุทธเจ้าประสูติ
เป็นเบื้องต้น และเสด็จเข้าปรีณิพพานเป็นเบื้อง
ปลาย ย่อมมีนิมิตที่เป็นอัครบริษั ๘ ประการ

คือ (๑) เมื่อเสด็จลงจาก สวรรค์ชั้นกสิณ

(๒) ประสูติที่สวนลุมพินี (๓) เสด็จ

ออกไปนอกทวารพระนคร เพื่อทรงพิจารณา

(เทวทูต) (๔) เสด็จออกจากพระนคร

ไปบำเพ็ญเป็นปริพาชก (๕) บำเพ็ญตบะ

ในแคว้นหิมาลัยบรรพต (๖) เสด็จมาร และ

สำเร็จพระโพธิญาณใต้ต้นโพธิ์ (๗) ทมน

จักรแห่งธรรม ณ ลอนกวาง (๘) เสด็จ

สู่พระนิพพานใต้ต้นรัง.

ในสูตรไปยักกล่าวว่า “เหตุไรพระ

โพธิสัตว์จึงทรงถือเอารัง ช้างเผือกเสด็จเข้า

สู่ครุโรทร? เพราะบรรพชาสัตว์สามชนิก

(แกะ ม้า ช้าง) ซึ่งข้ามแม่น้ำ, ช้าง

เท่านั้นที่เขาทำหยังถึงพ้นกินได้ (หมาย

ความถึง พระ พุทธเจ้า เสด็จ ข้าม แม่น้ำ แห่ง

ชีวิต).

คำว่าหมายในสังกฤต ตรงกับคำ

จีนว่าไต้ซุต. พระนางเป็นพระพุทธรูปมารดา

และ เป็น พระธิดา องค์ที่ ๒ ของ พระเจ้า

ชินกัถ พระราชาแห่งกรุงทมิฬ ญัตินาย

ไว้ว่า พระนางจะไต่เป็นมารดาของพระ

ราชาจักรพรรดิ พระเจ้าสุโขทัยแห่งกรุง

บริษัพระนางเป็นพระมเหสี. ในลิลิตวิตร

กล่าวว่า “พระนางมาษาทรงสืบว่า ไต้

ทอที่พระนครเห็นช้างเผือก มืดดำสว่างทั้ง

ดวงสุริยเข้ามาสู่พระนางทางพระปรัศว์. เมื่อ

พระนางไต่ทูลความ ขึ้นนี้ แก่ พระราช สวามี,

พระองค์ตรัสให้ ไทโรทำนาย. ไทโรถวาย

พยากรณ์ว่า ‘สัทธิโคผ่นเห็นเช่นนั้น, สัทธินั้น

จะต้องเป็นพระมารดาของจักรพรรดิ.’

ถ้าจะแย้ง ว่า พระ โพธิสัตว์มีไต้สุคติ อัน

คำ (คือเกิดเป็นสัตว์อสุรหรือยาคู) นับ

ได้ ๕๑ ถัดไป เหตุใดในพระปรัศมิชาดจึง

๑. สุโขทัย. ๒. ทำไมจึงเป็นองค์ที่ ๒ ซึ่งเป็นอย่างสุกทอ?

พ.ศ. ๒๔๗๒

เช็กเกียได้ เชนเต้ากั

เสด็จมาขึ้นช้างเผือก? ในวิทยาศาสตร์
 แก้ว เรืองราวพระคัมภีร์ มีไถ่เป็นไผ่จริง
 ตามตัวอักษร. แต่ว่าในประเทศซึ่งนับถือ
 ขุนชาพระอาทิตย์และช้าง ถ้าผู้ใดเห็น
 สิ่งเหล่านี้, ก็ถือกันว่าเป็นมงคล. เห็นไหม
 จึงถวายคำทำนายเช่นนั้น. อีกอย่างหนึ่ง
 ถ้าจะถามว่า “ในขัณนิษกั แห่ง พระ
 โยฮันส์ ไคส์เตอร์เจ้าสัครุโรกานั้น เป็นไผ่
 ไท่กั? แก้ว พระองค์ มีพระประสงค์
 จะทรงช่วยสรรพสัตว์ ให้พ้นทุกข์ โดยบริกรรม
 มิไค่ทรงมุ่งให้บูชากราบไหว้อย่างเกี่ยว. จึง
 ทรงถือว่าเป็นมนุษย์. อีกอย่างหนึ่ง เมื่อพระ
 โยฮันส์ไคส์เตอร์ยังอยู่ใน ครุโรกของ พระมารดา,
 ก็ประทับอยู่บนแท่นศิระ เสมอด้วยวิมาน
 ในสวรรค์, ประทับและบรรทมอยู่ในครุ
 โรกานั้น มิไค่เห็นเหตุให้พระมารดาได้รับ
 ทุกข์เจ็บปวดแค้นเคืองหนึ่ง. ในขณะวันหนึ่ง
 พระพุทธเจ้าทรงเสด็จเยี่ยม เจ้าสัครุโรก นั้น
 ด้วยวันละสามครั้งเสมอไป เพื่อการปฏิสนธิ
 ในส่วนพระโยฮันส์ไคส์เตอร์ ก็เสด็จเข้าไป
 ในครุโรกเช่นเคยกัน เพื่อฟังพระธรรม
 เทศนา.”

แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นไม่สมจริง.
 (๑๒) เป็นพระเจ้าสุพรรณจักรพรรดิ
 ชรรคณาจักรพรรดิ (๑) จักรพรรดิ
 เหล็ก ปกครองดินแดนหนึ่งทวีป (๒) จักร
 พรรดิทองแดง ปกครอง ดินแดน สองทวีป
 (๓) จักรพรรดิเงิน ปกครองดินแดนสามทวีป
 (๔) สุพรรณจักรพรรดิ คือ จักรพรรดิทอง
 ปกครองดินแดนสี่ทวีป. พระองค์ มีแก้ว
 เจ็ดอย่าง. ไค่แก้อะไร? คือ (๑) จักรทอง
 (๒) หงษ์ซึ่งมีบุญ (๓) ม้า (๔) ช้าง
 (๕) ผู้รักษาลัง (๖) เสนาบดี (๗) แก้วอีก
 เจ็ดอย่างนี้ พระเจ้าจักรพรรดิยอมไค่ทรงรับใน
 วันราชาภิเษก ดูประหนึ่งว่ามาสู่พระองค์จาก
 ที่อื่นว่างเปล่า. ครั้นแล้วจักรพรรดิก็เสด็จ
 ไปตลอดทั้งสี่ทวีป มนุษย์ชาติจะเห็นจักร
 พรรดิร่อนนำหน้าไปก่อน ก็ย่อมอ่อนน้อมด้วย
 ความชื่นชมยินดี ต่อเสนาบดี ของพระองค์.
 ดลิตวิสูตรกล่าวว่า “เมื่อ พระยวราชกุมาร
 ประสูติ, ไทร ทั้งหลายเห็น พระลักษณะ
 ๓๒ ประการ ทพระกาย ก็ทำนายว่าพระองค์
 จะไค่เป็นจักรพรรดิโดยธรรม.”

๑ คำชักคอซึ่ง ๆ หนามมีมาเดิมในคัมภีร์. ๒ มณีรัตน.

(๑๓) พระองค์เริ่มพระชาติ (ประสูติ) ในที่ใดต้นรัง.

อรรถกถา — นี่เป็นนิมิตที่ ๒ มชนในสวนลุมพินี. คัมภีร์สุยเอียงเองกล่าวว่า

“พระนางมาสดำถึงกำหนดประสูติแล้ว มีพระประสงค์จะเสด็จประพาสในส่วนนี้. เมื่อเสด็จมาถึง พระนางยกพระทักขิณหัตถ์ทรง

เหนี่ยวกิ่งคันรัง, พระราชกุมารก็ประสูติออกจากพระครรภ์ขวา. ท้าวสรวรรคก็ทรง

รับพระราชกุมารด้วยเศราพ และถวายพัสดวาทธนูอื่นหาคำมิได้ สำหรับ ห่มห่อ พระวรกาย.

ฝ่ายเทพทั้งหลาย ช่วย กัน ถวายฉัตร ค้ำทองกางกั้นเบื้องบน. บรรดามังกรก็ไปรยบยลชาติ

อันหอมตลบ รอย องค์พระกุมาร ในท่ามกลางเสียงกลองและคนท้ว. มหาปฐพีกลทั้ง

สิบทิศก็ยกย่นาทหวั่นไหวโคกหักกรัง. ยังเกิดนิมิตอัศจรรย์ ๓๒ ประการ.

นิมิตอัศจรรย์เหล่านี้ ไม่มีการไว้ใน

หนังสือของเรา แต่ในคัมภีร์ ซึ่งกล่าวถึงกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ในรัชกาลพระเจ้า

จิรอภัยที่ ๒๕ ๒ ในวัน ๘ ค่ำ เดือนที่ ๔ ๓ บรรดาห้วยเสนาลาคลองกระฉอกกลั่นคันแม่น้ำ

ในภูเขาสันตะเทือน ดวงดาวห้วยส่องแสง แต่ในอากาศเป็นแสงเป็นอุพรพรณสว่าง ๕ สีฉวย

เป็นแสงๆ. พระเจ้าจิรอภัยครีวดีตามเสนามาคยราชบริพารที่เส้าอยู่พร้อมหน้าว่านิมิตเหล่านี้

จะบอกเหตุเป็นไฉน. โท ช่อ ซึ่งเป็นมหาอมาคยกราบทูลว่า มีพระผู้ศักดิ์สิทธิ์ประสูติ

ทางแควสรวรรคตะวันตก นับแต่ได้ ๑๐๐๐ ปี พระธรรมของ พระผู้ศักดิ์สิทธิ์ จะแผ่มาถึง

ประเทศนี้.

(๑๔) พระวรกายของ พระองค์ ประดับด้วยสิ่งประเสริฐ ๘๐ ประการ

ดูงามดังดอกกบฏนารี.

อรรถกถา — ในวิทยาศาสตร์ กล่าวว่า “พระอนุพยัญชนะมี ๘๐ ประการ. พระกาย

๑ ข้างขึ้น. ๒ รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คริสต์ศก ๑๐๒๘ ปี ค.ศ. ๑๘๔๕ ปี เพราะฉะนั้น วันพระประสูติของเจ้าตากมณีนิจก่อน พ.ศ. ถึง ๕๐๐ เศษ.

๓ ในพุทธประวัติหากคัมภีร์เงินของนาคะประทีปเป็นวัน ๑๕ ค่ำ เดือนที่ ๔. ๔ เหตุนี้วันพระประสูติของเจ้าตากมณีนิจไปอีก ๕๐๐ ปี เพื่อให้เหมาะแก่คำทำนายนี้, มิฉะนั้นพระพุทธศาสดาจะไปประภิชฐานในประเทศจีนเร็วไปกว่านี้ถึง ๕๐๐ ปี.

พ. ศ. ๒๔๗๒

เช็กเกียอยู่ได้ เชนเต้ากั

ของพระพุทธเจ้าย่อมปราศจากสิ่งอันเป็นมโน
ในเวลาประสูติมีกกว่าสามัญ เพราะฉะนั้น
บริสุทธิเปรียบได้กับกลีบดอกบัวขาว (บุณฑริก).

จตุรทิศ และเสด็จพระราชดำเนินไป
เจ็ดเก้าพระบาททุกทิศ.

บรรดกลา—เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติ ไม่

(๑๕) และประดับด้วยบุรุษลักษณะ
๓๒ ประการ รุ่งเรืองดัง พระจันทร์เมื่อ
เต็มดวง.

จำเป็นต้องมีสักยะพระยง, พระองค์แปรพระ
พักตร์ ไปทิศแห่งแกนสวรรค์ แล้วเสด็จ
พระดำเนินทิศใต้เก้า ยังเกิดดอกบัวขึ้น

บรรดกลา — ในนิเวศสูตร กล่าวว่า
“ปรากฏพระลักษณะ ๓๒ ประการ เพราะ
ฉะนั้นพระองค์ จึงเป็น พระผู้ทรง ความบริบูรณ์
แล้ว.”

เองรองรับพระบาท. ทั้ง เพราะ ไม่มีใครใน
โลกจะเปรียบเสมอพระองค์ได้. ในคัมภีร์
กัมภังชฌิกกล่าวไว้ว่า “พระศาสดาคัมพะ
ประสงคัทรงแสดงพระอิทธิ, จึงทรงกลา

(๑๖) ครั้นแล้วพระองค์แปรไปใน

โดยสามประการ คือ (๑) เสด็จเหาะขึ้น

๑ มหายุทธลักษณะ ๓๒ และอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการนี้ ในที่นี้แสดงว่าพอประสูติ
ก็มีครบ พอถึงกนิยานิปฐมสมโพธิกลา (พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชินารัตน์ บริษัท ร.ศ. ๑๑๔)
หน้า ๗๗ ว่าพอถึงวันขึ้นค่ำรบ ๕ (ที่พระโพธิสัตว์ประสูติ) โปรดให้พราหมณ์พยากรณ์.
พราหมณ์พิจารณาเห็นมหายุทธลักษณะ และอนุพยัญชนะ ในพระ ภายครบถ้วนตามตำรา. พระ
ลักษณะเหล่านั้น ชื่อนามากแล้วแต่ข้อที่บรรยายอย่าง คือ พระราชกุมารมีระเบียบ พระทนต์
เรียบเรียงเสมอเป็นอันดี มีระเบียบพระทนต์ มีได้หาง มีพระเชยวทองสีอันขาว บริสุทธิ.
นำพิศวงอย่างว่าพระราชกุมารประสูติในวันนั้นหรือต่อไปอีก ๕ วันก็ตาม จะปรากฏพระทนต์
พระเชยวบริบูรณ์ ดังอย่างนั้นหรือ? ในลัทธิลามาต่อน ๒ หน้า ๑๑๓ ว่า “เมื่อพระ
โพธิสัตว์บรรลุปุริชาตแล้ว จะปรากฏมหายุทธลักษณะ ๓๒ ประการและอนุพยัญชนะ
๘๐ ประการ.” นักไปอกมคตินัง. ถ้าจะให้ถกกันทั้งสองฝ่าย, เห็นจะต้องรื้อยกรองข้อความ
เป็นสังคายนาใหม่ว่า พระราชกุมารทรงมีพระบุรุษลักษณะและพระอนุพยัญชนะอย่างใด ๆ เป็น
พิเศษมาก และมีเพิ่มเติมจนเสมอตามพระชันษายกาด จนถึงเวลาตรัสรู้ ก็ครบถ้วนตามตำรา.

ตลอดมาเรื่อย ตลอดสองข้างก็ไป ย่อมจะเห็นได้
ในโลกนี้ยากนักยากหนา ฉะนั้น ย่อมเป็นการ
ยากนัก ยากหนาในที่สุด ปรากฏเห็น พระพุทธเจ้า
ฉันนั้น ในนิราศสุพรรณกล่าวว่า “เกิด
ขอพระเถระอดอกอนันต์ ขอว่าเป็นการยาก”

(๒๐) เบนถ้อยคำดังนี้:— “ บदन

เป็นชาติสุดท้ายอันบริสุทธิ์ของเรา แท้
จริง มีข้า เราจักบรรลุความมีรูปอัน
ไม่เปลี่ยนแปลง.

ขรรคกฐา — ขณะพระราชากรมาร ประสงค์
พระหัตถ์ทองทรงชกขึ้น ไปเฝ้าของสุวรรณ ออก

พระทศกัณฐ์ทรงเข้าไปทางเมืองปฐพี แล้ว
เลื่องสืบทาว่า “เห็นหรือไอ้สุวรรณ เรา
เท่านั้นที่เป็นยอด.” อันว่าสีทนนั้นยอมเป็น
พญาในหมู่ม้า เมื่อแตกเสียงชนแล้ว ย่อมมี
ลักษณะสัประการ คือ (๑) สรวพลัตถเมธ
ไต่ขึ้นก็ตัวสั้นเพราะความกลัว (๒) ข้าง
ที่ตกมัน (คณชหัตถ) ก็ล้มราบเพราะความ
กลัว (๓) บรรดานกที่กำลังบินก็ร่วงหล่น
(๔) บรรดาสัตว์ที่อยู่ในน้ำก็เหวี่ยงหางขึ้น

[၈၆]

พ. ศ. ๒๕๔๗๒

เข็ญเกียะไ้ เสงเต้าก

กาย. เพราะฉะนั้นพระสรวงแห่งพระพุทธเจ้า
ก็เช่นเดียวกัน บ่อมมีลักษณะดีประการ คือ
(๑) พระสรวง พระ พุทธเจ้าซึ่ง ประกาศ
พระธรรม ขรรหมองหมกตักสันตง (๒)
พญามารกสันพส (๓) พวกมิชฌาภิภู
และผู้อื่นเป็นปักษ์ ต่อ สัจจะกัณตลงถึงแก่ความ
พ่ายแพ้ (๔) สรรพภัยพิบัติก่อครันใจ
พลันหายไป เพราะฉะนั้นที่เปรียบเทียบกับไว้ใน
ตัวอรธในเรือง ทรง ประกาศพระธรรม จึงเป็น
การสมควรแล้ว.

คำว่า มีรูปอันไม่มีเขตแดน หมายถึงพระ
ธรรมกาย. ในคัมภีร์สัทธรรมปุณฑริกกล่าวว่
“เมื่อพระศาสดาตรัส พระโพธิญาณตรัสเป็น
พระพุทธเจ้าแล้ว, จะทำให้ มีพระชาติ
ขึ้นอีกไฉน ? เมื่อไม่มีสภาวะเหลืออยู่, พระ
องค์จะมีพระชาติใด อีกอย่างไร ?”

(๒๑) เมื่อกลับมาดังที่เรามา เพื่อ
ช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์, ทำไฉนเรา
จะทำให้หมดสิ้นไป ซึ่ง ความ มีชาติ แห่ง
เรา ?

ขรรธกถา — นั่นแหละ ที่ เรียก ว่า พระมหา
เมตตาแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย. เพราะ

สรรพสัตว์ ที่เกิดขึ้นหรือโลกานโลก บ่อมไม่มี
เขตอันใด, พระมหาเมตตาแห่งพระพุทธเจ้า
ก็ไม่มีสกลันฉนั้น. ด้วยเหตุนี้แล พระองค์
จึงเสด็จมาในกลางมนุษยชาติเพื่อทรงช่วย
โลกให้พ้นทุกข์. ถ้าจะมีคนที่ถามว่า “พระ
พุทธเจ้า บ่อม สำ เร็จ พระ โพธิญาณ นาน แล้ว
และ โดยลักษณะก็เป็นพระสมณ, เหตุไร
พระองค์ จึงไม่สิ้นแต่เพียง สิ้น อยู่น ลงมาแทน
พระองค์ ? และทำไมพระองค์จึงต้องประสูติ
จากพระปรคิแห่งพระมารดา ?” ตอบว่า “ถ้า
พระพุทธเจ้าไม่มีพระประสงค์จะทรงถือปฏิสนธิ
ในครรภ์มารดาแล้ว, การตรัสพระโพธิญาณ
แห่ง พระองค์ จะไม่สิ้น ผล แก่ มนุษยชาติ, เพราะ
มนุษยชาติจะเกิดความสั่นเทิ้มสั่นไป
ต่าง ๆ ด้วยไม่ปรากฏว่าพระองค์ ได้ประสูติ
มาจากครรภ์มารดา, ก็จะไม่ได้มีรับพระธรรม
ของพระองค์. และถ้าพระองค์ทรงเกิดเป็นคน
เข็ญใจ ก็ระกล่าวหาว่าได้ว่า ที่เสด็จออก
บำเพ็ญเป็นพระฤษจึงเป็นการง่าย (เพราะ
เคยเป็นคนเข็ญใจมาแล้ว) ด้วยจะหลีกเลี่ยง
จากการ ออกจาก ขาดแคลน และความหนาว.
เพราะฉะนั้น พระองค์ จึงเสด็จเข้าสู่ครรภ์มารดา.

เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป

พฤษภา

และประสูติ ในพระราชวังอันวิจิตร ด้วย
ความสุขความยินดีทุกอย่าง, แต่กระนั้น
ยังทรงถือเพศเป็นฤๅษี เมื่อภายหลัง."

(๒๒) พระองค์ถูกห่อหุ้มพระกาย
ด้วยพัสดราภรณ์อัน อบอวน อีกครั้ง หนึ่ง
และปรากฏพระองค์เป็นทารก.

อรรธกถา—ในนิรมาณสูตรกล่าวว่า "พระ
นิรมาณกาย ของ พระศาสดา ก็ มี พระลักษณะ
อย่างเดียวกับพระธรรมกายของพระองค์ เพราะ
ไม่ใช่ร่างกายขันธ์ที่เห็นธรรมกาย ซึ่งมีกระดูก
เลื้อย ๆ ๑ ๒ ๓ แต่เพื่อเป็นไปตามกฎธรรมกาย
แห่ง สรรพสัตว์ พระองค์ จึงปรากฏพระองค์
เป็นทารก."

(๒๓) ครั้นแล้วถึงพระพิธีผูกพระ
ขาตา^๒ แต่นำสังสารฤๅษีโฮชือโคที่ต้อง
เสียใจ.

อรรธกถา—โฮชือโค (โฮสิโค) เทียบ
ในภาษาจีนว่าไม่มีที่เปรียบได้ เป็นชื่อ
ของมหาฤๅษีสติในแคว้นตะวันตก และมี

กระจงเงาวิเศษซึ่งอาจสามารถทราบความขึ้น
ไปของมนุษย์ในอนาคตได้.^๓ ในลิลิตวิเศษ
กล่าวว่า "พระเจ้าสุทโธทนะทรงอาราธนา

อสิตฤๅษีมาผูกดวงชะตาพระราชกุมาร. ฤๅษี
แสดงกิริยาเคร่งครัดมาก. พระเจ้าสุทโธทนะ
จึงรับสั่งถามว่า เหตุไรจึงเคร่งครัด. ฤๅษี
ทูลแถลงเหตุว่า พระราชกุมารมีพระมหา
ลักษณะ ๓๒ ประการ และพระอนพยัญชนะ
๘๐ ประการ, ซึ่งแสดงว่าพระราชกุมาร
จะไม่เป็นจักรพรรดิ, แต่จะโคเป็นสมณะคริสต์

แก่พระ โทณิญาณเป็นพระพุทธรเจ้า เป็นผู้
หมั่นธรรมจักร สรรพสัตว์จะเบียดเบียนกัน
ไม่ใช่ใช้น้อย. แต่สำหรับข้าคมระนี้ ข้าคน มีอายุ

๑ ความในปฐมสมโพธิกถา โรงพิมพ์ชินนทร กล่าวว่า "กาลเมื่อ พระมหาพรหม ย่าง
พระบาททำเนียบไปนั้น ไปโดยพื้นแผ่นดิน แต่ทว่ามหาชนทั้งหลายเห็นคุณเสด็จไปโดยอากาศ
อนึ่ง พระกายก็ปรากฏเป็นทวารกอยู่ แต่ชนทั้งปวงไม่เห็นเป็นทวารก เห็นเหมือนคน ผู้ใหญ่
ประมาณอายุ ได้ ๑๖ ปี อนึ่งพระกายก็เลื้อยอยู่ตามปกติทวารก แต่ชนทั้งหลายเห็นทวาร
ทรงพระภษาและอาภรณ์พร้อม แล้วภายหลังก็ขึ้นพาสทวารกอยู่ทุกคืน จะเป็นผู้ใหญ่นั้น
ก็หาไม่. ๒ เห็นจะเป็นเรื่องพยากรณ์ตามพระมหาพรหมลักษณะ. ๓ คือสำเร็จ

ขัญญาภิัญญา. ๒ เห็นจะเป็นเรื่องพยากรณ์ตามพระมหาพรหมลักษณะ. ๓ คือสำเร็จ

พ. ศ. ๒๔๗๒

เช็กเกียโยไล้ เซงเต้ากั

มากแล้ว (คือเกินกว่า ๖๐ ปี) จะไม่ให้ ราชกุมารขึ้นรดทรง เสด็จไปเยี่ยมหาอิศวร
เห็นพระชวรรมกาย. เมื่อต้องเสียประโยชน์ เทพเทวสถาน. ขณะนั้นเทวรูปทั้งหลายทั่ว
อันใหญ่หลวงไปเช่นนั้น อาตมจึงรู้สึกเสียใจ ทุกแห่งก็ลุกขึ้นไ้ ค้างพวกนี้มายุซาพระ
ให้เหี่ยวหู่.” ราชกุมารแทยพระยาท. พระราชบิดาทอด

(๒๔) และเมื่อพระองค์ (พระ พระเนตรเห็นเช่นนั้น ก็ตกกระดังพระทัย ทวีต
ราชกุมาร) เสด็จไปนมัสการยังเทว อุตานว่า “กูกรโอรส แม้อยู่ในระวางเทวา
สถานสำหรับราชตระกูล พระองค์ได้ นุเทพ เจ้าก็ยังประเสริฐกว่า จึงสมควร
รับการเคารพไม่น้อยจากแท่น แห่ง พระ มีราชทินนามว่าเทวากิเทพ” ด้วยเหตุฉะนั้น
มเหศวร. เทวากิเทพ จึง เป็นพระนามน้อย ของ พระพุทธรูป

อรรธกถา — พระเจ้าสุทโธทนะทรงอุ้มพระ เจ้า.

คนอาจมีชื่อเสียงในเพราะวิชาเพียง อย่างเดียว วิชาอื่น ๆ เป็นเพียงอดังการพิเศษ
ควรฝนในสิ่งที่ท่านจะสามารถให้มาก

ฉ. ล. พิชยญาติ

เทวธรรมาธิบาย

เทวธรรมาธิบายนี้ ได้เขียนขึ้นโดยความขอร้องของสหายคนหนึ่ง, ซึ่งเขาจะพิมพ์ออก
ในการฉาปนกิจรพชน. แต่เขาคงไปราชการยังต่างประเทศเสีย, ไม่มีกำหนดว่าจะจัดการ
ได้เมื่อใด. บรรดาธิการไทยเขมมมายังขอให้เขียนเรื่องลงในฉาปนกิจรพชนนี้, ข้าพเจ้า
ไม่มีเวลาร่างพอที่จะทำเรื่องใหม่ได้; เพราะกระชั้นหนัก. ฉะนั้นจึงมอบเทวธรรมาธิบายนี้
มาเป็นอาหาร ของไทยเขมม เพื่อที่จะได้รักษามิตถภาพไว้. อนึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคุณครู
นาคะประทีปซึ่งได้ช่วยตรวจสอบเพิ่มเติมข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนขึ้น ด้วยความกรุณาอย่าง
ทงนั้ยอมเป็นพระคุณฝังใจข้าพเจ้าอยู่อย่างสูง.

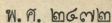
อ้ายฉนิไซษ.

๒๐ / ๒ / ๑๒

อันบรรดาพระสัทธรรมทั้งหลาย, ของ
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า, ผู้พระศาสดา
เอกในโลกแห่งเราท่านนี้, ถ้าจะยกขึ้น
เล่าในทางโลกียปฏิบัติแล้ว, “เทวธรรม”
ย่อมนำหน้าในหมู่สรรพโสวาทแห่งศาสนา
อื่น ๆ, อันมีวิถีข้อปฏิบัติอย่างเดียวกัน, โดยทาง
คติโลกวิสัยซึ่งขึ้นเป็นแท่งเดียวกัน. ฉะนั้นในทำ
นองที่กล่าวนี้, จึงสามารถยืนยันได้ว่า ทั้งศรี
ลังกาและญวนนาม, เทวธรรม ย่อมเป็นธรรม
อันทรงสิริ, มีศรีมีรังสีโยภาส, สามารถปก

คลุมศรีแห่งธรรมทั้งหลาย ของอิทธิยศาสตร์
อื่น ๆ นั้นเสียได้, ด้วยอำนาจแห่งธรรมรสและ
กัลยาณคุณ. ทั้งนี้คืออะไร? ก็คือเพราะว่า:
เทวธรรม เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก, แม้
อันยศาสตร์ผู้วิญญูชนเล็งเห็นวิญญูสมมติแห่ง
ธรรมนั้นแล้ว, ก็ยังยอมยกย่องสรรเสริญ. เทว
ธรรมเป็นนิพจนศาสดามีมาในชาติทุกกนิยา
ว่า:

“หิริโอตตปฺปสมฺปณฺนา, สุกกมฺ
มสมาหิตา, สนฺโต สปฺปรีสา โลก,

เทวธรรมาธิบาย

แปลความว่า: “สัตว์ขมขื่นผู้ส่งยโสใน
โลก, ถึงพร้อมด้วยหิวและโศกที่ปะ, ทั้งนั้น
แล้วในศุภกถกรรม, ท่านกล่าวว่า ผู้ทรง
เทวกรรม.” ฉะนั้น.

อันข้อความในพระคานานี้ มีท้าวธรรม
โดยประเภทเป็น ๓ ประการ คือ— ๑ ทิวิ,
๒ โอตตปเประ, ๓ สุกกธรรม. ทั้งอรรถาธิบาย
ต่อไปนี้.

หิริ, แปลว่า: ความละอาย อธิบายว่า:
 ความละอายแก่ใจตนเอง ในการที่จะประ-
 พุติทุจริต. แต่อาการไม่กล้ากระทำความชั่ว,
 เพราะกระทำความชั่วแล้ว, จะเสียดายที่จะ
 เห็นหิริหาได้ไม่. ต่อเมื่อขณะใด, ตนเอง
 ละอายอกสู่ใจตน, มิได้กระทำความทุจริตลง,
 แม้จะมีโอกาสอาชวชน การกระทำของตนมิ
 ให้ผู้ใดผู้หนึ่งรู้เห็นได้สัก, ฉะนั้นจึงควรจะเป็น
 หิริได้. ถ้ากล่าวโดยพลความ ยุทฺถะละมี
 หิริได้ย่อม มีกุศลเจตสิกยัง เกิด แต่สมถฐาน
 แห่งการละอายอกสู่, เพราะความรู้สึกระลึก
 ถึง ถ้าเห็นกษัตริ, สกฺก, วัช, ทวพฺพ,
 ยศ, และศิลปวิทยาการแห่งตนเป็นที่งกกอน.
 เมื่อคนรู้ สักกศรี สักกชยในตนของตนได้ดังนี้
 แล้ว, ความละอายก็ย่อมบังเกิดขึ้นเป็น

ธรรมคา. ^๒กัณณ, ^๓เมื่อยุทธกลไก^๔ความ
 ละอายเป็นเจ้าเรือนแล้ว, ก็ย่อมทรงหิริบริษัณ
 แท้. อุปมา^๕เป็นนาคิน^๖อาหารดมาแล้วฉินไก,
 อุปไมย^๗ก็^๘มี^๙ว่า: ยุทธกลไก^{๑๐}ผู้มี^{๑๑}หิริ, ย่อมสย^{๑๒}เสยง
 แหนง หน่าย ละอายต่อ การ ประ พฤติ ทุจจริต,
 พร้อมด้วยองค์คุณทั้งกายวาจาใจฉินนั้น.

อันโอตคัพพะนั้น, แปลความว่า: เกรง^๔ล
อชียาว่า: ความไม่กล้ากระทำผิดโค^๕เณ
ความ^๖รู้สึกในตน, พอใจกระทำแต่ที่ตน
รู้สึกว่าการกระทำชอบแล้วเท่านั้น, แต่ด้วยบุคคล
โคเณ^๗ในการกระทำบาป, โดยกลวิสัยการมาบรรดา,
อาจารย์, จัวนาย, จักลงโทษ; กลัวอาชญา
แผ่นดิน. ทั้งนี้ จะว่ามิ^๘โอตคัพพะหาได้ไม่.
แต่เมื่อขณะใดตนเกรงว่า สรรพกิจการ^๙ที่ตน
จะกระทำลงไปนั้น, จักผิดจากท่านของคลอง
ธรรม, ผิดประเพณีนิยม, ผิดระเบียบแบบแผน,
ฉะนั้น^{๑๐}ไซ้, นั้นจึงจักว่า^{๑๑}เป็นโอตคัพพะแท้. ถ้า
กล่าวโดยผลความ, อันบุคคลจะมีโอตคัพพะ
ได้, ย่อมยังเกิดแต่สัมมุตถาน^{๑๒}แห่งการรู้สึกเกรง
ผิด. เพราะความระลึกถึงผลแห่งบาป, ซึ่งใครๆ
ไม่พึงคิดเห็นว่า^{๑๓}ประมาณน้อย. บาวะวสาทก
โดยแม้ตกลงเป็นหยาบควรระหยา^{๑๔}ก^{๑๕}ก็, ก็
ย่อมยังภาชนะ^{๑๖}ที่รองรับไว้นั้นให้เต็ม^{๑๗}เยี่ยมได้,
ฉันใด; ทรงแสน^{๑๘}สร้างสมบาปไว้แต่ทีละน้อยๆ

อาชัณโณ

พฤษภา

บุคคลผู้มีปกติประพฤติธรรม ย่อมไม่ไปสู่คติ
อันตราย. ทั้งนี้

ในกาลไหน ๆ มา, สิ่งอื่น ๆ มีชนย
กรรม เนียม และเครื่องใช้สอย ตลอดจน ความ
นิยมเป็นต้น. ย่อมมีภาวะให้จำต้องเปลี่ยน
สภาพไปตามคราวตามสมัย, และตามยุค
เสมอ. แต่ส่วนพระธรรมของพระพุทธเจ้านั้น,
จักได้มีกาลมีขณะรู้จักเสื่อมหรือเก่าแก่ คร่ำ
คร่ำไปเช่นนั้นด้วยก็หาไม่, และ ไม่เป็นการชัก
ต่อความเจริญใน ทาง วิทยาศาสตร์ แผน ขั้ว
นั้นอีกด้วย. เพราะเหตุฉะนั้นจึงได้มีคำ
สรรเสริญพระธรรมไว้ว่า: “สตถุจ สมโม
น ขร อเปติ.” ธรรมของผู้สั่งย, ย่อมไม่ถึงความ
คร่ำคร่า. เมื่อการได้ปรากฏอยู่ว่าธรรม
ย่อมเป็นหลักสำคัญ, และดำรงอยู่ชั่วกัลปาว
สานเช่นนั้น, ฉะนั้นพระธรรมจึงทรงธรรมมา
นภาพโดยคุ้มครอง แก่บุคคลผู้ ประ พุติ ประ
กอบธรรมให้มีบริบูรณ์อยู่เป็นนิจนิรันดร์นั้น, มิ
ให้เสื่อมเป็นตกต่ำไป, ซึ่งก็ยังเป็นที่ยอมรับ
นับถือของบัณฑิตชนทั่วไปอีกด้วย. ธรรมคา
ไม่ว่าบุคคลและกิจการย์แผนกไหน ๆ ในโลก
ของเรา, ที่จะไม่ต้องการธรรมแทรกประจำ
อยู่ด้วยนั้น, ย่อมไม่มี เพราะบุคคลทั้ง, กิจ
การนั้น ๆ ทั้ง, ถ้าได้ปราศจากธรรมเสียแล้ว,

จักรวรรณาสดาวยังยืนไปก็หาได้ ไม่. ถึง
มาว่าจะจำเริญไปได้ ด้วยความพันเนื่องเพราะ
อำนาจแห่งกรรมเลี้ยงก็, แต่ที่ระสิดิเสถียร
เป็นที่สรรเสริญแม้ ของโลกไปได้ จน เน้นนาน
นั้น, ก็หาไม่. เปรียบเสมือนหนึ่งอาหารอัน
สำเร็จขึ้นด้วยโลหะพรวงคำ, แต่ได้แยก
ทาไว้ด้วยสวรสธรรมชาติ, มิข้ามินานเท่า
ไรส่วนนี้จักหลุดหลดออกเสียสิ้นฉะนั้น.

พระธรรมย่อมเป็นสิ่งพึ่งปรารถนาของเอก
ชนด้วยประการใด, ยิ่งเป็นหมู่เป็นคณะใน
ระวางบุคคลและ นานาประเทศ ชาติ ด้วย แล้ว,
ก็ย่อมต้องการธรรม เป็น หลัก อัน สำคัญด้วย
ประการนั้น. ประเทศใดชาติใดไร้ธรรมานุ
วรตน, โดยมีความปรารถนาใหญ่, ใครจะ
เย็บเขาเย็บพิระทุยร้ายเพี้ยนบ้าน, อย่างใด
อย่างหนึ่งก็, ชาตินั้นประเทศนั้น, แม้จัก
มีอานุภาพโดยภาวะใดเปรียบที่กระทำได้ก็
ตาม, แต่ก็พึงเห็นเถิดว่า จักไม่ยั่งยืนไปถึง
ไหน, ย่อมถึงซึ่งปราศัยแพ้ยแก่ตนไปเอง
ในกาลหนึ่ง. แต่บุคคลใดมีความประพฤติไม่
พร้อม ข้อควรสมควรแก่หน้าที่และฐานะแห่ง
ตน, ก็ได้ชื่อว่า ธรรมาวิบุตผล. แม้เมื่อ
คนตกอยู่ในฐานะชนิดใด, และประกอบ
กิจอะไรที่หน้าที่ชนิดใด, แล้วประพฤติโดย

พ. ศ. ๒๕๔๗

เทวธรรมาธิบาย

สมควรแก่กรรม ผ่อนผันให้สมแก่ฐานะและ
กรณีนั้น ๆ เป็นอาทิเช่นไร, ก็ได้ชื่อว่า
สมาธิ ผู้ประพฤติสม่ำเสมอ จักประสบ
ประโยชน์สุขวิบุลยผล, สมแก่ความมุ่งมาก
ปรารถนาเป็นแท้เทียว. อันเหตุทั้งนี้
ยังเกิดผลขึ้นได้. ก็เพราะเป็นผู้ประพฤติกรรม
ของพระพุทธเจ้า, มีหิริโอตตปัสสะ, อยู่โดย
สม่ำเสมอแน่.

จริงอยู่. สัตว์โลกคือประชาชน บ่อม
มีเป็นส่วนมากที่ได้ตั้งอัคติภาพอยู่โดยความ
สงบบรรดา, จะมีเยี่ยงทักขณียังก็แต่
เพียงเล็กน้อย, พอที่อาชญาแผ่นดินจะ
กำหราบได้. เพราะชนโดยมาก, บ่อมเป็นผู้มี
หิริโอตตปัสสะ, ยิ่งหรือห่อนอยู่ในสันดาน ไม่
สมควรจะกระทำการร้ายฉานในกันและ
กัน. ถ้าและชนโดยมาก, เป็นคนปราศจากหิริ
โอตตปัสสะเสียแล้วไซ้, อันความสันติสุขก็
จักมีอยู่ได้เลย; และอาชญาแผ่นดินแล้ว,
ก็จักเป็นหมันไปเช่นเดียวกัน, แล้วลงท้าย
กลายเป็นอาชญาของพวกกรรมกร.

หิริโอตตปัสสะคุ้มครองโลกเพียงใด, อหิริโก
และ อโนตตปัสสะ คือความไม่ละอายและ
ไม่เกรงกลัว, ก็ย่อมทำลายโลกเสียเพียงนั้น. ทู
ชนปล้นทรัพย์เขา, แล้วฆ่าเจ้าทรัพย์เสีย,

โดยมิได้ละอายแก่ใจว่าตนไม่มีสิทธิที่จะถือ
เขา, แต่แสวงกระทำให้เข้าทั้งรู้ว่าเป็นผิด. ผู้
ครองอาณาจักรมักใหญ่ใฝ่สูง, ปรารถนาจะ
ครองอาณาจักรอื่น, และละเลยซึ่งทศพิธ
ราชธรรมานุวัตรตน, ในอาณาจักรแห่งตน, โดย
มิได้คิดละอายอกุศล, ไม่มีวิปรีตสารว่าทำผิด,
เหล่านี้. ก็คือปทัสถานแห่งการปราศจาก
ธรรมคุ้มครองโลกนั้นเทียว.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมมกุฎราชวาทส
“ธมฺมํ จเร สุจริต, น ตํ ทูจจิริตํ จเร,”
บุคคลพึงประพฤติกรรมให้เย็นสุจริต, ไม่พึง
ประพฤติวิกัลป์กรรมนั้น.

“ธมฺมจารี สุขํ เสติ, อสุมฺมิ โลเก
ปรมุหิ.” ผู้ประพฤติกรรมโดยปกติ, บ่อม
อยู่เย็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า. กับอื่น,

“ธมฺมปที สุขํ เสติ, วิปฺปสนฺเนน
เจตสา.” บุคคลผู้มีใจในธรรมที่ประพฤติ,
บ่อมมีจิตผ่องใสอยู่เย็นสุขทั้งนั้น.

สโมสรแห่งหิริโอตตปัสสะและสกกระกรรม
๓ ประการนี้ประชุมกัน สมเด็จพระบรม
ศาสดาจารย์เจ้าจักรีว่า: เป็น เทวธรรม
แปลว่าธรรมของเทวดา. อันเทวดาในที่นั้น,
ท่านจำแนกไว้ ๓ ประเภทคือ: ๑ สมมติเทพ,
๒ อรูปิเทพ, ๓ วิทูรเทพ. สมมติเทพ

อายันโชน

พฤษภ

แปลว่า เทวคาไทยสมมติ, ไทแก่พระราชผู้
ปกครองราชอาณาจักร, ซึ่งตามนัยแห่งคำ
ชานของปวงประชานิกรชนว่า: เทว, เทโว.
ไทยควรแก่ไวยวาทน์. อันพระราชผู้ทรงเป็น
สมมติเทพนั้น, ย่อมทรงอิริยโศคทัษเฐระ, และ
ทรงตั้งมั่นอยู่ในธรรมสุวัตร, (สุกกระธรรม)
เป็นพระราชจริยาวัตร, เพื่อจักยังผลสำเร็จใน
ความอวตารของพระองค์นั้น ให้เป็นบูรณญา
สิทธิราชทั่วย. อันอุปยัทธิเทพนั้น แปลว่า:
เทวคาไทยก่าเหิน, คือไค้แก่ภุมมเทวคา,
และอาภาสวัฏฐเทวคา, เป็นอาทิ. อุปยัทธิเทพ,
ย่อมคือเอาก่าเหินเป็น เทวคา ไทยพระชาติ,
และตั้งอยู่ไค้ด้วยกุศลธรรม, ที่ไค้บรมมมา
แล้วและยังบรมมอยู่. ถ้าเมื่อไค้วันกุศลธรรม
นั้นเสียดันแล้ว, ย่อมจุติไปจากภพอันควรแก่

เทวะนั้น, คือไม่ตั้งอยู่ไค้. กยวิศุทธเทพนั้น
แปลว่า: เทวคาผู้หมกทวิเศษ, ไค้แก่พระ
อรหันต์เจ้า. อันพระอรหันต์เจ้าทั้งปวงนั้น,
ย่อมทรงถือเทวธรรมเป็นประจำพระองค์. ลีวี
ผู้ไค้โครชาตเทวธรรมเสียไซ้, และมีความ
ปรารถนาจักไค้เป็นพระอริยเจ้า, แม้แต่เพียง
กัลยาณบุคคลท่านนั้นก็หาอาเป็นไค้ไม่, จัก
ช่วยกล่าวไปไค้ถึงพระอรหันต์นั้นเล่า.

อิริยโศคทัษเฐระและสุกกระธรรม คือเทวธรรม,
เป็นพระธรรมวิเศษอย่างใด, ย่อมปรากฏเป็น
ลักษณะคุณสมมติทั้งไค้บรรยาย มาแล้วโดยนัย
อันสังเขปแต่กันนั้น. ฉะนั้น, ขอมวลสัตว์บรม
พุทธบริษัทผู้ประสบพหุอันหนึ่งอันหนึ่งมา
ด้วยวิการณญาณ, เพื่อเป็นทางประคัมภ์
บุญญาบารมีในท่านทั้งหลายโดยทั่วกันเทอญ.

เสาวมนนิยาย

โดย

ส. ส.

ทั้งได้ยินมาว่า ในชนบทแห่งหนึ่ง พระ
นครเกาศามพิแห่งประเทศเคาพิ มีชายหนุ่ม
๒ คน ชื่อเสาวมนและเสามัทธ เขาทั้ง ๒
แม่มีไคเป็นพี่น้องกลานตามกันมาจริง แต่
ก็รักใคร่กันสนิท พ้องรวมสาโลหิต ท่าน
ย่อมว่า—

สุดแต่เจ้าจิตต์พิสวาส
ก็นับเป็นวงศ์ญาติกันได้

พระราชนิพนธ์ให้

พูดถึงนิสัยใจคอ เขาทั้งสองไม่ตรงกันเลย
เสาวมนเป็นเจ้าชู้กรังกรัง เสามัทธชอบ
เข้ามาพบบ้างสักตัวจริง แต่ก็มีเหตุให้
มิตรภาพต้องห่างเหินกัน ทั้งนี้ก็โดยต่าง
รู้จักใจกัน คอยผ่อนสั้นผ่อนยาวกันอยู่เสมอ
ครั้นกาลล่วงเลยมา เสาวมนผู้ซึ่งมี
นิสัยซื่อซอเป็นเจ้าชู้ทั้งกล่าวแล้ว เขาใช้
ความพากเพียรพยายามเป็นผลสมหวัง จึง
ไค้อยู่กับนางสุนทรีสาวสวยเป็นหนึ่งในหมู่
สตรีทั้งหลายแห่งนครเกาศามพิ

นับจำเคิมตั้งแต่การพิชิตสมรสระหว่าง
เสาวมนกับนางสุนทรีแล้วเสร็จ เสามัทธก็
ไม่ได้ไปมาหาสู่สหายคนอย่างเช่นเคย ด้วย
เกรงว่าเป็นการกีดกันขวาง ๆ ฝืน ๆ เขา
ไป เพราะสภาพแห่งความเป็นอยู่ยู่ร่วมกัน
ตั้งแต่ก่อนไม่ ส่วนเสาวมนแม้ยังมีภริยา
เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขแล้วก็จริง แต่ไม่
ไค้พบได้ คอยกับเพื่อน ซึ่งเคยรักเคยชอบ กันก็
คิดถึง จึงไปอ้อนวอนเสามัทธให้ ไปมาหา
สู่กันอย่างเคย การที่เสาวมนกล่าวอ้อนวอน
เช่นนั้นก็ด้วยใจจริง มิไค้เล่นพูดเพื่อยองกัน
คำกล่าว ทั้งคำว่า—

รักเมียเสียญาติ

ก็หาไม่ เพราะเสาวมนเห็นว่า—

ธรรมดาหญิงชายทั้งหลายไซ้
ถ้าหากไร้เพื่อนยากลำบากแสน
หากมีมิตรจิตหายระคายเค้น
รสใด ๆ ไม่แมนไม่ตรัส

พระราชนิพนธ์ วิจารณ์พระสมุท

ถ. ถ.

พฤษภา

ฝ่ายเสามักก็เมื่อยทว่าเพื่อนของตนไม่
มีความรังเกียจอย่างใดแล้ว จึงไปมาหาสู่
กันดังเดิม ทั้งนกลอยตัวช่วยการต้อนรับเป็น
อันดีของนางสุนทรี ซึ่งเป็นภริยาซึ่งมีคุณ
สมบัติ เช่น—

หมั่นขยันไม่เกียจคร้าน

สมเคราะห์ขันขางเคียง

เบ็นทพอใจสาม

รักษาทรัพย์ที่สามหามาได้

ธัมมณี

ฉะนั้นการสัมพันธ์ไมตรี ระหว่างสหายทั้ง ๒
จึงยังแน่นแฟ้นจนกว่าเพรงกาล

เย็นวันหนึ่ง สหายทั้งสองกินเล่นพักยก
กันอยู่ในสวน เสวมนจึงเอ่ยขึ้น “ข้าเจ้า
รู้สึกขอบพระคุณพระผู้เป็นใหญ่ในสรวงสวรรค์
ซึ่งทรงประสิทธิ์ประสาทความสุขความเจริญ
อันพร้อมแล้วทุกประการ มีภริยาผู้น่ารัก
เพื่อนที่แท้จริง ถ้าท่านผู้ใดได้ประสบด้วย

ประการฉะนี้ ก็มิว่าคนเป็นมนุษย์ ทัมความ
สุขสำราญใดคนหนึ่ง ส่วนตัวข้าเจ้าหาได้
วิเศษเช่นนั้นไม่ ข้าเจ้าก็คิดเห็นว่ามันเป็น
เคราะห์กรรมของข้าเจ้าเอง จึงบรรดาให้
มีจิตศรัทธาอยากรู้อยากเห็น อะไรไปต่างๆ นาๆ
ข้าเจ้าไม่สามารถจะบอกท่านได้ว่า มันเกิด

ขึ้นได้อย่างไร ข้าเจ้าได้พยายามจะลมนัก
ลมนั้น มันก็ยิ่งเร็วให้คิดมากขึ้น เกลือบ
ถ้าทำชั่วร้ายไว้มากขึ้นให้หายไปได้แล้ว ข้า
เจ้าก็จะเห็นสหายเขาใดคนหนึ่ง” เสวมน
ก็ฟังดังนั้น จึงตรึงตรึงอยู่ครู่หนึ่ง จึงพูด
ว่า “เรื่องเป็นอย่างไร ขอให้เล่าให้ข้าเจ้า
ทราบบ้าง ถ้ามีโอกาสช่วยเหลือได้ ก็จะช่วย
กันยกเข้าแก้ไข ถึงแม้จะไม่เป็นผลสมความ
ปรารถนา อย่างน้อยก็พอนันทนาบายลง
บ้าง เป็นความหวังว่า—

ความคิดของบุคคลหลายคน

ย่อมดีกว่าคน ๆ เดียว”

เสวมน “ก็นั่นละซี ข้าเจ้าเห็นฉะนั้น
ทั้งใจจะเล่าให้ท่านฟังโดยแจ่มแจ้ง เรื่องนี้
ข้าเจ้าเห็นว่า ไม่มีผู้ใดจะเหมาะและดีเท่า
ท่าน ที่จะทำการช่วยเหลือยกเข้าความยุ่ง
ยากของข้าเจ้าให้ผ่านพ้นไปได้ เรื่องเป็น
ประการฉะนี้ โดยธรรมดา—

ดอกไม้ที่สาม มักไร้กลิ่น

ฉันทิ เมื่อมาจนถึงรูปโฉมแห่งนางสุนทรี
แล้ว จึงทำให้ข้าเจ้าจนกระทั่งเกรงกลัวว่า
หญิงงาม เช่นนางสุนทรีนั้น จะเข้าตัวดอกไม้
อยู่ครันๆ ข้อนี้แหละเป็นข้อใหญ่ทำให้ไม่
เป็นสุข จิตใจจะเป็นกังวลสงสัยไม่รู้หาย ตรึง

พ. ศ. ๒๕๔๗

เสาวมนนิยาย

ตรงหาทางระหังใจหล่อน โดยทางใด
ก็ไม่สำเร็จประสงค์ เพราะ—

พระสมุทสุตลิก้า คณนา
สายดั่งทงทอดมา หยั่งได้
เขาสูงอาจวิตวา กำหนด
จิตตัมมุษย์นไสร ยากแท้หยั่งถึง

ทองคำใส่เบ้าสุบ แสนที่
ก้อนเหล็กมรณันต์ ไปเศร้า
ยิ่งงามอร่ามศรี โสภาคย์
เป็นสุพรรณชาติเข้า เขตต์เนืองพคุณ
ฉะนระช่วยการ กล่าวถึง ของ ช่างแตกต่างกัน
โยโย ต่างฝ่ายก็ต่างมีเหตุผลมากล่าวแย้งกัน

โลกนิต์

เสมอ ขอให้ฟังหน่อย ท่านยอมว่า—

ทั้งรู้ ๆ อยู่อย่างนี้ ใจของข้าเจ้าก็มีวาทะถวิล
อยากจะรู้เห็นให้แน่กระหนกถึงใจหล่อนให้
จงได้ เรืองนชาเจ้าเห็นว่า ไม่มีทางใดที่จะ
เหมาะและดีเท่าดวงใจหล่อน”

สามทักจึงกล่าวกัน “ความดำริ ข้า
เจ้าเห็นว่าเป็นของที่ไร้ประโยชน์ ที่จริงข้า
เจ้าไม่ควรจะนั่งฟังอยู่นานดังนี้ ควรจะ
ชักชวนเสียด่างแล้ว ขอให้ใคร่ครอง
สักหน่อยว่า เพชรเขี้ยวของหมากสูง เป็น
ของแข็ง ถ้าท่านมีความสงสัย เอวามชน
ทั้งเหล็ก ค้อนทุบ เพื่อเป็นการทดลองด้วย
ความสงสัย อย่างน้อยก็ขยิบขี้ แล้วท่าน
จะโทษใคร”

เสาวมน “ในข้อที่ว่านี้ ถูกต้อง ไม่
ขอเถียง แต่อยากขอแย้งว่า—

ไม่มีโอกาส ไม่มีสถานที่

ไม่มีบุรุษชักให้อใจเขว
สตรีนั้นยอมมีคุณสมบัติเป็น

อย่างธรรมดา

มีโอกาส มีสถานที่ อดกลั้น
ต่ออันตราย คำสาปแช่ง ของก้านัน

สตรีนั้นยอมมีคุณสมบัติเป็น

ยอดเยี่ยม

นัยจากหิโตวาท

สามทักเถย ตามที่กล่าวฉะนี้ ข้าเจ้าจึง
อยากทราบบทระหนกว่า หล่อนเป็นสตรีซึ่งมี
คุณสมบัติอย่างไรแน่เป็นข้อใหญ่ ขอให้
ความอยากรู้อยากเห็นนี้ไต่ผ่านไประ
เป็นประการใดไม่เป็นส่วนสำคัญ อย่างน้อย
ก็เป็นที่พอใจ ที่รู้สึกถึงความเห็นของข้าเจ้า

ส. ส.

พฤษภา

ในหัวหลอนเป็นที่ถูกต้องจริง ไม่ถูกลงให้
หลงเชื่ออย่างเขาทั้งหลาย การเรองน
ข้าเจ้าขอมอบท่าน เป็นตัวเข้าคู่กันกับหลอน
เพราะข้าเจ้าเชื่อมั่นแล้วว่า หากจะเ็นการ
เพลิงพล้าง ท่านก็คงจะไม่ได้อะไรโอกาส
อันนี้ให้ลงดำไปโดยประการ ๑. อีกประการ ๑
คงจะช่วยกันปกปักรักษาความชั่วร้ายมิให้แพร่
พรายไปทั่ว หากว่าผลแห่งการทดลองยัง
ผลอันดีงาม กล่าวคือ หลอนเป็นเหตุที่
ทรงไว้ ซึ่งคุณสมบัตินั้น อย่างยอดเยี่ยมแล้ว
ข้าเจ้าจะเพิ่มพูนความขบขันกับมีความสุขใจ
เป็นอย่างยิ่ง ที่หาสครออย่างใด ๆ ไหน”

เสวมน “อะไรที่ช่างเถะ เรองนข้า
เจ้าขอรับว่า เป็นเรื่องที่ไมสมควรจะ
ทดลอง ความเหตุผลก็กล่าวแล้วอยู่นั่นเอง
เพราะ—

กิจการอะไรซึ่งทำไปโดยไม่เข้าทาง
ย่อมไม่เกิดผลที่พึงใจ

หิโตวาท

ข้าเจ้าเห็นว่าเราเป็นสามเษ น้าที่สามจะพึง
ปฏิบัติอย่างใดกับภริยาซึ่งก็ทำไปก็แล้วกัน
ไม่ควรจะมาคำนึงในสิ่งที่ไม่สาระเช่นนี้ ท่าน
ย่อมว่า—

ไม่พึงปองสิ่งซึ่งไม่ควรปอง
หรือคิดสิ่งซึ่งไม่ควรคิด
ควรคิดแต่สิ่งซึ่งเป็นหน้าที่ของตน
ไม่ควรหวังเวลาที่เปล่าผล

โลกนิติ คมม ๒๑

ฉนั้นในการเรองน ข้าเจ้าขอให้ท่านได้
ความคิดเสียเถิด ถ้าท่านยังระชินตอคง
อยู่ ข้าเจ้าก็ต้องขอตัว เอาไว้ใช้กันใน
กิจอย่างอื่นเถิด ข้างหน้าก็ยังมีที่จะคงพวา
อาศัยกันอีกมาก จะมาทำให้เ็นเรื่องผิด
พ้องหมองใจกันในเรองที่ไร้ประโยชน์เช่น
ท่านย่อมว่า—

เป็นความจริง ขอ ยืม เกี้ยวข้อง
ของรัก และพ้อใจของเพื่อน
เป็นเหตุให้มีมิตรทั้งหลาย ย่อม
จางกันได้

นัยจากธัมมณีนิ

เสวมน “ถ้าท่านไม่ยอมรักก็เ็นการงาน
ใจ ข้าเจ้าจะยังคัมภีร์ษาท่านอย่างไรได้
แต่ขอออกกับท่านว่า การเรองนข้าเจ้าจะดัม
เล็กเสียไม่ได้ ไม่มีทางไคนอกจากต้องไป
ให้วุ่นคนอื่นเขาเท่านั้น แต่ก็เ็นการล่อ
แหลมอยู่สักหน่อย”

เสามัทไต่ ฟังดังนั้น จึงคิดว่าฉันซึก
 ซึกไม่ยอมกระทำตามคำร้องขอแล้ว เสาวมน
 ก็คงถือกระทำได้ เมื่อมาคำนึงถึง
 เกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของเพื่อน การกระทำ
 เช่นถามผู้อื่นมาเถวของซึกแล้ว ก็
 เป็นสิ่งที่ล่อแหลมต่ออันตรายมาก จึงเป็นอัน
 ต้องยอมรับกระทำตามคำร้องขอ เขาทั้งสอง
 ไต่กันและกันขึ้นที่เข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว ครั้น
 ได้เวลาอันสมควร เสามัทก็ลากลับบ้าน
 เสาวมนเมื่อเพื่อนไปแล้ว ก็ตรงไปหานาง
 สุนทรีบอกให้ทราบว่า ตัวจะต้องจากนาง
 ไปต่างจังหวัด เนื่องด้วยกิจธุระการค้าขาย
 ซึ่งจำเป็นจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จ กว่า
 จะกลับก็ถึงนานวัน เสาวมนมีความเป็น
 ห่วงในตัวของสุนทรี และการงานทางบ้าน
 มาก เขาได้ขอให้เสามัทที่สหายรักมาอยู่
 เป็นเพื่อน เพื่อจะได้ช่วยเหลือในกิจการ
 ต่าง ๆ ครั้นนึกถึงเจ้าของสำหรับเคียวทาง
 พร้อมเสร็จ รุ่งขึ้นเช้าตัวก็ออกเคียวทางออก
 จากบ้านไป
 ฝ่ายเสามัทก็มาอยู่เป็นเพื่อนนางสุนทรี
 ตามนัดหมาย เขารู้สึกอึดใจมาก ต้อง
 ระมัดระวังกิจธุระอย่างเคร่งครัด นิ่ง
 เขามือถือกระเป๋าชาชอยู่ที่ระเบียงเรือน นาง

สุนทรีเห็นเสามัททำทางไม่สบายใจ นาง
 จึงบอกให้พักผ่อนนอนให้สบายเสียในห้อง
 ขายผู้มีความคิด ไม่ควรจะอยู่
 ในสถานที่ ๆ ลับตา เธอจาซบ
 ซิบกับธิดา พี่สาว น้องสาว แม่
 กับมารดาตน

ธัมมณี

ดังนั้นเสามัทจึงหาได้รับคำเชิญของนางไม่
 ลุก ๆ นิ่ง ๆ คงทาคอยเสาวมนจนย้ายเย็น อ่อน
 ใจเข้าก็ล้มหลับอยู่ทันอกเรือนนั่นเอง
 ครั้นเวลาจวนพลบค่ำ เสาวมนก็กลับม
 ถึงบ้าน เมื่อเห็นสหายของตนนอนหลับอยู่
 ระเบียงเรือน ก็ตรงไปหานางสุนทรี แสร้ง
 ทำเป็นถือคิดใจแจ้งให้นางทราบว่า การ
 งานที่ควรทำนั้นแล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
 เกินความคาดหมาย เห็นยังมีเวลาพอจึงรีบ
 กลับบ้าน ในระหว่างที่เสาวมนพักปราศรัย
 กับภรรยาแล้ว เขาได้สังเกตกิริยาอาการ
 ของนางสุนทรี ที่หาเห็นเป็นทีลึกลับ
 ไม่ จึงรออนุญาตที่จะเสามัทที่ตน ตั้ง
 หน้าลางคาเสร็จ ก็ชวนกันลงไปเคียวเล่นที่
 สวน พอถึงทางสุนทรี เสาวมนจึงถามว่า
 “เกลอเขยอย่างไรกัน” เสามัทจึงตอบว่า
 “ท่านจงเชื่อมั่นเถิดว่า นางสุนทรีเป็นหญิง

ส. ส.

พฤษภา

ที่ควรวชิราคนหนึ่ง ข้าเจ้าพาทเจ้าโลม
เลียบเห็นอยอ้น นางก็มีใจมีความตกลง
ปลงใจด้วย พว้าวอนหล่อนด้วยอุบายอย่าง
หนึ่งอย่างใดก็ไม่เป็นผล เป็นการข่มขู่ญา
หมกความสามารถ ก็เลยพลอยอยู่ที
ระเบียนนั้นเอง”

เสวมนได้ฟังดังนั้น ชักใจไล่เลียง น
เป็นที่พอใจแถมแรง ก็มีความขยอขึ้นก็เ็น
อย่างยิ่ง แต่ใครจะได้ยินด้วยคำของนาง
สนทน์ และ เสวมทัก จะพาทกัน อย่างไค ย่าง
จึงพาทกับเสวมทักว่า “เท่าที่ท่านกระทำมา
นั้นเป็นที่พอใจแล้ว แต่ขอให้ท่านลองอีกสัก
ครั้งเถิด ข้างท่านสนทน์จะสร้างมารยา
ทำใจแข็งไว้ก่อน ครั้นเห็นว่าท่านมีความ
พยายามจริงก็จะสั่นสั่นสย ข้างที่จะตกหลุม
พรางของเราในครั้นนี้ก็ได้ ถ้าหล่อนยัง
ออกทนต่อคำวิงวอนของท่านได้เป็นคำขยสอง
แล้ว จึงจะทำให้ข้าเจ้าสิ้นความระแวงสงสัย
เพราะ—

กิดครั้งเดียว ขาดทอดลองไม่ถึง
สอง ทำยังไม่ถึงสามครั้ง ยัง
ถือเอาเป็นแน่ไม่ได้

หิโตวาท

ฉะนั้น เพื่อยะถอยเป็นการแน่นอน ขอท่าน

ไปรตอนคราวที่ข้าเจ้าออกสักครั้งเถิด”
ในชั้นแรกเสวมทักก็ปฏิเสธ ครั้น
เสวมนวิงวอนหนักขึ้น ลงท้ายก็ขัดไม่ได้
จึงจำไว้รับภาระอันหนักอกอกครั้งหนึ่ง
เมื่อถึงวันกำหนด เสวมนก็แต่งทำเป็น
ออกจากบ้านไป แล้วทวนกลับมาซุ่มอยู่ใต้ถุน
เรือนอย่างมืดสนิท เสวมทักก็มาตามนัดหมาย
แต่หาทรายไม่ว่าเพื่อน ของ ตน ซ่อนอยู่ใต้
ถุนเรือนเพื่อกอขยตัวไม่ ถิ่นนี้จึงสรวมกาย
โดยระมัดระวังดังครั้งก่อน ข้างนางสนทน์เมื่อ
เห็นเสวมทักส่งเสียงขยตัวเช่นนั้น เจ้าหล่อน
เป็นใหญ่มีความรักที่ต่อภรรยา จึงมีความ
ระมัดระวังยิ่งขึ้น เพราะ—

ความสัตย์กตัญญูยุพิน เป็น
สายเกาเบิล สว่างลย์และสร้อย
สรวมทรง

ฉันทสอหญิง

ถึงแม้สามคนจะมีความระแวงสงสัย หล่อน
ก็เกรงคนอนระคนทานินทาได้ จึงเวียคนาง
อรกีสาวใช้ให้มาอยู่ เพื่อเป็นสักขีพยานด้วย
ฝ่ายเสวมนคอยกอดขยฟัง ก็ห้ามว้าว
อย่างใด ถิ่นนี้ พะเลาจนค้ำก้อออกจาก
ที่ซ่อน แล้วจึงขยอนกลับมาบ้าน ทำที่
เหมือนกลัยจากกัชระมา เมื่อพักผ่อน

ขายน้าอวยท่าแล้ว จึงชวนเสามัทกลงไป
 เกริ่นเล่นที่สวนตามเคย เสาวมนจึงพูดขึ้นว่า
 “เสามัท ข้าเจ้าขอขอยให้ท่านที่มีใจสุจริต
 ชัดตรงต่อข้าเจ้ามาก รวมความทุกสิ่งทุก
 อย่างเป็นที่พอใจข้าเจ้าไม่มีที่ติ แต่เสีย
 อย่างเดียวก็คือ ท่านไม่กระทำตามคำสัญญา
 ใ้เคยวัน ข้าเจ้ารับแจ้ง ทุกอย่าง ทกประการแล้ว
 ซึ่งท่านจะปฏิเสธไม่ได้จนสักคำ เรื่องนาง
 สุนทรี ตามที่ท่านบอกเล่าและสรรเสริญ
 เกียรติคุณ ของหล่อน อย่างงามเลิศนั้นหาจริง
 ไม่ เพราะเวลาวันหนึ่งวัน ข้าเจ้าได้รู้สึว่า
 ขอมทนทิวอยู่ใต้ถุนเรือนโดยไม่มีผู้ใดไ้ลวง
 รัเลย การเรอขึ้นข้าเจ้าขอมบอกท่านเป็นคำ
 ขาคว่า ท่านไม่ยอมรับกระทำแล้วไ้ไร ข้า
 เจ้าจะต้องหาคนอื่นทดลองใจหล่อนให้จงได้”

เสามัทเมื่อทราว่าสหาย ของคน จับไ้
 เช่นนั้น ก็มีความละอายนงอนมิปริปาก
 ครั้นเสาวมนขยนขยอคาคนหนกขึ้น ใน
 ที่สุกก็ยอมรับระทดลองใจนางสุนทรีอย่างจริง
 จัง ไม่หลอกลวงอย่างคราวก่อน เขาทั้งสอง
 ไ้ตกลงจะเริ่มกระทำในโอกาสที่เสาวมนจะ
 ต้องไปต่างจังหวัด ด้วยกิจธุระการค้าขาย
 อันเป็นเวลานาน เพราะเขาทั้งสองเห็นว่า
 การเรอขึ้น จะ กระทำในเวลาเร็ววันจะไม่เป็น

การสำเร็จ
 ครั้นถึงวันกำหนดนัด เสาวมนไ้ไ้ออก
 เกรียวไปต่างจังหวัด เสามัทก็มาอยู่
 เป็นเพื่อนนางสุนทรีตามสัญญา ท่านยอมว่า—
 บัดเจิต พึ่งเห็นภรรยาของเขา
 อัน เสมอเหมือนด้วยมารดาตน

ให้ตรวจ

ครั้นเสามัท จึงมีความระมัดระวังตนถึงเช่น
 เคย ถึงแม้รูปโฉมโฉมพรรณแห่งนางสุนทรี
 จะเป็นที่ชวนตาชวนใจสักปานใด ก็ไม่
 สามารถทำลายใจอันบริสุทธิ์ ของเสามัทให้
 ลุ่มหลง งงววย ความงามของหล่อนไ้ เฝ้า
 แต่อกอกใจในกิจที่ตนจะต้องกระทำตามความ
 ปรารถนาของเพื่อน ซึ่งคนไ้ให้คำมั่นสัญญา
 ไว้อย่างแน่นหนา และครั้นตนจะต้องทด

ลองใจนางสุนทรีให้แน่กระหนก วิรุจ
 อยู่วันหนึ่งแล้วสองวันแล้ว ก็ไม่สามารถจะ
 แอ่ปากขึ้นอย่างไรทำไ้ไหน ครั้นอยู่มาวัน
 วันเช้า ความเคยชินก็ยังเกิดมากขึ้น ทั้ง
 สองฝ่าย ก็มีใครจะ ระมัดระวัง ภาย และ วาจา
 แค่ว่าก็ขึ้นแต่ ปลูกษาหารือ กันด้วยกิจธุระ
 การงาน หนก ๆ เขาจึงกลายเป็นการพุดจา
 กันเล่น เพื่อก่ความเฝ้ายมเหษา ด้วยความ
 ไม่ระมัดระวังซึ่งไ้กล่าวแล้วนั้น บ้างครั้ง

ส. ส.

พฤษภา

จึงเป็นเหตุให้นางสุนทรี เข้าใจความหมาย
ที่ลึกความตื้นใจของผู้พี่อย่าง เพราะ—

ความไหวพริบ, ความเข้าใจผิด,
ความสวยงาม, ขลาดที่สุด,
กล้าที่สุด เป็นสมบัติของสตรี

หิโรวาท

เมื่อได้สนทนากันหลายครั้งหลายหน ความ
เข้าใจผิดของนางสุนทรี ก็ย่อมมีมากขึ้นเป็น
ธรรมดา เข้าใจว่าเสวมนักมีความรักใคร่คน
เกี่ยวกับรูปสมบัติ ของ เสวมนัก เป็นที่ ต้องตา
ต้องใจจนอยู่แล้ว จึงได้ค่อยไปในเชิงซู้สาว
โดยความเข้าใจผิดของตน ท่านย่อมว่า

คงจะชเลี้ยวท้อง ทางคด
โพธิ์ขี้สรพปรากฏ หมูไม้
หญิงใดที่ลบลด ละอายบาป
เขี่ยสิ่งยินดีได้ รสด้วยเสพย์กาม

โลนทิ

เมื่อเสวมนักได้ยื่นโพธิ์ขี้หนักเข้าก้นนั้น การ
ลึงเล่ใจจึงสูญหายไปสิ้น เห็นเป็นโอกาส
เหมาะ ที่ ตน จะ ต้อง ลงมือ ดำเนินการ ทดลอง
ตามความประสงค์ของเพื่อนแล้ว จึงฉวย
โอกาสดำเนินการโดยทันที ด้วยความสุจริต
เหตุการณ์เมื่อได้ลงรอยกันเช่นนั้น การทดลอง
ก็ย่อม ดำเนิน อย่งนั้น เป็น ผลสม ความประสงค์

ที่มุ่งหมายเป็นล้าภัย เมื่อเวลาได้ลงเลยมา
ถึงเดือนเศษ เสวมนักก็ยังทักถามไม่ เขา
ทั้งสองจึงยังเกิดความรักอันแท้จริงจน ท่าน
ย่อมว่า—

๑๑ ฌานิตฉิฉิมต ฤจะอดบ่ออามี
แม่เหล็กและเหล็กดี ก็จะมีจะพัวพัน
อลิธา

เมื่อการเป็นไปดังนี้ ต่างฝ่ายต่างก็ช่วยกัน
ปฏิบัติความลับไว้มิให้ชู้ มีได้มีใครล่วงรู้
ในเหตุการณ์เช่นเลย นอกจากนางอรกิสาวใช้
คนห้องคนเคียงเท่านั้น

ฝ่ายเสวมน เมื่อภริยาของตนไม่เชื่อตรง
ต่อเขาเช่นนั้นแล้ว การค้าขายเมื่อแรกเป็น
ผลดีงาม ก็กลับผิดเคือง ต้นทุนหายปลาย
ทุนหลุดก ยังเกิดความหายนะอย่างย่อยยับ
เพราะ

ภริยาที่ดี ย่อมเป็นสิริแก่ครอบครัว
ภริยาที่ชั่ว นำความหายนะมาสู่เหย้า
นัยจากนิบาตชาดก
ดังนั้นจึงย้ายหน้ากลั้ยบ้าน เมื่อได้พบปะ
ภริยาและเพื่อนฝูง และทั้งได้รับข่าวอันพึง
ใจ ซึ่งซุกความระแวงสงสัยในนางสุนทรี
จากเสวมนักสหายรักแล้ว ความโสกเศร้า
ในเรื่องค้าขายจึงเสื่อมคลายไปสิ้น

พ.ศ. ๒๔๗๒

เสาวมนนิยาย

เสามัท ก็นางสุนทร ก็หาโอกาสพบ
กันอยู่เนือง ๆ วันหนึ่งเสามัทได้เรียกนัก
หมายของนางสุนทรว่า พรุ่งนี้สามคนมาถึง
สระจะไปจากบ้านตั้งแต่เช้า พอพลบค่ำจึงจะ
กลับ ถ้าไม่มีภารกิจแล้วขอเชิญมาพบปะกัน
ตามเคย เมื่อเสามัททราพบข่าวดังนี้จึงมีความ
ยินดี ในราตรีนั้นเสามัทรู้สึกเวลาช่าง
ยืดยาวเสียจริง ๆ เพราะ—

คนคนคนหนึ่งชื่อ จิ้งเจียว
มลาวิไลโฉมเดี่ยว ดุจร้อง
สงสารหมู่พาลเทียว ทางเนิน นานนา
เพราะไม่เห็นธรรมน้อย หนังสือเป็นคุณ
โลกนี้

ฉะนั้นจึง ผลุนผลันตรงมา บ้านนางสุนทร แต่ยั้ง
มิด ๆ หาทักทายกัน แอ่คยอก ๆ ลากเลา
ในระหว่างที่ตนอยู่ในที่ซ่อนเร้นนั้น พอสง่า ๆ
จึงได้เห็น ชาย แปลกหน้า คนหนึ่ง ออกมาจาก
บ้าน จึงเกิด ความ ระแวง สงสัย ใน นาง
สุนทร เพราะคิดเห็นว่า —

ธรรมดาไฟย่อมไม่พักพอเธอไม่ว่าง
ทะเลใหญ่ไม่ปรากฏว่าเบื่อน้ำ
มฤตยูไม่เคยอ้อมหน้าประปาสัตว์
นางงามจรัสสีไม่รู้สีกุญแจในผู้ชาย
หิโหว่

จึงคิดสืบว่านางสุนทร คบชู้ ชายนอก นิสัย
ชั่ว เช่นนี้ เสามัทก็รู้เห็นแจ่มแจ้งด้วยตัวเองแล้ว
จึงมีความโกรธแค้น กลับ มาย่าน ของคน
เสีย นิ่งครกครองจะหาอุบายจะลงโทษ นาง
สุนทร ครั้นคำจึงตรงไปหาเสาวมน เมื่อ
ตกทายปราศแล้วเห็นไม่มีใคร จึงกระซิบ
บอก เสาวมนว่า “ข้าพเจ้าเรื่องสำคัญจะ
แจ้งให้ท่านทราบว่า บัดนี้นางสุนทร ได้ นึก
หมายให้ ข้าพเจ้ามาพบหล่อน ในโอกาสที่
ท่านจะไม่อยู่บ้านคราวหนานี้ สังเกตการทำทาง
จะไม่สู้ชอบกล เห็นจะเผลอด้วยเรื่องสองใจ
หล่อนนั้นแหละเป็นเหตุ ขอเตือนว่าจงระวัง
ไว้อย่าง ท่านอย่าเผลอ —

ภรรยาที่ซอตรง ก็คือคนที่ตาย
ไปแล้ว บ่าวที่ซอตรง ก็
คือคนที่จากไปแล้ว เพื่อน
ที่ซอตรง ก็คือคนที่บอก
ความลับ

ธรรมนคติ

ถ้าหากนางประพฤติกิชั่วไม่ซื่อตรงอย่างทระววง
สงสัย ก็ระอภัยชายหน้าเขาทั้งหลาย ควร
ระวังการ ถ้าเห็นจะเล็ดลอดไปไม่ได้ ก็
จงอย่าอาลัยเลย ควรวางโทษให้พ้นหนัก”
เสาวมนจึงถามว่า “ไหนท่านชมเสีย

ส. ส.

พฤษภา

จนเลิกลอยฟ้า อย่างไรละ แต่ก่อนอื่นที่จะ
ลงมือทำอันใดแล้ว ควรจะทดลองให้แน่ชัด
เสียก่อน อย่างหุ่นพันล้าน ท่านยอมว่า—

ไม่ควรลงทัณฑ์แก่คนอื่น ๆ
เพราะเพียง คำกล่าวหา อีก
ฝ่ายหนึ่ง เมื่อทำการได้
สวนประจักษ์ด้วยตัวเองก่อน
แล้ว ผู้ใหญ่จึงค่อยลง
โทษ หรือยกย่อง

หิโตวาท

“เสาวตท” ฉะนั้น ทางที่เหมาะสมเราเห็น
ว่า ท่าน ควร จะทำ เป็น มี อริระ จาก บ้าน ไป
แล้วจึงย้อนกลับมา ซ้อน อยู่ในที่ เคย ซ้อน เมื่อ
คราวก่อน ถ้านางประพุดมีชอบ ก็จงออก
มาช่วยกันสั่งสอนเสียให้สำใจเด็ก” เสาวมน
ได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วย เขาทั้งสองจึงนท
หมายกันจนเห็นที่เข้าใจแน่มแจ้ง เมื่อเสาวตท
ลาไปแล้ว เสาวมนก็มีใจแสดก ภิรยาชาการ
กระโทกกระตากให้นางสุนทรผู้แพร่งพรายเลย

ในระหว่างวันทั้งนี้ไม่ถึงกำหนดคืน วัน
หนึ่งเสาวตทได้มีโอกาส พบนางสุนทร สองต่อ
สอง นางจึงปรียทุกขปรียร้อน ให้เสามตท
ฟัง ถึงความหึงของของนางอรทสาวใช้

ว่า “ข้าเจ้าเวลานี้หาความสุขสบายใส่ก
นิทหนึ่งก็ไม่ใคร่ได้ ทั้งแถมรู้เรื่องวาวของ
เราแล้ว ก็คงทำทางหึงของของหนักขึ้น

ทุกวัน งานก็ไม่ใคร่ทำ ครั้นคำว่ามี
ก็โต้เถียงไม่ลดละ บางครั้งก็พุดจาเสียคส
กระทบกระทงอยู่บนเตียง ครั้นระหว่าเรื่อง
ซบไลให้ ไปเสีย เครื่อง กะ ขี้ ร้ายใหญ่
เหมือนแกล้งกระพ้อให้ เรืองมน ออควาหนักขึ้น
ระนั้นนอนก็ไม่เย็นสุขใจ ก็คงคอยเอาอกเอา

ใจแม่เจ้าประคตทุกถกถาว ถาขึ้นยังระเป็น
เช่นนี้ต่อไป ข้าเจ้าก็คงจะไม่ชีวิตไปไหนแล้ว
ไหนเย็นแน่ ความทมนถำเรียวใจเรวถัน ถึง
กับคยขี้ สู้ชาย พาเข้ามานอน ในบ้านใน
เรือนแทบทุกคืนวัน”

เสามตทเมื่อได้ ฟังนางว่าพรรณความทุกข
ร้องไห้ ร้องไห้ทั้งคืนนั้น จึงรู้สึกเสียใจในความ
เข้าใจผิดของตน จึงรีบสารภาพ ความผิด
ของตนให้นางฟัง ทั้งแจ้งให้นางทราบถึงความรัก
หมาย ในระหว่างกันกับสามีของนางด้วย
นางสุนทรได้ฟังจึงนงนอนครกครองอยู่ครู่หนึ่ง
จึงพูดว่า “เรือนนี้ไม่เป็นไร ไว้พินิจงาน
แก่ข้าเจ้าเอง จะจัดการในโอกาสอันเหมาะ
เพราะ —

อันตราแม่ยังอยู่ไกล ก็ควร
กลัวเกรง ไปก่อน แต่
เมื่อจวนตัวเข้า ต้องคิดต่อ
สู้หรือดไปคราวหนึ่ง

หิโรวาท

ฉะนั้นไม่ควรวีคิก จงมาตามกันเถิด”
แล้ว นาง สุนทร ก็ โคอุบาย ถึง กล อุบาย ให้
เสามัททพจนใจแจ่มแจ้ง

ครั้นถึงวันที่โดนกำหนดแล้ว เสามัทท
ก็ทำเช่นออกจากบ้านไป แล้วจึงย้อนกลับ
เข้ามาซ่อนที่คราวก่อน ส่วนนางสุนทร ครั้น
เห็นสามคนเข้าหาซ่อนที่เรียบร้อยแล้ว จึง
แสร้งเรียกนางธิดาสาวไซ้เข้ามา แล้วกล่าว
ว่า “นั่น! อรดี ข้าจะขอความช่วยเหลือ
จากเจ้าสักหน่อย จะให้หรือไม่ว่า?”

“ข้าเจ้า ขอรับ ผดุง พระ เกษ พระคุณ ไว้
ทุกอย่าง” นางธิดากล่าวตอบ

“ถ้าเช่นนั้นแล้ว” นางสุนทรกล่าว
ต่อ “ข้าขอขอยใจในความจงรักภักดีของ
เจ้าอย่าเหต การณ์ ชั่วร้าย ที่ ยัง เกิด เมื่อ
ครั้งก่อน ซึ่งเจ้าได้รู้ เห็นแจ่มแจ้งแล้ว
นั้น ข้ารู้สึกแค้นไม่หาย นึก ๆ จะเล่าให้
เสาวมนทราบดีหลายหนแล้ว เกรง ว่า
จะเป็นภัยกับใจโดยใช่เหตุ จึงไม่คิดจะ

ถ้า เจ้าสามทศมน เหมือนคนเขาทั้งหลาย ถ้อย
คำที่ข้าขอที่ควรระวัง สำกพรอแล้ว แทนที่
หาวิธีสักอย่างใดไม่ ยิ่งข้าจะขอขอยอยู่เสมอ
วันข้างหน้า นึกให้มาพบคามประสงค์ จะสั่งสอน
ให้ รู้ สำนึกตัวเสียที เมื่อนั้น โดยความ
แค้น นึกอะไรไม่ใคร่ ออก ใน คราว นั้น ถ้า
ขึ้นมา พกพา และ เล่ม โศครวณ เช่น ก่อน อีก
ข้าจะต้องเอาเลือดหัวให้ จงไว้ แต่เกรง

ว่าเราเป็นหญิงกำลังน้อย พลาก ทำพลาต
ทางรู้สึกเขาไม่ได้ ข้าอยากขอความช่วยเหลือ
เหลือจากเจ้าช่วยกันเป็นสองแรง เพราะ—

ปราชญ์ หวังความจ้านเฝ้ายเดียว
พึงปรารถนา ด้วยเพิ่มกำลังขึ้น
สองเท่า

หิโรวาท

เจ้าจะอย่างไร?” นางธิดา จึง กล่าว
รับรองอย่างแข็งแรงนางสุนทร จึงสั่งให้นางธิดา

คอย ค ถ้าหาก ว่า เสามัทท มา ก็ ให้
นางธิดา คอยอยู่ใกล้ ๆ คนนางสุนทรถึงมือเมื่อ
ใดก็จง ช่วยกัน กระหน่ำให้ถึง ขนาด พอ
สอง นาง พก พา กัน เสรี เสามัทท ก็ มา
ถึงพอดี สาวไซ้ ก็ เกร เลี้ยง ออกไป นอก
ห้อง นางสุนทร จึงร้องทักขึ้นว่า “พอ
นักถึงก็มาพอกที่เขย ข้าเจ้าเมื่องสำคัญ

ส. ส.

พฤษภา

ที่จะคงอยู่กับท่านสักหน่อย คือ ยากกระเทรา ยากแล้ว ข้าเจ้ายกโทษให้ได้ เพราะท่าน
ตระหนักว่า ถ้อยคำทั้งหลาย ที่ท่านพูดครั้ง ย่อมว่า —

ก่อนนั้น หมายความว่าอย่างไร ข้าเจ้า
รู้สึกประหลาดใจมาก คนอย่างท่านนี้
ข้าเจ้าไม่ได้นึกได้ผลเลยว่า ว่าท่านจะมี
หัวใจจนชั่วถึงเช่นนั้น การกระทำของท่าน
นั้น ทรยศหรือไม่ว่า เป็นการประทุษร้าย
ต่อข้อเสีย และเกียรติศักดิ์ของมิตร และ
ตัวของท่านเองอย่างร้ายแรง ที่ข้าเจ้าต้อง
การพูดท่านนั้น ก็เพราะเคืองแค้นที่ท่านให้
กลืนเนื้อกลืนตัวเสีย เมื่อใด สำนึก ตัวแล้ว
ก็จง ชมาโทษในการกระทำอันชั่วร้ายเลว
ทรามนเสีย ”

สามทศ โศก พัง ทั้ง นั้น ก็ แสร้ง ทำ ตก ใจ
ตกลงอยู่เป็นครู แล้วจึงกล่าวว่า “ เรือง
ข้าเจ้าขอรับสารภาพ ว่าผิดจริงอย่างชั่วร้าย
ข้าเจ้ารู้สึกแค้นใจในความ ท่านว่าค่าสัก
เท่าใดโดยอมรับทุกสิ่งทุกอย่าง นึกไม่ออก
เลยว่าทักทิละไรช่างมาทลใจ ให้ล้มลง
ในอุปสมบทของท่านอันล้นทวี เห็นชั่วกลาย
เป็นก็ไปเสียสิ้น ขอท่านจงยกโทษอันชั่ว
ร้ายนี้ให้ ข้าเจ้าด้วยเถิด ”

นางสุนทรจึงตอบว่า “ เมื่อ ท่านรู้ สัก ท่านย่อมว่า —

อย่าถือโทษ คนมีสติไม่โง่เขลา
คนทำความชั่วแล้วกลับสำนึกตัวได้
และ ทารกยังไม่รู้จักเดียงสา ”

หิโรวาท

เมื่อนางสุนทร กล่าวจบลง สามทศจึง
น้อมลงเคารพ พร้อมกันกล่าวว่า “ ข้า
แต่ท่านผู้มีใจอันงาม ข้าเจ้าขออ้อม คำนับ
คุณสมบัติอันงดงาม ซึ่งยากยิ่งจะพึงประสพ
สัทธิอย่างท่าน และขอกล่าวข้าเป็นคำรยสอง
ว่า ยินดีใจของข้าเจ้าบริสุทธิแล้ว ” ก็ลาไป

ส่วนเสาวมนได้เห็นโคพิงกนนั้น จึงมี

ความยินดีอันเป็นอันมาก ออกจากทำมาย
เส็ดลออกจากที่ซ่อน ทรงไปยังบ้านสามทศ
ทันที สรวลเสเฮฮากระษัตริย์มียลของเป็นทวย
ยานใจมาก เพราะความประสงค์ของตนได้
สัมฤทธิ์ผล เป็น ที่ พอ ใจ ของ คน โทษ พา ข้อ
ครั้นเย็นลงก็ลากลับบ้าน นัยจำเดิมแต่วัน
นั้นมา เสาวมน ก็มีมีความสุข พร้อมทั้งกาย
และใจ หมก ระเวงแสงสย ในนางสุนทรเพิ่ม
ความเสน่ห์ในภรรยาของตนยิ่งขึ้นอันมาก

พ. ศ. ๒๔๗๒

เสาวมนนิยาย

กรรมจะมากจะน้อย เพียงไร
ทำที่ใกล้ๆไกล ทว่า
สุดแต่ส่งสมใจน เป็นเหตุ
ตนจกัรบผลกล้า ไปได้ไกลตน

ลิลิตโศกนาฏ

ครั้นต่อมาประมาณ ๘ เดือนเศษ นางอรก
สาวใช้และชายชู้ ก็เหลิงระเริง ใจ ยัง
ปราศจากความรักใคร่รัก ในการไปมา
หาสนุกกัน คั่นวันหนึ่งชายชู้ของนางอรกได้
มาหานางอรก ตามเคย ด้วยความประมาท
ซึ่งได้กล่าวแล้ว เสาวมน ฝ่ายนางสุนทร จึง
มาพบเข้า ก็คิดว่าผู้ร้ายจะลอบมาในบ้าน
จึงร้องเอ็ดโวยวาย วิ่งไล่ไป นางอรก เห็น
ดังนั้น จึงวิ่งมาทางขวางหน้าไว้ แล้ว
แจ้งว่าชายคนนั้นเป็นสามีของตน หาใช่เป็น
ผู้ร้ายไม่ เสาวมน จึงซักถามเนื้อความต่อ ให้
นางชี้แจงมาให้เห็น โดย เลอภัยละออ นาง
อรก จึง ขอ สัก ท่อ พรุ่งนี้ จะเล่าเรื่องให้ ฟัง โดย
แจ่มแจ้ง เพราะคนนั้นนางยังมีความตกอก
ตกใจอยู่ เกรงว่าจะแสดงเหตุการณ์ให้ฟัง
ไม่ได้ฉะฉาน เสาวมน ก็ยอมตาม คำร้องขอ
แล้วจึง นำเอาเหตุการณ์ ที่ เกิด ขึ้นมา เล่า ให้
ภรรยาของตนฟัง. ท่านย่อมว่า —

สัตว์ผู้ละเมิดต่อสามี่ ๑ กาขั่ว ๑
ผู้ร้าย ๑ คนพาล ๑ ย่อมลือว่า
ภัยเป็นของคนเสมอ

หิโศกนาฏ

เมื่อนางสุนทร ได้ ฟัง ก็ตกใจ นึกว่านางอรก
คงจะเปิดเผยผลร้ายของตนเป็นแน่ จึงฉะ
ทำเป็นหนำซ้ำ หนึ่งหนึ่งกันตามปรกติ เมื่อ
ถึง เวลาสมควร แล้วก็ เข้านอน ส่วน นาง
สุนทรหาได้หลับไม่ มวนกอดความชั่วของตน
กระทำลง โดย ไม่ไ้ นึกว่าสามี่จะลง
นักแค้นนางอรกก็แค้นแค้น ไม่ควรที่จะ
เผยแผ่ความผิดมิร้ายของตนเลย แค้นตัวเอง
ก็แค้น ที่หลงใหลกระทำความชั่ว โดยไม่
ได้ คิดว่าเกิดผลร้าย เช่นนี้ ในที่สุดจึงตก
ลงใจว่าตนจะคงอยู่ต่อไปไม่ได้ อีกแล้ว ครั้น
เห็นสามี่ตนหลยสนธิ์ จึงลุกขึ้นเก็บเข้าของ
เงินทองเสื้อผ้า พอแก่ความต้องการแล้ว
จึงลงจากเรือน ทรงไปหาสามี่ที่ซุกซ่อน
เล่าเรื่องราวให้ฟัง โดยฉะฉาน เมื่อได้พูดยา
หารอเป็นทีตกลงกัน สามี่ก็ทักว้ายรวม
เข้าของที่มีค่า พาขึ้นลงเรือนไป โดยมิได้
บอกเล่าแก่ผู้ใด ทรงไปยังสำนักแม่ชู้แห่ง
หนึ่ง เมื่อได้ฝากฝังนางสุนทรแก่ญาติของ

ส. ส.

พฤษภา

คนที่จำกลาวนาอยู่คนเดียวแล้ว
ว่านางออกเฝ้าทางต่อไป มีความเสียอก
เสียใจ ที่กระทำ ความชั่วร้ายเป็นอันมาก
เพราะคิดเห็นว่า —

สิ่งที่จะคิดตัวไปได้ในเวลาตาย
มีอย่างเดียวเท่านั้น คือมิตร
ธรรมนาถ อันดีสำหรับมิตร ส่วน
สิ่งอื่นทั้งสน ย่อมถึงความวินาศ
พร้อมกับศรัระ

หิโตวาท

ในคืนวันทางสุนทรทนต์นั้น เสาวม
นอันหลยสนอกคลอรุ่ง ครั้นเมื่อคืนนั้นมิได้
เห็นภรรยาของตน ก็คิดว่านางสุนทรทนต์ไป
ก่อนแล้ว ล้างหน้าทาเสร็จแล้ว ด้วย
ความอยาก รู้เรื่อง รว ท่อ ซึ่งนางสาว ไซ่ ผัก
ผอนไว้ จึงทรงไปขึงห้อง นางอรท พอไป
ถึงก็หาเห็นใครไม่ มีแต่ห้องเปล่า เจ้าของ
หีบขี้หนายไปหมดสิ้น จึงทราบดีว่า นางอรท
ทนต์ไปเสียก่อนแล้ว เสาวมจึงหันกลับ
ใจว่า ะนำข้าวไปเล่าให้ภรรยาฟัง ก็เฝ้าหา
จนรอบเรือนก็ไม่พบ ตามหาบรรดาข้าวโพ
ก็ไม่พบผู้ใด เห็นนางเลย เสาวมจึงขออนุญาต
ไปในห้องนอน เห็นเจ้าของเสื้อผากระจุย
กระวาย จึงทราบดีว่า นางสุนทรทนต์ไปหมด

ก็ ไปด้วยอีกคนหนึ่ง ให้รู้ สักพิศวงสงสัยใน
เหตุที่นางสุนทรทนต์พาไปนั้น และนาง
อรท สาว ไซ่ ผู้ซื่อสัตย์ และ แข็ง งาน ได้หาย
ไปจากบ้าน จึงรีบจับแรงแต่งตัว ลงเรือน

ตรงไปบ้านสามัคคี ผู้เสียหาย ด้วยหมายจะ
เล่า เหตุการณ์ อันเกิด ขึ้นในบ้าน ด้วย
ความมึนคณท่อนการ ทั้งเป็นเรื่องราวประหลาด
น่าพิศวงหนักหนา ให้เพื่อนฟังเพราะ —

ในเมื่อวิบัติ จะเห็นใจมิตร ใน
สมัยศึกประจิด จะเห็นใจทหาร
ในเวลาให้กัฏฐ์พัสสาวจะเห็นใจ
ผู้ซื้อสะอาด ในยามสมบัติน
วินาศ จะเห็นใจภริยา ใน
คราวอนาถา จะเห็นใจพวกพ้อง

หิโตวาท

เมื่อไป ถึง บ้านสามัคคี คน ไซ่ ในบ้านแจ้ง ว่า
นายไม่อยู่ไม่ทราบดีว่าเหตุใด เมื่อคืนนี้ทำ
กิริยา ทำทาง เหมือนคนวิกลจริต เกือบเข้า
ของรวรรวม หอยพระร่วง พระดัง เรือน ไปแตก
เมื่อเสาวมไป ฟังนั้น ก็เพิ่มความพิศวงยิ่ง
ขึ้น ย้ายหน้ากลัมายังบ้านของตน ครั้น
มาจึงบ้านเรียกหาผู้คน หวังจะสืบถามเรื่อง
ราว ผู้คนในบ้าน ก็พากันหนีไปหมด สิ้น
ความกลัดกลุ้มก็ถึงทิว มาก ขึ้น เกือบเข้า

พ. ศ. ๒๔๗๒

เสาวมนนิยาย

ของที่เหลืออยู่บรรทุกทำทาง
 เพนโรไปโดย ปราศจากสะกิด
 ช้อนหนักเข้า ฝังเข้าทุก ร่มไม้ สุ่มทุมพุ่ม พดุก
 ใหญ่ โกล่หนอนน้ำแห่งหนึ่ง

ครันโกล่คำม้อค่าเกวียนเคียวทางมาพักอยู่
 หนึ่งด้วย เสาวมนจึงตรงไปสั้ยตามข่าวคราวใน
 เมืองก็ได้รับข่าวบอกเล่าถึง เรื่องของตน ซึ่ง
 ทำให้เสาวมนกระจำแจ้ง ปราศจากเมฆ
 หมอกแห่งความพิศวงงงงวย ก็คือ โศ
 ทราว่านาง สุนทร ภรรยาสาวสวยน่ารัก โศ หน
 ตามเสามาทุกสหายร่วมชีพไป กันนั้นเสาวมนจึง
 สารภาพให้ พ่อค่าเกวียนนั้นทราว่า ตนคือ
 สามของนางสุนทร การซึ่งจะไปทงนเย็น
 ความผิดของเขาเองทั้งสิ้นเพราะ —

ผู้ใดไม่ฟังคำตักเตือนของมิตร
 ผู้หวังเกอกุล ความวิบัติก็เข้า
 โกล่ผู้หนึ่ง นรชนผู้หนึ่งจักเป็น
 ตีใจของสัตว์

หิโหวาท

แล้ว เสาวมน จึงเล่า เรื่องให้ ฟังทั้งแก่คน จนจบ
 ในที่สุด จึงขอรับรองคำว่า “สุกานโศ ไปมา
 คำขายในที่ต่าง ๆ ถ้าโศ พยบยุคนคล ทั้ง
 สองนี้ ก็จงไปรอกอนเคราะห์ แรงให้เขาทั้ง
 สองทราว่า ข้าเจ้าขอ ให้อภิกรรม อนุญาต

ให้นางสุนทรเป็นสีกขี ขอความสุขความ
 เจริญจงมีแก่เขาทั้งสองยิ่งจนไปเถิด” เมื่อ
 ได้พรรณารูปพรรณสัณฐาน ภรรยาของตน และ
 สหายจบแล้ว เสาวมน ก็ยื่นลมล้มลงด้วย
 ความเหนื่อยอ่อน และ ความเศร้าโศกสลกใจ
 เข้าขัถม ความสัสนแห่งอายุขัย ก็ลง
 เอยในยคนนั้น พ่อค่าเกวียนจึงได้รวบรวม
 ทพยสมบัติของเสาวมน ให้คน ใช้นำไป
 ส่งขงญาติพี่น้องในเมือง และนำข้าวขึ้นนำ
 สลกใจไปแจ้งให้ทราบด้วย เมื่อการเป็น
 ทเรียบร้อยแล้ว จึงนำศพบรรจุผู้อาภัพ ไป
 ผังณะโค โคนไม้ใหญ่แห่งหนึ่ง

ต่อมาประมาณสัปดาห์—วัน ข้ามมรดกรรม
 ของเสาวมน ทราถึงนางสุนทร นางจึงมี
 ความเศร้าสลกเย็นอันมาก เหตุซึ่งเกิดขึ้น
 ทงนี้ ก็เพราะภัยตนเป็นคนเหตุ ความทุกข์
 ระทมใจ ยังมีทนสร้าง นางก็ได้รับข่าวอัน
 โศกเศร้ามาทบทวอกว่า เสามาทุกสหายร่วม
 ชีพของสามคน ได้ถูกทำร้ายตายเสียใน
 ข้ามเลี้ยวแห่งหนึ่ง ในเมื่อ เกิดทางจากตน
 ไป ความหันตทุกข์ เท่าเช่นเขา อันใหญ่
 หลวง โศขัถมถึงสองสามสี่ห้าครั้ง เหลือ
 สามารถที่จะรับสิ่งใดเป็นหลัก มาหักห้าม
 ให้เหลือทหาย หนามกหมกสะกิดเป็นลมล้ม

ส. ส.

พฤษภา

พียอยู่กยที้ เมื่อสุนทร พนคนสมปฤที้ ด้วย
ความช่วยเหลือและ เยียวยาของ เหล่าแม่ชีซึ่ง
คนได้ อาศัยร่วมไม่ช้าคายอยู่ กอปรด้วย
คนได้ ตก มาอยู่ใน สาธุชน จึงมีโอกาสดำ
ลัทธิแห่งธรรมของพระพุทธเจ้า เมื่อมาสาย
ทุกขนั้นเช่นนี้จึงมีสติคิดเห็นขวโดยคิดเห็นว่า

ชนผู้ประพฤติธรรมย่อมไม่ไป
สู่ทุกคติ

กตกรนิบาต

และ —

ชนผู้ประพฤติธรรมโดยปกติ
อยู่เป็นสุข

ธรรมบท ขุททกนิกาย

ประเวทย์วันนั้นเป็น วิสาขบูชา ซึ่ง พระ
อรชกถาจารย์ กำหนดไว้ว่า พระพุทธเจ้า
ได้ประสูติและตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิ

ญาณและเสด็จปรินิพพาน ในวัน เพ็ญ พระจันทร์
เสวยฤกษ์ วิสาข ในวันนั้น ทั้งปวงผู้ นั้ ถือ
พระพุทธศาสนา ได้กระทำบูชาพระรัตนตรัย
เป็นการรำลึกถึงคุณแห่งพระองค์ นางสุนทร
จึงอุทิศตนแก่พระพุทธศาสนา ครองเสวยคร
พิตร ปลงผม ถือ พรหมวรยศ ยัก พระ รัตนตรัย
เป็นทั้งแห่งตนทั้งแต่ยกนั้นมา ครองชีพ
ด้วยความสุขสำราญ เพราะ —

ความหมัดจดจากกิลเลศทั้งปวง
เป็นความดับจากทุกข์ทั้งปวง

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าจอมมณีนายกได้ ถึง ซึ่ง ความ ขอสันต์ ณะรัตน
ขอคุณพระรัตนตรัย รุ่งอำนาจผลบรรกาลความ
สุขเกษม ความสวัสดิคิมงคล จึงประสมแต่
พุทธศาสนาสนิกรงทั่วหน้า เทอญ

หมายเหตุเบ็ดเตล็ด

ในกิตติมมงคลสมัยวิชาขยชา ตามเคย
ท่านบรรณาธิการหนังสือไทยเซยมเคยออกคำสั่ง
ให้ข้าพเจ้าเขียนหมายเหตุเบ็ดเตล็ด สำหรับ
ขยัน ข้าพเจ้าคงใจอะไรเลย เพราะเขียนมา
หลายคราวแล้ว ๑ เพราะเกรงจะไม่ชอบใจท่าน
ผู้อ่าน ๑ และเพราะไม่รู้ว่าจะเขียนอย่างไร ๑
ข้าพเจ้าจึงเลียงหน้า เห็นชาวคณะไทยเซยม
อยู่ที่นี่ ข้าพเจ้าไปเสียดินโนน ยังเห็นผู้จัดการ
หรือบรรณาธิการ เขาแล้วข้าพเจ้าเป็น พยายาม
หลีกเลี่ยง ทศกชเคยว เมื่อความคงใหม่
เช่นนี้ แต่เหตุที่ข้าพเจ้าเขียนหมายเหตุ
เบ็ดเตล็ด สำหรับขยันแล้ว นั้น เป็น เพราะ
ข้าพเจ้าผลอดคว วนหนึ่งข้าพเจ้าไปอู่ทาง
สักกเสาชิงช้า ขากลับขึ้นรถลากมาเวลา
ประมาณ ๒๐ นาฬิกา เผอิญเหมาะแก่เวลา
ที่ท่านบรรณาธิการชะงักหน้าออกมาจากประตู
สำนักงานในเวลาที่จะข้าพเจ้าผ่านมา พ่อกุณ
พ่อช่างทาใจเหลือ เกินเสีย ร้อง ตะโกน ตาม
หลังออกเอื้อมมือว่า “อย่าลืมนะ หมายเหตุ
เบ็ดเตล็ดตามเคย” ข้าพเจ้าไม่ได้ช่วยมาคำ
ตอบอะไรเลย ทั้งเวลาจะแก่ตัวก็ไม่มี เจก

กั้งลั้งวัง จึงหันหน้ามาคอยอย่างขอไปที่ว่า
“ขอรับ” พอรอดเลยมาแล้วจึงนั่งลงคำพของ
ตัวได้ว่าไม่ควรเลยจะใช้คำนั้น “เสียสัพออย่า
เสียสัคย์” ทำอย่างไรได้ ข้าพเจ้าเป็นเสีย
บ้างมาชีวิตของเสียบ้างขอนโคก ข้าพเจ้าจึง
ต้องเขียนหมายเหตุเบ็ดเตล็ด

การ มีวาจาสิทธิ์ ใน พระพุทธศาสนา ก็ ยก
ย่องเป็นธรรมสำคัญ พุดถึงการรักษาสัตย์
ข้าพเจ้าอดทนถ่วงถ่วงเพื่อนข้าพเจ้าไม่ได้ แก
ดอสัตย์ ไม่กินเหล้า ๓ เดือนในเวลาเข้าพรรษา
ทุกปี แก่ถอมม่นพอใช้ เพื่อนๆ ที่ไม่รู้มัก
จะขยับขยับให้แกกินแกก็ไม่กิน คุ!หมั่นว่า
เหล้าเป็นควายอย่างร้ายกาจ ถ้าเวนเสียได้
ยลระ ๓ เดือนแล้ว ขยับที่ท่ามาๆ คุยอาหารกิน
เหล้าระค่อยคลายไป ที่จริงก็อดระถกของ
แก เพราะคำ เหล้าทแก่ระต้องกินทุกวันๆ
เวลา ๓ เดือนก็เงินไม่น้อยขยับ และอีก
ประการหนึ่ง พุดถึงทาง อดามขยับแกเวน ยลระ ๓
เดือนๆ อายของแกก็จะยาวไปก็ อกหลาย
ขยับ แต่ถ้าใครรู้ความในแล้ว การที่แก
หยุด ๓ เดือนนั้นหาเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

กวีศรียานนท์

พฤษภา

วิชาและอนามย์ไม่ เพราะวันแรกทอด
พระราชนิพนธ์มโนสัจญาแลแล้ว แกล้งมีอก
๒ เท่าที่เคยกินและวันต่อไปก็คงคณด้วย ๒ เท่า
เป็นเกณฑ์ แก้ว “ต้องใช้หน้ทอมาให้ชด
เชยกัน” แต่แก้หาได้ค่านวให้ตกต้องไม่

กึก ๆ กึกน้ำขึ้น เขาว่าคนเรามีธรรมศา
อยู่สองฝ่าย คือฝ่ายสูงกับฝ่ายต่ำ ธรรมศา
ฝ่ายต่ำคือขบถฝ่ายสูงให้ลงมาหา ถ้าคนไม่
รู้จักเห็นขบถอะไรไว้ทานทานกำลังของมัน มัน
ก็ถูกลงมาได้ง่าย โดยเหตุนี้คนจึงต้องขบร
ใจ ให้ธรรมศาลฝ่ายสูงมีอำนาจมากกว่าฝ่าย
ต่ำเข้าไว้ จึงควรอย่างคุณแจ้ง ที่แกออก
ไม่กินเหล้าในเวลาเข้าพรรษา ก็เพราะแสร
อยู่ข้างว่ามนไม่ แต่เมื่อรู้ว่าไม่ทำไม่แ
จึงกิน ขอนคุณแจ้งแก้ว “ไม่รู้ว่ามีเช่น
อย่างไร”

ในพระพุทธศาสนาที่ห้ามการกินเหล้า ถือ
ว่าการกินเหล้าทำให้เป็นคนเสียสติ เป็นเหตุ
ให้หลงทำความชั่วได้ง่าย ขอนคุณแจ้งยัง
เถียงอยู่ว่า ถ้าเรากินไม่เสียสติจะทำความ
ชั่วได้อย่างไร เมื่อเราไม่ทำชั่วเราก็ไม่บาป
เพราะฉะนั้นการกินเหล้า ถ้าไม่กินจนเสียสติก็
ไม่บาป ตามเหตุผลของคุณแจ้งก็น่าฟัง แต่
จะมีอะไรชักชวนว่ากินเสียสติและไม่เสียสติ เวลา

ปกติคุณแจ้งเป็นคนใจดี พกกัน คย กันก็สนุก
ถึงข้าพเจ้าจะใช้ถ้อยคำรุนแรงไปบ้าง แกก
ไม่ฉนเฉียว อย่างโกรธเคืองที่ ก็เห็นแต่ทำ
เสียงคล้ายหัวเราะ “หิ, หิ” อยู่ในคอเท่านั้นแต่
เมื่อเวลากินเหล้า แม้แต่เริ่มต้นคด้วยแรก
เสียงของแก ก็ริยาของแกก็ผิดไป ถ้าใคร
ขึ้นชักคอจะต้องตกคอกหัก นั้นระว่ากินเพียง
ไหนมีสติ และกินเพียงไหนไร้สติใครจะ
บอกได้

วันหนึ่งคุณแจ้ง มาหาข้าพเจ้า ทำหน้า คาค
แล้วรีบถามข้าพเจ้าว่า “แสร้ใหม่ว่า อเมริกา
เขาห้ามไม่ให้คนกินเหล้า?”

ข้าพเจ้าออกกักขัน นั้นคุณแจ้งแกไปอยู่
ที่ไหนมาจึงมาคนเคนเอาเคยวน ข้าพเจ้าคอบ
แก้ว

“ทำไมจะไม่รู้ มันเป็นเรื่องที่ใคร ๆ เขา
เก็บลึกลับหมดแล้ว ก็มันอะไรของแก
เล่า?”

คุณแจ้งพอกอย่างเสียใจ
“กิน เห็นว่ามีลูกตามมาถึงเมืองเราคด้วย
นะซี” ข้าพเจ้า “คินะซี แกจะได้อ
มิชชีวิท เสียยัง”

คุณแจ้ง “แล้วจะเอาอะไรทำกะสาชยาเล่า?”
ถ้าหาก ว่า การนิยมนไม่กินเหล้าแผ่มมาถึง

ศีลศรียำนนท

พฤษภ

ทั้ง ๑๐ บ ๒๐ บ เช่นผู้ยวชนาน ๆ สัก
ออกมายังอีกไม่ไหว นัยประสาอะไรกับผู้ที่
พึงระวังคบกันเพียงชั่วเวลาอันเร็ว

เหล่าเป็น ของ ที่ คน ชอบ กัน กันมาตั้งแต่
กัถบรรพ ในสมาคมตั้งแต่ชั้นต่ำถึงชั้นสูง นอก
จากนั้นยังได้ เป็นน้ำกระสายยาอีก คนที่เลียง
กินยาเข้าน้ำกระสายเหล่า และยาของมีมากคือ
มาก จึง ออก จะเป็น ของสำหรับคนทั่วไป
ผู้หญิง จะ กิน เหล้าทรง ๆ ก็ยังนัก กะตาก
เพราะเหล่าเป็นของชั่ว กลัวว่ากินเหล่าจะ
เป็นหญิงชมา จึงเลียงเลียงกินยาของและ
ชอยกินยาเขาเหล่า เมื่อเหล้ามีคนกินกัน
ทั่วโลกเช่นใครที่ไม่กินเหล้าก็มักจะเป็น คนฝัน
โลก ถูกตักพ้อท้อว่าต่าง ๆ นา ๆ

การกินเหล้าถ้ากินแต่เพียงไม่ขึ้นโลก กิน
เพื่อให้โลहितเล่นชั่วครวรถกินเพื่อความ สำนวน
บางครั้ง กินในการพ้อ เช่นคนให้พรหรือขอ
เกียรติยศ ก็เห็นจะไม่ย่ำมากนัก แต่ถ้าจะ
กินจนคาย ไม่ไค้สติและกินจนติดแล้วข้าพเจ้า
ก็รับรองว่ายาปล คืออาจะเป็นคนพมมากซึกห
คน ทำอะไรก็กัน (ใจกล้า) คนเดียว หมด
ความละอาย เสียทรัพย์ โดยไม่จำเ็น พา
ทนไปในทางชั่ว และทำให้ร่างกายทพพลภาพ
เหล่านึงแม้ ไม่เห็นยาปลในประโลก ก็เห็น

ยาปลในโลกนี้กันคา

คนที่กินเหล้าจนติดจะทำอะไร จะไปไหน
ก็กินเหล้าเสียก่อนจึงจะทำไปก็ แม่แต่
บ้านนายที่เกลียดการ กินเหล้า ก็ยังกินเหล้าไป
สหายผู้ หึ่งของคุณเองมึงจะไปบ้านนายเสมอ
เพื่อไปแสดงความ สามารถ ของ ตนให้นาย เห็น
ด้วยคำอธิบายของเขา ถ้านายเชื่อ ยงที่จะมี
โอกาสได้ขึ้นเงินเคื่อนข้าง แต่แทนที่นาย
จะพ้อถึงคุณวุฒิก็กลับถามว่า “นายถึง ฉิน
สังเกตทุกครั้งที่แถมหาฉิน แดเป็นเอาใจ
มาก้วย เสมอ ทำ ไม่ จึง ทำ เช่นนี้เล่า?”
นายถึงไหวจงตอบนายอย่างหน้าเฉยตาเฉยว่า
“รียประทาน ผมเป็นคนฉลาด เวลาจะไปหา
ผู้หลักผู้ใหญ่ มักสละทสละทั้น พุคะไร
ไม่ออกถ้าคุมเสีย นิดหน่อย มันทำให้ใจ กระผม
กลาขึ้น จะพคะไรก็ได้” คำตอบของ
นายถึงเขาคี้ นัยว่าฉลาดมาก
ข้าพเจ้าออกจะเพ้อเจ้อเกินไป ยังไม่จับ
เรื่องที่จะเขียนตามที่ถูกเกณฑ์ แต่เมื่อพิศเวระที่
ก็เห็นว่าที่เขียนถึงการกินเหล้ากัน ก็ เหมาะ
แก่สมัยแล้ว เพราะการกินเหล้าเป็นการทำ
ใจให้ประมาท ใน มงคล สมัย วิชาชยชา นี้
เราผู้เป็นศาสนิกชน ควรระวังถึงสมณะพระ
ศาสดา ผู้ประทานธรรมให้เราไว้ บัคเหนียว

เคยก้มก้วยกันเสมอ

กระมัง?

สตรีบางคน ก็ชอบขบขันที่กินเหล้า เห็น
เป็นแก คนที่ไม่กินเหล้ากลับเหมือนว่าไม่ใช่ผู้ชาย
บางคนก็ชอบคนที่ไม่กินเหล้าข้างพวก ไม่เกรง
หล่อนโกรธพุดถึงออกถึงใจ จึงทำให้ชอบ แต่
ผู้ชายที่ไม่กินเหล้ามักเกรงสง่าผู้หญิง พุด
อะไร ก็ถูกตลกๆ จึง ถูก เหมือนว่าฉลาด
ภรรยาคนใดก็ตามมีความเห็นเช่นนั้น แต่เคย
นเห็นที หล่อนจะ เห็น เป็นแก กลัวย โดยขึ้น
เสียงขึ้นว่า “เกลียดกระต่าย เหมือนเหมือนคัพ”

แต่ก่อน เมื่อการตำรวจยังไม่เจริญ เรา
ไปตามถนนหลวงจะพบคนเมาอาละวาด อะอะ
แต่เคยบนตำรวจพบเข้าเขานำเข้ากรง การ
อาละวาดตามถนนใน เวลาเย็นๆ และ คำ คนจึง
น้อยไป เกือบจะไม่คิดว่าโดนขว่าเป็นการปลอก
ภัยอย่างหนึ่ง แต่ในทที่พบตำรวจ ก็
ยังมีอาละวาดอยู่บ้าง บางครั้งบางครั้งก็ถึง
แก่จนตรอยกม เพราะฉะนั้นอาจพูดได้ว่า
กินเหล้าเมาหรือ ไม่เมา ก็เคยขตำรวจได้บ้าง

พวกเกลียดเหล้าเรียกเหล้าว่า “น้ำทอง
แดง” หมายความว่าเมื่อดื่มแล้ว ขมขลาด
สิ่งให้ขบขันกินเหล้าอันหนึ่งหาย เอาทองแดง
ซึ่งหลอมละลายคว้างเทกรอกปาก แต่นัก
เลงเหล้าเรียกเหล้าว่า “น้ำสุรามฤต” ฟังท
ซี ความเห็นตรงกันข้ามอย่างนี้แหละ คุณแดง
แกจึงเลือกถ้อยคำข้างสุรามฤต แกเคยอ้าง
สุภาษิตของแก้อยู่ๆ ว่า “สุรา แปลว่าเหล้า
กินคำเข้าฆ่าตัวพวยาคาย ขึ้นสวรรค์ได้ง่าย
ตาย มันางพานขมมันแสน ผู้ใดไม่กินเหล้า
ตกนรกทวนคืนแดน ขมขลาดขบขันเขวณ เอาหัว
จมลงโลกนี้”

สุรา มาจากธาตุ สี่ เขาความว่ากลั่น
ไม่ได้หมายความว่า สุรา ซึ่ง แปลว่าเทวคา แต่
นักเลงเหล้าพลอยละสมเอาคำ สุรา ที่แปลว่า
เทวคา มาหมายความว่า เหล้า เพื่อใหวเคษ
ขึ้น กินเหล้าจะไค มีฤทธิ์ฤทธิ์ ตกนรก
ก็ไม่ตาย ขมขลาดขบขัน และว่าคาญไปเอง

ศิวศรียานนท์

แถลงการ สาธารณสุขบดีเตช

เรื่อง

ปวดศีรษะ

—o—o—o—

เหตุที่ทำให้เราปวดศีรษะได้นั้น มีอยู่
หลายอย่างหลายประการ อาจเป็นด้วยนิสัย
ชอบกินอาหาร มาก เกิน ความ ต้องการ เสมอ
กินอาหารที่ผิด กินอาหารย่อย และผิดเวลา
ดื่มสุรา สูบยาหรือมากเกินไป อาจเป็นเพราะ
เส้นประสาท หลอดโลหิตไม่ปกติ หรือ
การมีโรคบางอย่างมีสปีฟัสเป็นต้น ทั้งนี้
ถ้าท่านมีอาการปวดศีรษะอยู่เสมอแล้ว ท่าน
จำเ็นจะต้องไปหานายแพทย์ ให้ตรวจว่าเป็น
เพราะอะไร ไม่ควรปล่อยไว้นานกว่าจะรักษา
ได้ ถ้าอาการปวดศีรษะของท่านเกี่ยวแก่การ
กินอาหารไม่ถูกสุขวิทยาแล้ว ก็เป็นอันว่าไม่
มีภัย เพราะท่านอาจรักษาตัวท่านเองได้

โดยกินอาหารให้ถูก กับ ความ เป็นอยู่ กิน
อาหารแต่พอควรและให้ถูกเวลา แต่ถ้าอาการ
ปวดศีรษะนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากเส้นประสาท หรือ
อวัยวะเกี่ยวกับทางโลหิต หรือทางใจ ถ้า
ทั้งไว้นานก็อาจกลายเป็นโรคชักข้อ หรือโรค
ที่เป็นอันตรายได้

ถ้าจะบรรเทาเหตุนี้ ๗ ใน เรื่องอาการ
ปวดศีรษะนี้ ท่านควรจะระวังในข้อต่อไปนี้

๑. เด็กไม่ควรให้ควมคุมการในเมื่อปวด
ศีรษะเล็กน้อย แต่จะร้องเพราะมีโรคอื่นมา
แทรกแทรกอยู่ และทำให้ ปวดศีรษะเป็นกำลัง
ท่านควรจะตั้งให้ นายแพทย์ ตรวจ และข้ายัก

โดยทันที

กรมสาธารณสุข

พฤษภา

๒. ถ้าเด็ก หรือ หนุ่มสาว บ่นว่าปวดศีรษะบ่อย ๆ ควรระวังเรื่องอาหาร เวลาที่เลิกเรียนในห้องเรียน ความสะอาดอันได้ลักษณะสุขวิทยาในเรื่องความเป็นอยู่ประจำวัน

๓. สำหรับเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพที่ไม่ควรจะปวดศีรษะบ่อย ๆ แต่ที่เป็นบางครั้ง

๔. สำหรับคนกลางคน หรือชรา ings หลีกเลี้ยงอากาศที่ร้อน ที่สุด และหนาว ที่สุด และจงพยายาม อยู่ในฐานที่ อายุ ของตน จะ อำนวยให้ กินอาหารแต่พอควร ออกกำลังกายพอควร

ถ้าท่านปวดศีรษะ ควรจำไว้ว่าท่านจะต้องไปหานายแพทย์ ที่ สามารถจะบอกเหตุ อันแท้จริงให้ท่านทราบได้ว่า ทำไมท่านจึงปวดศีรษะ และจะควรปฏิบัติตัวอย่างไร จึงจะเป็นทางขำยักให้ทุเลาหายไปได้

โอ, ความจนทนอ ช่างยังคิมนุญยให้ถึงความต่ำทรามอย่างเหลือเกิน แม้จะเกลียดมันสักเท่าไร มันก็ยังตามรังควานไม่รู้แล้ว กรรมเข็ญกรรม

ผ. ล. พิษณุภาค

วิชาเลข

เลขลำไ้

ถ้าท่านมีเพื่อนฝูงมาคุยมาเล่นด้วย จนเบื่อ
แล้วลองเขียนเลข ๑๐๘๕ ลง บรรทัดของ
ผลคูณโดยไม่ให้ผู้อื่นเห็นเลย แล้วมอบเพื่อน
คนหนึ่งคนใดรักษาของผมนั่นไว้

ก่อนนั้นไปขอให้เพื่อนท่านคนหนึ่งเขียนเลข
จำนวนร้อยจำนวนหนึ่ง แต่ตัวเลขหลักร้อยกับ
หลักหน่วยต้องไม่ซ้ำกัน สมมติว่าเพื่อนท่าน
เขียนเลขจำนวน ๘๑๕

ครั้นแล้วขอให้เพื่อนท่านเขียนเลขจำนวน
นั้นอีกครั้ง แต่กลับเอาตัวเลขหลักหน่วยไปไว้ที่
หลักร้อย และตัวเลขหลักร้อยไปไว้ที่หลักหน่วย
คือ ๕๑๘ ให้ลบเลขจำนวนทั้ง ๒ นั้น คือ

๘๑๕ - ๕๑๘ ได้ผลลัพธ์ ๒๙๗. เขียนเลข
ผลลัพธ์อีกครั้งโดยกลับ ตัวหน่วยเป็นตัวเลขหลัก
ร้อยและตัวเลขหลักสิบเป็นตัวเลขหลักหน่วย คือ ๗๙๒ เอาเลขผลลัพธ์
เกมกับเลขผลลัพธ์ ที่กลับตัวบวกกัน คือ ๒๙๗ +

๗๙๒ ได้ผล ๑๐๘๕.

ในที่นี้ขอให้ผู้รักษาของผมนักคิดของค
จะเห็น เลข ที่เขียนไว้ใน ช่องว่าง หน้า คือ
๑๐๘๕ เท่ากับจำนวนที่บวกกลับกันนั้น.

ข้อสำคัญอย่าเล่นซ้ำอีกในวันนั้น เพราะ
เพื่อนเราจะจำได้ว่า จะใช้เลขจำนวนในเรื่อ
นร้อยเท่าไร ๆ ก็ได้ ทำตามแบบนั้นก็จะได้
จำนวน ๑๐๘๕ เสมอ

พ. ศ.

ผู้ช่วยทำการฆ่าตัว “คนที่ถูกลูกกอล์ฟหล่นลง ขาว?” เจ้าของโต๊ะบิลเลียดทอยว่า “ง่าย
ในลำคอเมื่อวานนี้” นิกเคียว ถ้าท่านเล่นไป ท่านจะทราบดีด้วย

นางพยายาล “ใครเล่า ที่นั่งคอย อยู่ข้าง รูปร่างของมันต่างกัน”
นอก เห็น จะ เป็น ญาติ
กระมัง?”

ผู้ช่วยทำการฆ่าตัว “ไม่ใช่ญาติ เจ้าของลูก จอน “ค้อย่างนั้นเชียวหรือ?”
กอล์ฟ เขาคอยเอาลูกกอล์ฟ จิน “แน่ละ เพราะกันไยไหนเมื่อกัน เป็นตาม
ของเขา” ไปด้วยเสมอ”

นายวัน “เฮอ น้ากระต่ายหนังสือพิมพ์เขา
ปล่อยว่างไว้ทำไมเล่า ๆ?”

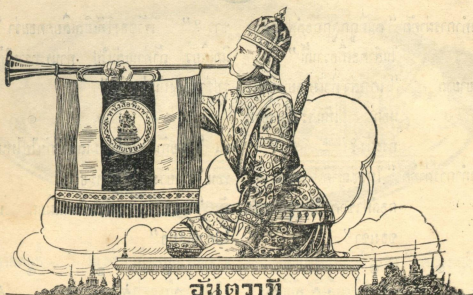
นายผิน “โอ กันเข้าไว้ว่า เขาคงเอาไว้ให้คน
อ่านหนังสือไม่ออกอ่าน”

ชายชานนอกคนหนึ่งมากรุงเทพฯ และ
แหวเข้าไปถึงที่เขาเล่นบิลเลียด และถามกันว่า
“ท่านจะรู้ ค้อย่างไรว่าลูกไหนแดงและลูกไหน

นกเรียนคนหนึ่งมาโรงเรียนสาย เมื่อคร
ถามและบอกให้นักเรียนผู้หนึ่งแข็งแรง นกเรียน
นั้นได้อธิบายว่า มีชายคนหนึ่งได้ทำอันละ
๒ สลึงตกบนถนน และมีคนมามองกันจน
แน่น และตัวเขาเอง ออกมาไม่ได้จากที่ มงกัน
นั้น “เพราะเหตุไรเอ็งจึงออกมาไม่ได้” คร
ถาม “เพราะว่าผมยืนอยู่บนอันละ ๒ สลึงนั้น
ครึบ” นกเรียนตอบ

ช. อืดเมนะชัย

อินทวาทิ

การที่ข้าพเจ้าต้องกลับเขารับหน้าที่
บรรณาธิการเป็นครั้งที่ ๒ ก็เนื่องด้วยเหตุทั้ง
ได้แถลงให้ทราบแล้วในฉบับเมษายน อันเป็น
ฉบับสุดท้ายของปีที่ ๕ ฉะนั้นจึงเป็นการ
ทำให้ข้าพเจ้ากลับตัวไม่ทัน ที่จะไต่กระเบื้องม
ปรียปรังไทยเขมรฉบับวิชาขบชาได้ทั้งเช่นเคย
การยกพร้องจึงเข้าแทนที่เป็นอย่างมาก ทั้งนี้
ข้าพเจ้าหวังในความกรุณาของท่าน สมาชิก
ทั้งหลาย เพื่อขอรับภัยโทษและขอทำการ
แก้ตัวในโอกาสต่อไป

เนื่องด้วยข้าพเจ้าจากตำแหน่งบรรณาธิการ

เป็นเวลา ๑ ปีเต็ม การติดต่อกับบรรดาสมาชิก
ซึ่งได้เคยกรุณาส่งเรื่องมาวิจารณ์เช่นเคย จึง
ต้องห่างเหินกันไปตามหน้าที่ การติดต่อกัน
ในระหว่างที่บรรณาธิการ จึงย่อมมีเพิ่มและลด
ไปตามบุคคลด้วยเป็นธรรมดา ในโอกาส
ที่ข้าพเจ้าเขารับหน้าที่บรรณาธิการในครั้งนอก
ข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับคามอุปการจากท่าน
ทั้งหลายซึ่งได้เคยติดต่อกันมาแล้วต่อไปทุก ๆ
ท่าน และยินดีที่จะต้อนรับท่านสมาชิก ซึ่ง
ได้ทำการติดต่อกับฉันมาโดยนเรศวรโดยตรง
หลังจากที่ข้าพเจ้าได้จากหน้าที่ บรรณาธิการ
มาแต่นั้นด้วย

บรรณาธิการ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ขอเดชะ